

Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет
Запорізька обласна державна адміністрація
Національна академія наук вищої освіти України
Академія економічних наук України
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Збірник матеріалів
X Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів і молодих вчених
**СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ
НА ЗАСАДАХ РЕСУРСОЕФЕКТИВНОСТІ**
19-20 грудня 2024 року

Запоріжжя
2025

УДК 330.34.014.11(063)

С 759

С 759

Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності : збірник матеріалів Х Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених / за ред. А. В. Череп. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 180 с.

У збірнику надруковані матеріали Х Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності», що проходила 19-20 грудня 2024 року в Запорізькому національному університеті.

© Автори статей, 2025

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету – **Бондар О. Г.**, д-р юрид. наук, проф., в. о. ректора
Запорізького національного університету

Заступники голови оргкомітету:

Васильчук Г. М., д-р іст. наук, проф., проректор з наукової роботи

Арабаджисв Д. Ю., д-р політ. наук, проф., начальник науково-дослідної
частини

Гельман В. М., д-р екон. наук, проф., декан економічного факультету

Члени оргкомітету:

Череп А. В., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансів, банківської
справи, страхування та фондового ринку

Табачников С. І., д-р мед. наук, проф., президент Національної академії наук
вищої освіти України

Білопольський М. Г., д-р екон. наук, проф., віце-президент Академії
економічних наук України

Гамова О. В., д-р екон. наук, проф., в. о. завідувача кафедри міжнародної
економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф., завідувач кафедри управління та
адміністрування Інженерного навчально-наукового інституту імені
Ю. М. Потебні Запорізького національного університету

Гайдукова Н. В., начальник відділу інвестування ПАТ «Запоріжсталь»

Кам'янченко С. А., заступник голови Пенсійного фонду України у Запорізькій
області

Кауров А. В., начальник Запорізького регіонального управління
АТ «УКРСИББАНК»

Линенко А. В., канд. екон. наук, доц., заступник декана з наукової роботи
економічного факультету

Макшишко Н. К., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри економічної
кібернетики

Малтиз В. В., канд. екон. наук, доц., в. о. завідувача кафедри управління
персоналом і маркетингу

Проскура О. Д., голова наукового товариства студентів, аспірантів і молодих вчених економічного факультету

Проскуріна Н. М., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри обліку та оподаткування

ЗМІСТ

Секція 1. Інтеграція фізіократичних підходів та інноваційних методів ведення бізнесу в сфері енергозбереження.....	10
Гамов Д. Ю., Гамова О. В. Інструменти підвищення ефективності управління людським капіталом	10
Дмитренко М. І., Дашко І. М. Роль команди в організації	14
Зарянка В. О., Андросова О. Ф. Впровадження інтегрованих маркетингових комунікацій в систему управління компанією «Cactus Bar»....	17
Клівцова І. Б., Линенко А. В. Маркетингові стратегії під час глобальних конфліктів і пандемій	19
Окончик К. К., Череп А. В. Smart-контракти та прозорість фінансових потоків у сфері ресурсоефективності.....	22
Хижняк А. А., Череп О. Г. Енергетичний аудит: організаційні аспекти	24
Щербак Д. Д., Череп О. Г. Форми проведення екологічного аудиту	26
Секція 2. Формування стратегії розвитку економіки на засадах екологічності, енергозбереження та альтернативної енергетики	28
Бондаренко В. О., Бабміндра Д. І. Розораність сільськогосподарських угідь як виклик для сталого розвитку	28
Гамов Д. Ю., Гамова О. В. Аналіз стратегій виходу ТОВ «АЙТІ ПРОЕКТ» на міжнародні ринки	30
Куліш П. М., Кущик А. П. Організація системи економічної безпеки підприємства	33
Минько Ю. О., Дугієнко Н. О. Еколого-економічні проблеми України в сфері землеустрою	35
Мороз А. Ю., Кусакова Ю. О. Роль держави у формуванні зеленої економіки: макроекономічний аспект	38
Сарбей Л. С., Гамова О. В. Регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану: нові закони	41
Снісаренко М. Є., Щєбликіна І. О. Зарубіжний досвід імплементації технопарків в Україні	44
Товстик Р. В. Застосування теорії нечітких множин при дослідженні	

фінансових ризиків інтеграції технологій INDUSTRY 4.0 у процеси ресурсоефективності	47
Федишина С. А., Дашко І. М. Розвиток людського капіталу як стратегічний пріоритет міжнародної організації: сучасні мотиваційні підходи	49
Чеверда С. С. Ресурсоефективність управління проєктами в умовах кризи: досвід впровадження інноваційних СППР в українському ІТ-аутсорсингу	51
Чепурна Т. А., Кусакова Ю. О. Роль інновацій в економічній системі на макрорівні	56
Шипіна С. В., Лепьохін О. В. Основи антикризового управління підприємством	59
Шумейко О. М., Іванов С. М. Аналіз застосування інструментів штучного інтелекту в управлінні мікропідприємством	61
Секція 3. Дослідження ризиків, пов'язаних із процесом впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій	64
Ветрова Д. В., Дашко І. М. Нематеріальна мотивація в системі управління персоналом	64
Гайдай Д. О., Андросова О. Ф. Дослідження та рекомендації щодо поліпшення соціально-психологічного клімату через розвиток емоційного інтелекту на підприємстві АТ «МОТОР СІЧ»	66
Джафаров М. А., Удодова Я. В. Облік нематеріальних активів як складова ресурсоефективного управління в умовах сталого розвитку економіки	68
Ігрукіна К. П., Гончарова В. Г. Аудит сталого розвитку: основні акценти	70
Кльоц А. К., Проскуріна Н. М. Організація аудиту ІТ-інфраструктури	72
Науменко К. О., Тимошик В. Ю. Стратегії управління ризиками під час впровадження інноваційних екологічних рішень	74
Овчинникова І. А., Малтиз В. В. Вдосконалення комунікаційної політики за рахунок омніканального підходу	77
Окончик К. К., Череп О. Г. Зелені облігації як інструмент фінансування	

сталого розвитку	79
Пшеничний О. В., Максишко Н. К. Аналіз динаміки економічних показників енергетики України та світу	81
Соколовський І. А., Малтиз В. В. Трансформація цифрового маркетингу для підвищення конкурентоспроможності виробничих підприємств	83
Сорока В. В., Максишко Н. К., Баштанник О. І. Застосування семантичних моделей у сфері транспортної логістики.....	85
Щербак Д. Д., Череп А. В. Фінансові ризики та переваги переходу на ресурсозберігаючі технології	88
Секція 4. Проблеми фінансового забезпечення процесу розробки та впровадження екологічних технологій для суб'єктів господарювання.....	90
Вирвихвіст К. В., Батракова Т. І. Управління державним боргом.....	90
Дубиніна С. М. Формування економічної політики Запорізького регіону в період військових дій	93
Єфіменко О. В., Дашко І. М. Нові підходи до мотивації персоналу на підприємстві	97
Коротаєва О. В. Обґрунтування необхідності розробки та впровадження інструментів підвищення інноваційної активності підприємств.....	101
Лихацька А. А., Батракова Т. І. Охорона здоров'я – складова економічної безпеки країни	105
Назаренко Б. Р., Череп А. В. Кредитування в умовах релокації бізнесу	108
Палагіцький М. І., Линенко А. В. AR та VR-технології: інноваційні можливості вдосконалення комунікаційної політики АТ «Ощадбанк».....	110
Писар А. Є., Батракова Т. І. Ефективне управління прибутком – запорука економічної безпеки	112
Різник О. В., Батракова Т. І. Вплив амортизаційної політики на забезпечення фінансової безпеки підприємства	115
Рохмістров Н. В., Андросова О. Ф. Вдосконалення систем мотивації персоналу на промислових підприємствах.....	118
Сарбей Л. С., Бамбідра Д. І. Механізми державної підтримки та грантового фінансування екологічних стартапів в умовах	

обмежених ресурсів	120
Стефаник С. М. Удосконалення методологічних підходів щодо оцінки забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування	122
Торгашов Д. В., Очеретін Д. В. Прогнозування динаміки акцій у спортивній індустрії	126
Тупікова М. В., Андросова О. Ф. Шляхи вдосконалення системи нормування праці	130
Хижняк А. А., Череп О. Г. Податкові стимули для підприємств, що використовують екологічно чисті технології	132
Шевченко І. А., Очеретін Д. В. Використання криптоінструментів у логістиці	134
Секція 5. Сучасний стан та перспективи зеленого туризму в Україні....	138
Забєліна Д. Ю., Череп А. В. Досвід європейських країн щодо диверсифікації сільського зеленого туризму	138
Курченко М. М., Слободяник І. М. Інтеграція зеленого туризму в стратегію розвитку сільських територій України	141
Рехлицька О. С., Череп О. Г. Вплив воєнного стану на розвиток сільського туризму	143
Северинов А. О., Ткаченко С. М. Стратегічні пріоритети забезпечення конкурентоспроможності ПАТ «Запоріжсталь»	146
Тимошик В. Ю. Демографічні виклики на ринку праці України у період війни	150
Секція 6. Розвиток органічного ринку в Україні	154
Войтенко А. Г., Лось В. О. Аналіз розвитку логістичних послуг на сучасному світовому ринку	154
Гамова О. В. Пріоритети розвитку міжнародної торгівлі послугами в умовах глобалізації	156
Опалатенко І. С., Гамова О. В. Вплив воєнного стану на землекористування та ринок землі в Україні	160
Ракша О. А., Лось В. О. Аналіз споживчого кошика: виклики, зміни та прогнози	164

Рулевська С. М., Линенко А. В. Зелений маркетинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства	166
Снісаренко М. Є., Кусакова Ю. О. Роль інновацій у «зеленому переході» й підвищенні конкурентоспроможності України в глобальній економіці.....	168
Чеверда О. С. Трансформація логістичних маршрутів України в умовах блокування морських портів: виклики та перспективи.....	172
Щербак Д. Д., Гринь В. П. Концепція сталого розвитку аграрного сектору України	176

СЕКЦІЯ 1

ІНТЕГРАЦІЯ ФІЗІОКРАТИЧНИХ ПІДХОДІВ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

ГАМОВ Д. Ю.

Науковий керівник: ГАМОВА О. В.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ

У сучасній системі управління підприємством, люди, а не гроші – це вирішальна відмітна ознака успішної діяльності. Перехід до економіки знань обумовлює трансформацію значущості працівника для фірми, визначаючи, що саме люди – джерело прибутку. Будь-які матеріальні речі для фірми – це пасивні ресурси, які потребують участі людини для створення доданої вартості. Розуміння цього є ключовим у пристосуванні продукції фірми на внутрішньому та зарубіжних ринках, що уособлює рух від індустріальної економіки до економіки, заснованої на знаннях. Вищезазначене підтверджує підвищення значущості мотиваційних аспектів для ефективної діяльності фірми в міжнародному середовищі [1].

Для мотивації співробітників фірми використовують як фінансові, так і не фінансові методи винагороди [2]. Проте варто зауважити, що нефінансові методи мотивації стають більш поширеними з точки зору ступеня впливу на ефективність праці та результати діяльності.

Підтримка та збереження конкурентної позиції фірми на внутрішньому та міжнародному ринках потребує, пошуку засобів інструментів, які підвищують рівень поінформованості щодо ефективності мотиваційних заходів.

Таким чином, фірма, яка створює максимально комфортні умови праці буде успішно розвиватися, зберігати найпродуктивніших співробітників,

відданих своїй справі. Одна з основних рушійних сил у праці – знання та відчуття власної значущості в досягненні загальних результатів [4].

За умов функціонування ринкової системи господарювання фірми, що діють у конкурентному середовищі, повинні шукати й розширювати свою «нішу» на ринку товарів та послуг, оволодівати новим типом економічної поведінки, постійно підтверджувати свою конкурентоспроможність [3].

У зв'язку з цим має зростати внесок кожного працівника в досягнення загальних цілей, а одним з головних завдань кожного суб'єкта господарювання стає пошук ефективних способів управління працею, що забезпечують активізацію людського фактору [4].

Наявність у працівників належної професійної підготовки, навичок, досвіду не гарантує високої ефективності праці. «Локомотивом» їхньої активної трудової діяльності є мотивація, що виступає соціально-економічним базисом активізації зусиль персоналу з метою досягнення найкращих результатів для фірми загалом та особистого зростання зокрема [2].

Формування ставлення людини до праці визначається певними умовами та середовищем, що створюються фірмами, та є для людини свідомою діяльністю, котра сприяє самовдосконаленню й дозволяє побудувати власну кар'єру.

Підкреслимо, що механізм ефективної мотивації містить не лише матеріальні умови, але й створення сприятливого емоційно-психологічного середовища.

Зауважимо, що мотивація є неоднозначним процесом, адже по-різному може впливати на працівників, залежно від індивідуальних особливостей кожного: ті стимули, що можуть бути дієвими для працівника в конкретній ситуації, можуть не вплинути на іншу людину, або бути недієвими в іншому стані.

У процесі праці у людей цілеспрямовано формується ставлення до неї та її результатів, оскільки мотивація посилює бажану поведінку людини, дає напрям поведінки і ґрунтується на внутрішніх і зовнішніх факторах або на мотивах і стимулах.

Умовно мотивацію працівників можливо поділити на два види –

матеріальну (фінансову, пряму) і нематеріальну (нефінансову, непряму, моральну) (рис. 1.1).

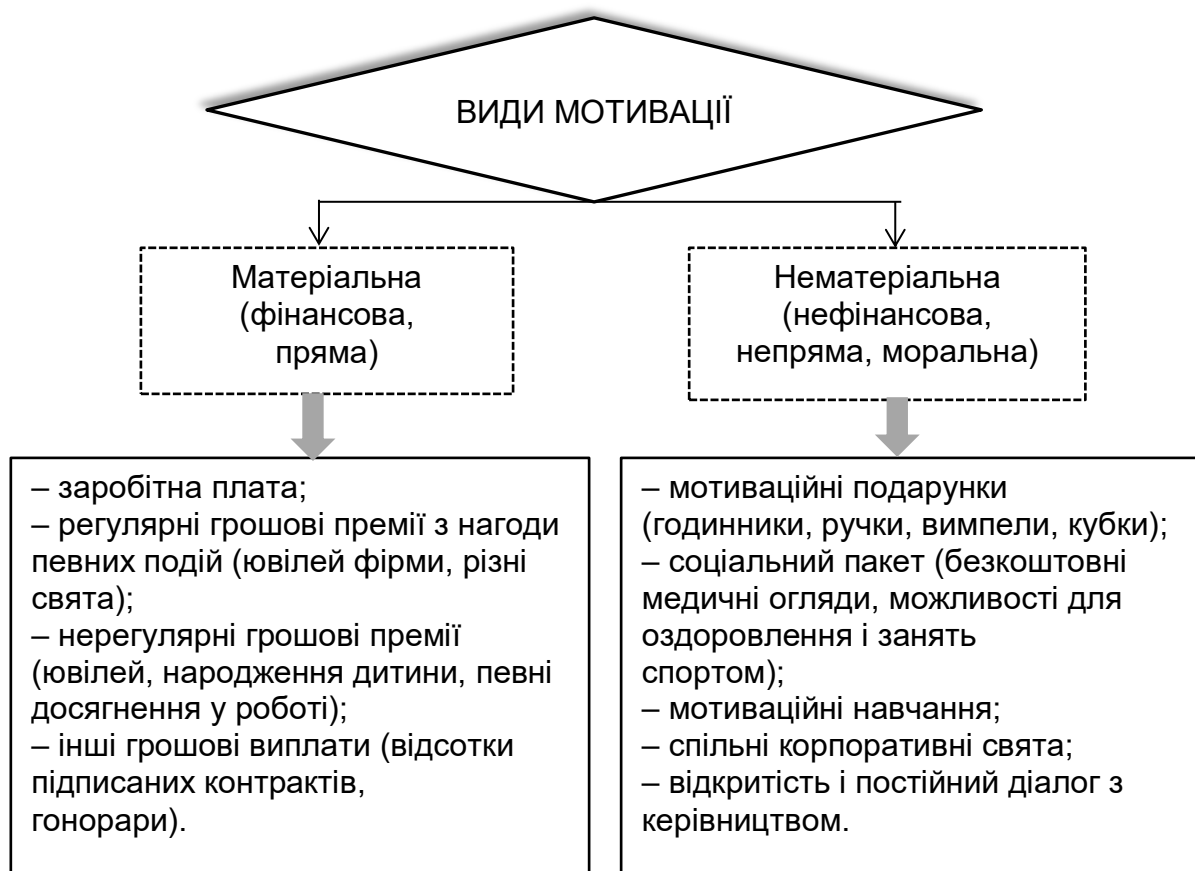

Рисунок 1 – Основні види мотивації та їх складові елементи

Слід підкреслити важливість створення ефективного мотиваційного механізму. У контексті дослідження мотивації стосовно трудових ресурсів необхідно розрізняти її внутрішню і зовнішню сторони. Внутрішня мотивація породжується трудовою діяльністю, а зовнішня – передбачає мотиви, які знаходяться за межами праці й самої особи працівника – це заробітна плата, прагнення до визнання.

Зовнішня мотивація поділяється на позитивну (матеріальне стимулювання, визнання колег, підвищення, тобто всі стимули, заради яких людина вважає за потрібне прикласти всі зусилля та негативну критику (система покарань, штрафів). Відносно доцільності використання того чи іншого виду мотивації, слід зазначити, що чим складнішою є праця, тим більший ступінь творчості вона передбачає, а також більш ефективнішими є внутрішні

мотиви. Зовнішні позитивні мотиви можуть бути ефективними лише нетривалий період. Дія негативних зовнішніх мотивів ще менш триваліша, ніж позитивних. Багаторазове застосування зовнішніх стимулів веде до зниження їхньої ефективності. Відомо, що мотиваційний комплекс впливає на морально-психологічний клімат у колективі.

Ефективний мотиваційний механізм визначається поєднанням різних методів мотивації, тобто симбіоз матеріальної і нематеріальної мотивації дасть можливість: сформувати не тільки відповідальність і сумлінність, але креативно ставитися до праці, сформувати активність та ініціативність у поведінці працівників.

Таким чином, мотивація праці та професійне зростання є важливим фактором успішного розвитку для об'єднаних територіальних громад. Сучасна мотиваційна система повинна ґрунтуватися не тільки на матеріальному стимулюванні, але й на моральному. Потрібно розвивати у працівників приналежність до громади, наближувати інтереси працівників до спільних інтересів громади і навпаки, створювати умови для максимальної віддачі та самореалізації, налагоджувати сприятливі відносини з керівництвом, підтримувати дух єдності, одного цілого та найважливіше, створити умови, які будуть розвивати у працівників відчуття безпеки й стабільності, впевненості у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Дейнека А. В. Управління людськими ресурсами. URL: https://stud.com.ua/953/menedzhment/upravlinnya_lyudskimi_resursami#42 (дата звернення: 12.10.2024).
2. Бараш Ю. В. Менеджмент. Дніпро, 2016. 87 с.
3. Business Leadership Styles Across Different Cultures. URL: <https://www.daytranslations.com/blog/business-style-cultures/> (дата звернення: 12.10.2024).
4. Кича Л. М. Особливості закордонного досвіду мотивації праці. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/VPDTU_ek_2013_26_10.pdf (дата звернення: 12.10.2024).
5. Зозуля Д. Е., Кучеренко С. М. Командоутворення як фактор підвищення

ефективності діяльності сучасної організації. URL: <https://surl.it/mqudio> (дата звернення: 23.10.2024).

6. Garanina O., Nidal S., Stepenko V., Troyanskaya M. Information society and its impact on personality development. *Education and information technologies*, 2021. URL: DOI:10.1007/s10639-021-10549-5 (дата звернення: 23.10.2024).

ДМИТРЕНКО М. І.

Науковий керівник: ДАШКО І. М.,

д-р екон. наук., проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

РОЛЬ КОМАНДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Команди відіграють ключову роль в організаційному середовищі. Ретельно сформована команда об'єднує компетентних фахівців для виконання важливих завдань. Учасники відбираються з урахуванням їхніх знань, професійних навичок, здатності до аргументації та лідерських якостей. Завдяки різноманітним точкам зору команда стає більш точною, адаптивною та здатною до ефективного вирішення завдань [1].

Важливість командної роботи в організаціях неможливо переоцінити. У міру того, як підприємства стають складнішими за управлінням та конкурентоспроможними, здатність працівників ефективно працювати разом стає все більш важливою.

Командна робота відіграє вирішальну роль в успіху організації, оскільки вона дає кілька важливих переваг. По-перше, це сприяє підвищенню продуктивності. Коли люди працюють разом як команда, вони можуть використовувати сильні сторони та навички один одного, що сприяє більш ефективному та результативному виконанню завдань і проєктів. Ця співпраця також часто призводить до підвищення креативності та інновацій. Обмінюючись ідеями та поглядами, члени команди можуть придумати нові та винахідливі рішення проблем, а також створити нові та унікальні концепції.

Таблиця 1 – Основні фактори впливу команди на організацію

Основний фактор	Характеристика
Адаптивність	Швидка еволюція технологій і нормативних актів вимагає від організацій бути в курсі новин і бути проактивними, щоб підтримувати конкурентну перевагу. Організації повинні мати можливість адаптуватися до змін, зберігаючи, якщо не перевищуючи, продуктивність і якість. Команда допомагає організації в управлінні змінами, впроваджуючи інноваційні ідеї. Загальні організаційні групи включають групи управління змінами та групи забезпечення якості. Члени команди працюють окремо та разом, щоб досягти успіху у своїх завданнях, які сприяють загальному добробуту та успіху організації в цілому
Стратегічний розвиток	Організаційні команди часто реалізують кілька стратегій одночасно. Наприклад, група із забезпечення якості може нести відповідальність за тестування або моніторинг продукту, а також за визначення та впровадження змін, навчання персоналу та моніторинг адаптивності персоналу. Поряд із прямими діями, команди часто відповідають за інформування керівників про розвиток стратегії та надання рекомендацій і рішень. Керівники використовують цю інформацію для оновлення, диверсифікації та впровадження стратегій для підвищення конкурентної переваги організації
Лідерство	Команда стає суб'єктом в організації, який спеціалізується на призначеній їй галузі. Спеціальні знання забезпечують команду відповідальністю вести організацію до успіху у визначеній сфері. Ці команди служать прихильниками, новаторами та вчителями в організації. Члени команди стають лідерами у своїй спеціальності, і до них часто звертаються за порадою та вказівками

По-друге, командна робота сприяє покращенню комунікації всередині організації. Завдяки регулярній співпраці та взаємодії члени команди можуть ефективніше обмінюватися інформацією та ідеями, що сприяє кращому обміну інформацією в усій компанії [2].

Підвищення продуктивності є однією з ключових переваг командної роботи в організації. Коли члени команди ефективно співпрацюють, вони можуть досягти більшого за менший час, що призводить до значного підвищення загальної продуктивності. Це можна пояснити спільним використанням ресурсів, знань і навичок між членами команди, а також здатністю розподіляти завдання на основі індивідуальних сильних сторін і досвіду.

Підвищення креативності та інновацій є ключовими перевагами командної роботи в організації. Коли люди працюють разом у команді, вони привносять різноманітні погляди, досвід і набори навичок, що призводить до генерації нових ідей та інноваційних рішень. У середовищі спільної роботи співробітники більш

схильні думати нестандартно, ризикувати та експериментувати з різними підходами, що зрештою призведе до розробки новаторських продуктів або послуг. Крім того, командна робота сприяє розвитку культури постійного навчання та вдосконалення, де члени команди можуть обмінюватися знаннями та вчитися один в одного [1-2].

Поліпшення комунікації є однією з ключових переваг впровадження командної роботи в організації. Коли люди працюють разом у команді, вони мають можливість більш вільно та відкрито обмінюватися ідеями, інформацією та відгуками. Це веде до кращого розуміння між членами команди та полегшує співпрацю.

Ефективне вирішення проблем є ключовим аспектом командної роботи в будь-якій організації. Коли команди працюють разом, щоб виявляти та вирішувати проблеми, вони можуть використовувати різноманітні точки зору, знання та навички для вирішення складних проблем ефективніше, ніж окремі особи, які працюють поодиноці. Такий спільний підхід часто призводить до більш комплексного аналізу проблеми, оскільки члени команди привносять різний досвід і знання, допомагаючи визначити основні проблеми та потенційні рішення, які могли бути пропущені окремою особою [3].

Підвищення морального духу співробітників є важливим результатом ефективної командної роботи в організації. Коли працівники відчувають зв'язок зі своїми колегами та працюють разом для досягнення спільних цілей, це створює сприятливе та позитивне робоче середовище [4].

Підводячи підсумок, неможливо переоцінити вплив командної роботи на моральний стан працівників. Створюючи сприятливе робоче середовище, що заохочує співпрацю, організації можуть значно підвищити рівень задоволеності роботою, мотивацію та загальний добробут співробітників. Це, у свою чергу, може позитивно вплинути на зростання продуктивності, роблячи командну роботу невід'ємною складовою будь-якої успішної організації.

Список використаних джерел

1. Дашко І. М. Сучасні аспекти управління віртуальними командами на підприємстві. *Сучасні тенденції економічного розвитку регіонів: теоретичні*

та прикладні аспекти : матеріали VI міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Одеса : ОДАБА, 2024. С. 109–112.

2. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Гладка Д. О. Удосконалення кадрової політики як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечнікова*. 2019. Т. 24. Вип. 2 (75). С. 88–92.

3. Team development. Meaning, stages and forming an effective team. URL: <https://surl.li/mtzcsf> (дата звернення 28.10.2024).

4. Role of HR Manager in an Organisation. URL: <https://surl.li/ftpaqu> (дата звернення 28.10.2024).

ЗАРЯНКО В. О.

Науковий керівник: АНДРОСОВА О. Ф.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ КОМПАНІЄЮ «CACTUS BAR»

Асортиментна політика як основа маркетингової стратегії відіграє дуже важливу роль на підприємстві «Кактус». Вона є основою для подальшої діяльності даного підприємства. Формування різноманітного та якісного асортименту сприяє задоволенню потреб клієнтів та їхній лояльності.

Вдосконалення асортименту: підвищення привабливості продуктів, задоволення цільових аудиторій, збільшення продажів. Тому необхідно постійно вдосконалювати асортимент, який підвищить привабливість продуктів задовольнить цільову аудиторію споживачів та збільшить продажі кав'ярні [1; 2]. Щоб привабити потенційних клієнтів, необхідно постійно сприяти розширенню меню.

Дуже важливо ввести сезонні позиції, а саме: зимове меню – карамельний лате, імбирне печиво; літнє меню: домашній лимонад, фруктові салати.

Особливу роль відіграють інновації: органічні інгредієнти, веганські та

безглютенові опції, корисні напої [3].

Кав'ярня пропонує спеціальні пропозиції для різних сегментів ринку, а це знижки для студентів, корпоративні обіди для офісів, акції для сімей з дітьми.

Також користується попитом персоналізація пропозицій: аналіз вподобань клієнтів за допомогою програм лояльності. Рекомендації продуктів на основі попередніх покупок.

На постійній основі відбувається впровадження нових технологій: мобільні додатки для замовлень та оплати та системи самоврядування для зручності обслуговування.

Стратегічне партнерство ґрунтується на співпраці локальними постачальниками для підвищення якості продуктів і зниження витрат [4].

Ефективні маркетингові заходи пов'язані з рекламою у соціальних мережах, дегустації, співпраці з інфлюенсерами для просування асортименту.

Для покращення якості обслуговування кав'ярні «Кактус» необхідно проводити такі заходи: Навчання персоналу.

Початкове навчання: адаптація нових співробітників, практичні заняття.

Регулярні тренінги з обслуговування та підвищення кваліфікації.

Майстер-класи з нових технік приготування кави та сучасних трендів.

Впровадження стандартів обслуговування. Розробка стандартів та кодексу етики взаємодії з клієнтами.

Контроль якості: таємні покупки, клієнтські опитування.

Мотивація персоналу: бонуси, премії, можливості кар'єрного росту.

Технологічні інновації. Електронні системи замовлень для швидкості обслуговування та аналітики даних [5].

Інтеграція з управлінням запасами для автоматизації процесів.

Клієнтоорієнтованість. Зворотній зв'язок від клієнтів для вдосконалення сервісу.

Інтеграція сучасних технологій у взаємодію з відвідувачами.

Всі заходи для покращення якості обслуговування направлені на приваблення клієнтів, на задоволення цільової аудиторії, збільшення продажів кав'ярні, підвищення привабливості продуктів, на розширення мережі кав'ярень бренду «Кактус».

Список використаних джерел

1. Котляр О. Інтегровані маркетингові комунікації: сучасні підходи та стратегії. Київ : Видавництво «Київський університет», 2020. 245 с.
2. Маркетинг 5.0: Технології для людства / Ф. Котлер, Г. Картаджая, І. Сетіяван ; пер. з англ. Київ : Наш Формат, 2021. 312 с.
3. Григоренко Н. Бренд і комунікація: практичні аспекти ІМК. Харків : ХНЕУ, 2022. 198 с.
4. Литвиненко М. Соціальні медіа як інструмент ІМК. Львів : Львівський національний університет, 2023. 176 с.
5. Шевченко Т. Інструменти інтегрованих маркетингових комунікацій для малого бізнесу. Київ : Економічна думка, 2020. 154 с.

КЛІВЦОВА І. Б.

Науковий керівник: ЛИНЕНКО А. В.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ПІД ЧАС ГЛОБАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ І ПАНДЕМІЙ

Світ сьогодні зіштовхується з численними викликами, спричиненими глобальними конфліктами, пандеміями та військовими подіями. Війна в Україні стала одним із найбільших випробувань для бізнесу, змушуючи компанії адаптувати свої підходи до умов, які постійно змінюються. За таких обставин маркетинг відіграє ключову роль, допомагаючи бізнесу не лише вижити, але й знайти нові шляхи для розвитку.

Як кризи впливають на маркетингове середовище. В період глобальних криз, таких як пандемія COVID-19 чи війна в Україні, ринки проходять через масштабні трансформації [1]. Поведінка споживачів кардинально змінюється: люди концентруються на базових потребах та віддають перевагу брендам, що підтримують суспільство або долучаються до благодійних ініціатив. Пандемія

продемонструвала важливість цифрових платформ, тоді як військові конфлікти наголосили на потребі адаптації до локальних умов [2].

Особливо актуальними стали питання безпеки, доставки, а також збереження довіри клієнтів, зокрема під час обстрілів чи в умовах тимчасово окупованих територій.

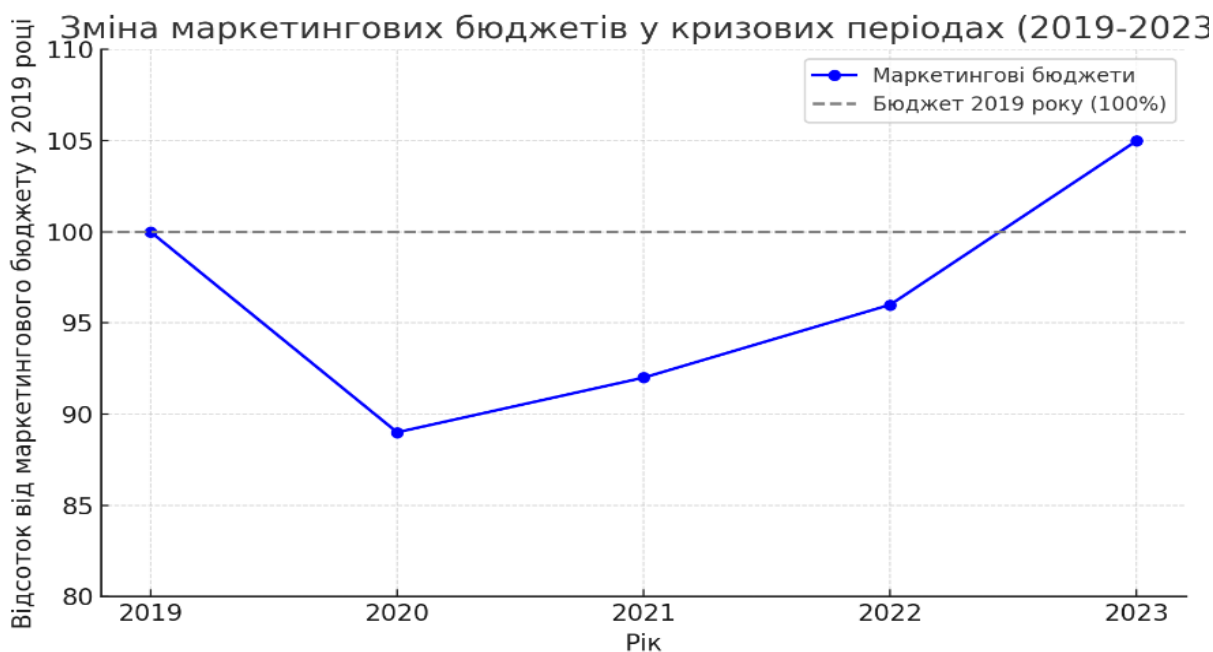

Рисунок 1 – Графік, що демонструє зміну маркетингових бюджетів у кризових періодах за 2019-2023 роки

Виклики та нові можливості. Порушення логістики. Через війну в Україні багато компаній втратили можливість постачання товарів. Наприклад, блокування портів чи руйнування виробничих потужностей стали типовими проблемами.

Зменшення купівельної спроможності. Через економічні наслідки війни, багато людей змушені суттєво скорочувати свої витрати.

Обмеження комунікацій. Під час бойових дій втрачається зв'язок з клієнтами, а ринки зазнають значного скорочення.

Цифрові технології. Впровадження штучного інтелекту, аналітики великих даних та автоматизації дають бізнесу можливість залишатися конкурентоспроможним.

Соціальна відповідальність. Компанії, що активно допомагають

українцям, включаючи волонтерську діяльність або адресну допомогу, отримують довготривалу довіру від споживачів.

Локалізація виробництва. Перехід на локальні ресурси стає як ніколи важливим, адже це дозволяє зменшити ризики [3].

Основні шляхи подолання проблем такі:

- відновлення постачання;
- залучення альтернативних постачальників;
- використання локальних ресурсів для підтримки внутрішнього ринку;
- персоналізована робота з клієнтами;
- запуск бюджетних продуктів, які відповідають поточним можливостям споживачів;
- розробка програм лояльності та надання додаткових сервісів;
- поглиблення онлайн-торгівлі;
- перехід на онлайн-платформи для продажів і комунікації;
- використання соціальних мереж для залучення та утримання клієнтів.

Глобальні кризи та війна в Україні стають важкими випробуваннями для бізнесу, проте вони також мотивують компанії до впровадження інновацій і адаптації до нових умов. Виживають ті, хто активно розвиває свої цифрові стратегії, діє соціально відповідально та вибудовує довготривалі відносини з клієнтами. У періоди нестабільності маркетинг перетворюється на важливий інструмент не лише для збереження, але й для розвитку бізнесу.

Список використаних джерел

1. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua> (дата звернення: 09.12.2024).

2. Линенко А. В., Калінін Ю. А. Особливості та чинники формування конкурентних переваг на ринку підприємствами АПК України. *Інтеграція освіти, науки і бізнесу* : монографія / за ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. Т. 13. С. 82–88.

3. Маркетинг в умовах економічної кризи: як вижити та зберегти бюджет? URL: <https://myka.agency/tpost/111jnpu8u1-marketing-v-umovah-ekonomchno-krizi-yak> (дата звернення: 10.12.2024).

ОКОНЧИК К. К.

Науковий керівник: ЧЕРЕП А. В.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

SMART-КОНТРАКТИ ТА ПРОЗОРИСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ У СФЕРІ РЕСУРСОЕФЕКТИВНОСТІ

Ресурсоефективність набуває все більшої значущості в умовах сучасних глобальних екологічних і економічних викликів. Цифрові технології сприяють підвищенню прозорості фінансових потоків, необхідних для реалізації ресурсозберігаючих ініціатив. Технології блокчейну та смарт-контракти відкривають нові можливості для ефективного управління ресурсами.

Смарт-контракти – це програмний код, що дозволяє автоматизувати виконання угод без посередників, забезпечуючи високу точність виконання заданих умов. Основні принципи їх роботи включають автоматизацію, дотримання зазначених умов та захищеність від фальсифікації. Популярними платформами для реалізації смарт-контрактів є Ethereum, Hyperledger, Solana та інші.

Перевагами використання смарт-контрактів у фінансових потоках є:

- прозорість забезпечується завдяки запису всіх транзакцій до блокчейн-системи, що доступна для перевірки;
- автоматизація скорочує витрати часу та людського втручання, зменшуючи кількість бюрократичних процедур;
- захищеність даних виключає можливість фальсифікації чи зміни умов контракту після його активації;
- зменшення витрат пояснюється усуненням посередників та спрощенням процесів аудиту й звітності [1].

Смарт-контракти дозволяють здійснювати автоматизований контроль використання ресурсів, таких як енергія, вода та матеріали, що сприяє їх оптимальному витрачання. Вони використовуються для прозорого розподілу

коштів у проєктах, спрямованих на екологічну стійкість, забезпечуючи чесне використання грантів і інвестицій. Технології також ефективні у впровадженні системи карбоно-кредитів і винагород за дотримання екологічних вимог.

Іншим напрямком застосування є контроль за впровадженням ресурсозберігаючих технологій через верифікацію та моніторинг даних. При великій кількості переваг від використання смарт-контрактів існують певні виклики та обмеження в впровадженні. А саме:

- технічні бар'єри, пов'язані з необхідністю високого рівня цифрової грамотності серед користувачів;
- правова база смарт-контрактів залишається нерозвиненою у багатьох країнах, що стримує їх широке впровадження;
- блокчейн-технології часто є енергоємними, що може створювати загрози екології при масштабному використанні;
- смарт-контракти не застраховані від програмних вразливостей, тому аудит коду стає критично важливим.

Смарт-контракти мають значний потенціал у підвищенні прозорості фінансових потоків у сфері ресурсоефективності, сприяючи зменшенню корупційних ризиків та зловживань у системах екологічного фінансування. Для максимального ефекту необхідне вдосконалення правового регулювання, популяризація технологій і розвиток цифрової інфраструктури.

Інтеграція штучного інтелекту для аналізу даних і вдосконалення процесів на основі смарт-контрактів може зробити ці технології ще більш ефективними. Державні ініціативи щодо впровадження блокчейну в екологічну звітність мають стимулювати їх поширення на локальному та глобальному рівнях. Розробка міжнародних стандартів для регулювання смарт-контрактів у сфері фінансування ресурсоефективності забезпечить їх гармонійне впровадження у світі.

Список використаних джерел

1. Ethereum Foundation. What are Smart Contracts? URL: <https://ethereum.org/en/smart-contracts> (дата звернення: 11.12.2024).

ХИЖНЯК А. А.
Науковий керівник: ЧЕРЕП О. Г.,
д-р екон. наук, проф.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ АУДИТ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

Енергетичний аудит – це обстеження суб'єктів господарювання, що включає збір та обробку інформації про використання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР), про показники у сфері енергозбереження, що проводиться з метою оцінки ефективності використання ПЕР і виявлення можливих напрямів для ефективнішого та раціональнішого їх використання.

Цілі енергетичного обстеження полягають в:

- отриманні достовірної інформації про ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів;
- скороченні матеріальних витрат на споживання енергетичних ресурсів;
- досягненні оптимальних показників енергозбереження;
- скороченні енергетичної складової із собівартості виробленої продукції (послуг, що надаються).

До завдань енергоаудиту доречно віднести: визначення реального потенціалу енергозбереження та оцінка ефективності використання ПЕР обстежуваним споживачем на основі детального аналізу матеріальних і енергетичних потоків; визначення всіх можливих шляхів економії енергоресурсів; розроблення сучасних заходів з енергозбереження на певний період часу з техніко-економічним обґрунтуванням їхньої ефективності, зазначенням термінів окупності, планованих джерел і обсягів фінансування, термінів виконання цих заходів; вироблення пропозицій щодо переходу на прогресивні норми витрат ПЕР; розроблення енергетичного паспорта споживача ПЕР.

Енергетичне обстеження юридичних осіб проводиться на підставі технічного завдання на проведення енергоаудиту.

За результатами проведеного енергоаудиту замовник отримує: звіт за результатами проведеного енергоаудиту, оформлений відповідно до чинної нормативно-правової бази та погоджений в установленому порядку; протоколи проведених інструментальних вимірювань; енергетичний паспорт обстежуваного споживача.

У загальному випадку звіт за результатами проведеного енергоаудиту містить інформаційну та аналітичну частини. В інформаційній частині звіту зазначається структура споживання ПЕР з відображенням номенклатури продукції, що випускається (послуг, що надаються), фактичних норм витрат ПЕР, частки енергетичної складової в собівартості продукції, інформації про організацію обліку споживання ПЕР.

Звіт за підсумками аудиту повинен містити [1]:

1) короткий виклад змісту: висновки щодо використання і споживання енергії, пріоритетний перелік заходів з покращення енергетичного функціонування об'єкту, програму впровадження цих заходів;

2) вихідні дані: опис місця проведення енергоаудиту і енергосистем, які його обслуговують, загальну інформацію про аудитора/аудиторів, вимоги до енергоаудиту (юридичні, замовника тощо), опис енергоаудиту (обсяг, межі, цілі, методи, план проведення);

3) подробиці енергоаудиту: опис зібраних даних і процесу їхнього збирання, аналіз даних про споживання енергії і порівняння її енергетичних показників з відповідними нормативами;

4) опис можливостей з покращення енергетичного функціонування об'єкту: рекомендації, розміщені в порядку зниження пріоритетності, і приблизну програму впровадження рекомендованих заходів, доречні технічні, фінансові і природоохоронні розрахунки;

5) висновки і прикінцеві рекомендації.

Список використаних джерел

1. Гарасевич О. Р. Що необхідно знати, замовляючи енергоаудит : poradnik dla organów місцевого самоврядування. Львів : «IDEA Studio», 2015. 20 с.

ЩЕРБАК Д. Д.
Науковий керівник: ЧЕРЕП О. Г.,
д-р екон. наук, проф.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Екологічний аудит в Україні може бути добровільним чи обов'язковим.

Добровільний екологічний аудит здійснюється стосовно будь-яких об'єктів екологічного аудиту на замовлення заінтересованого суб'єкта за згодою керівника чи власника об'єкта екологічного аудиту.

Обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення заінтересованих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, відповідно до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України, у таких випадках: банкрутство; приватизація, передача в концесію об'єктів підвищеної екологічної небезпеки, крім визначених законом випадків; передача або придбання в державну чи комунальну власність; передача у довгострокову оренду об'єктів державної або комунальної власності; створення на основі об'єктів державної та комунальної власності спільних підприємств; екологічне страхування об'єктів; завершення дії угоди про розподіл продукції відповідно до закону; в інших випадках, передбачених законом [1].

Повний екологічний аудит – це комплексна оцінка об'єкта екологічного аудиту за всіма напрямками екологічного аудиту з метою перевірки дотримання суб'єктом господарювання законодавства в галузі охорони навколишнього середовища, у т. ч. нормативів та обов'язкових для дотримання технічних нормативних правових актів (далі ТНПА).

Повний екологічний аудит проводиться у випадках:

– реалізації інвестиційних проєктів з будівництвом об'єктів промисловості, матеріалів, палива, енергії, подальшою переробкою продукції промисловості

або сільського господарства, а також із виробництвом товарів, обладнання, машин, механізмів, видобутком корисних копалин) під час проведення реконструкції або реконструкції об'єктів;

- виявлення контролюючими (наглядовими) органами самовільного будівництва для оцінки можливості експлуатації об'єктів, що чинять вплив на компоненти довкілля, а також відповідності законодавству в галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів;

- виведення об'єктів з експлуатації;

- в інших випадках.

Управлінський екологічний аудит – це оцінка об'єкта екологічного аудиту за всіма напрямками екоаудиту з метою подальшого впровадження найкращих доступних технічних методів і створення системи управління (менеджменту) навколишнім середовищем.

Управлінський екологічний аудит проводиться у випадках:

- створення системи управління (менеджменту) навколишнім середовищем;

- впровадження найкращих доступних технічних методів;

- впровадження та підтримки системи управління довкілля суб'єкта господарювання;

- в інших випадках.

Спеціальний екологічний аудит – це оцінка об'єкта екологічного аудиту за окремими напрямками екоаудиту.

Спеціальний екологічний аудит проводиться у разі реалізації суб'єктом господарювання заходів з охорони навколишнього середовища в межах ліквідації шкоди, заподіяної внаслідок незаконного використання (вилучення, видобування) природних ресурсів, та інших випадках.

Список використаних джерел

1. Про екологічний аудит : Закон України від 24.06.2004 р. № 1862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>.

СЕКЦІЯ 2

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ ЕКОЛОГІЧНОСТІ, ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

БОНДАРЕНКО В. О.

Науковий керівник: БАБМІНДРА Д. І.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

РОЗОРАНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ЯК ВИКЛИК ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розораність сільськогосподарських угідь – це серйозний виклик для сталого розвитку, і його вирішення потребує комплексного підходу на рівні держав, громад і окремих фермерів.

На жаль, в Україні найвищий рівень розораності земель у порівнянні з іншими країнами світу, що, за даними Продовольчої і сільськогосподарської організації FAO, становить 56,1%. А показник розораності сільськогосподарських угідь ще вищий, і становить 78,2% (рис. 1).

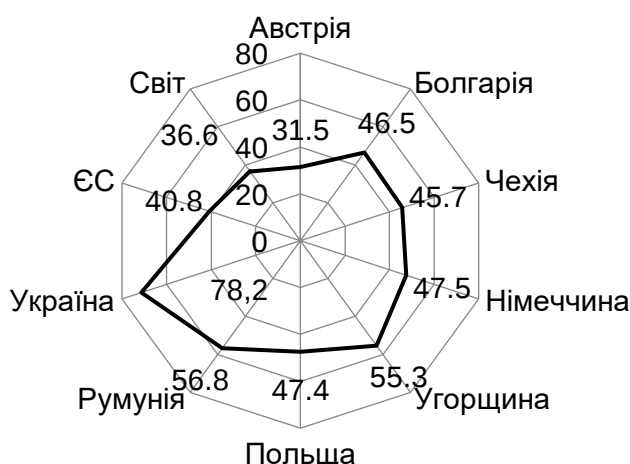

Рисунок 1 – Рівень розораності земель (сільськогосподарські угіддя у відсотках до земель) України та окремих країн Європи [1; 2]

Для порівняння, у Польщі ці показники становлять 36,5% та 75,1%, у Німеччині 34% та 47,5%, в США 16,9% та 38,9% [42].

Розораність земель має серйозні екологічні, економічні та соціальні наслідки (рис. 2).

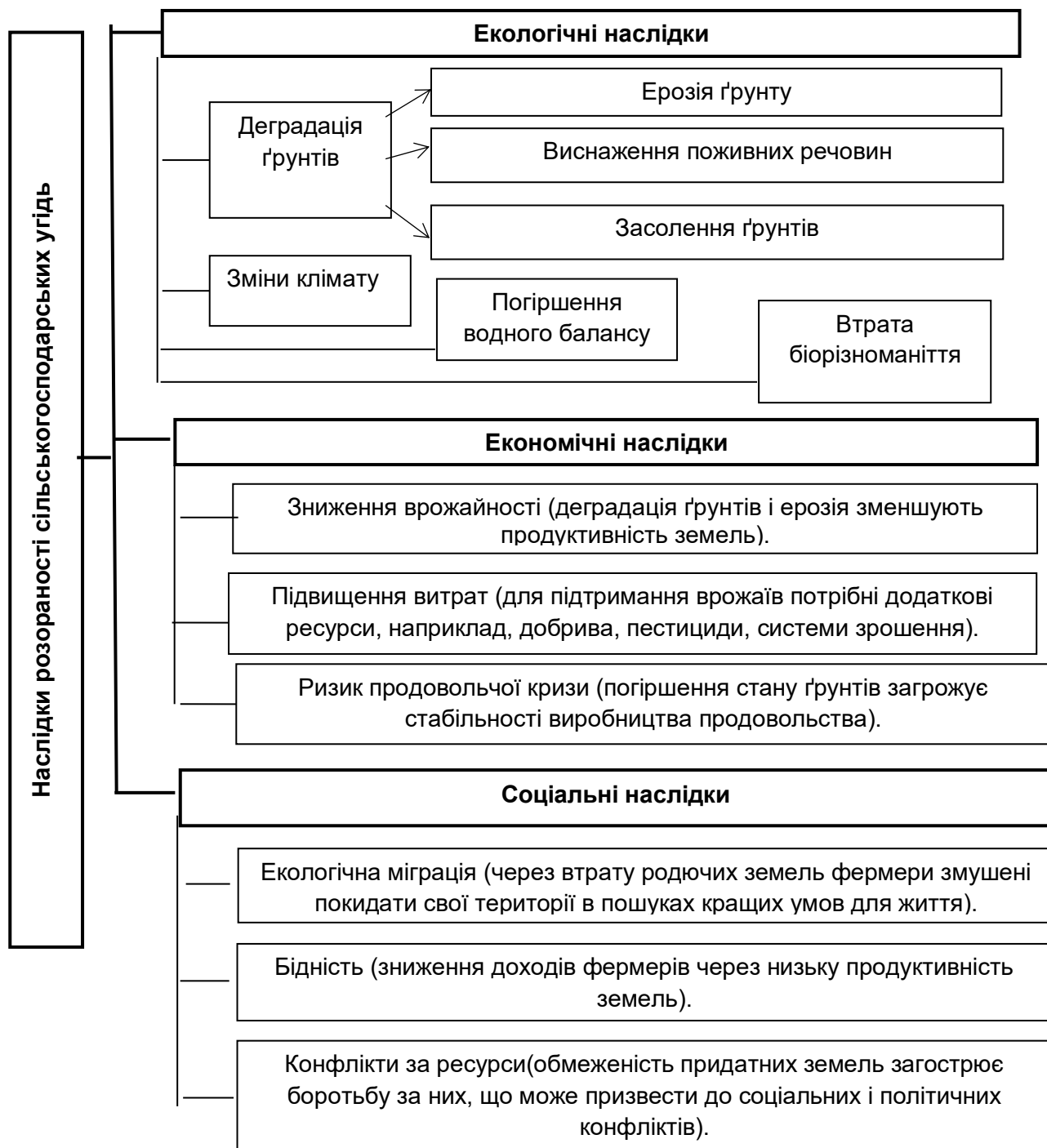

Рисунок 2 – Наслідки розораності сільськогосподарських угідь [3; 4]

Найбільш поширеними рішеннями для зменшення наслідків розораності є: впровадження сівозмін, тобто вирощування різних культур на одному полі для відновлення поживних речовин; збереження земель, тобто використання природоохоронних практик, таких як мінімальний обробіток ґрунту; заліснення, що полягає в посадці дерев та відновленні природного рослинного покриву; зменшення використання хімікатів за рахунок переходу до органічного землеробства; зрошення та дренаж, тобто раціональне управління водними ресурсами для уникнення засолення ґрунтів.

Список використаних джерел

1. Когут П. Деградація ґрунту: причини, наслідки та методи боротьби. EOS Data Analytics. 02.02.2024. URL: <https://eos.com/uk/blog/dehradatsiia-gruntiv>.
2. Офіційний веб-сайт The World Bank Data. URL: <https://data.worldbank.org>.
3. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Трофименко П. І., Трофименко Н. В. Земельні ресурси та їх використання : навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Третяка. Біла Церква : «ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 304 с.
4. Україна має найвищий відсоток розораності земель в світі. Інформаційне агентство «AgroNews.ua». URL: <https://surl.li/djcsrg>.

ГАМОВ Д. Ю.

Науковий керівник: ГАМОВА О. В.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ ВИХОДУ ТОВ «АЙТІ ПРОЕКТ» НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ

Компанія має амбітні плани на майбутнє, серед яких розширення ринків збуту, розвиток нових IoT-рішень та участь у соціальних проєктах. Для досягнення цих цілей, потрібно вибрати оптимальну стратегію виходу на міжнародні ринки.

Вихід ТОВ «АЙТІ ПРОЕКТ» на міжнародні ринки може мати як переваги, так і недоліки для компанії. Деякі з них наведені нижче.

Переваги:

- збільшення обсягу продажів та прибутку за рахунок розширення ринку збуту та залучення нових клієнтів;
- підвищення впізнаваності бренду та репутації компанії на міжнародному рівні;
- забезпечення конкурентної переваги та інноваційності компанії за допомогою використання світових стандартів та технологій;
- убезпечення від ризиків одного ринку та можливість адаптації до змін у попиті та пропозиції;
- отримання нових можливостей розвитку, співпраці та навчання від іноземних партнерів та експертів.

Недоліки:

- високі витрати на вихід на міжнародні ринки, що пов'язані з маркетингом, логістикою, адаптацією продукту, податками та митами;
- високий рівень конкуренції на міжнародних ринках від інших українських та зарубіжних ІТ-компаній;
- високий рівень ризику, пов'язаний з нестабільністю валютних курсів, політичними та економічними кризами, правовими та культурними бар'єрами;
- втрата контролю над якістю продукту та інтелектуальною власністю.

Таким чином, вихід ТОВ «АЙТІ ПРОЕКТ» на міжнародні ринки вимагає ретельного аналізу та планування, щоб максимізувати переваги та мінімізувати недоліки. Компанія має враховувати свої цілі, ресурси, можливості та загрози, а також особливості ринків, на які планує вийти. Компанія має також обрати оптимальну форму виходу на міжнародні ринки, з урахуванням своїх переваг та недоліків.

Одним з потенційних ринків для ТОВ «АЙТІ ПРОЕКТ» є Ізраїль, який є лідером у сфері ІТ та інновацій, має високий попит на IoT-рішення для різних галузей, таких як безпека, охорона здоров'я, сільське господарство, освіта та інші. Ізраїль також є стратегічним партнером України у політичній, економічній та культурній сферах.

У 2019 році Україна та Ізраїль підписали Угоду про вільну торгівлю [7], яка набрала чинності з 1 січня 2021 року. Угода передбачає взаємне скасування ввізних мит на більшість товарів, а також сприяння співпраці у сферах інвестицій, інтелектуальної власності, стандартизації, технічного регулювання та інших. Угода створює сприятливі умови для виходу ТОВ «АЙТІ ПРОЕКТ» на ізраїльський ринок та розвитку довгострокових партнерських відносин.

Усі ці пункти допомогли фірмі вкласти успішну угоду з Ізраїлем та вийти на ринок країни. Проте, перспективність компанії дає поштовх для розглядання і інших потенційних ринків. Деякими з країн, які можуть бути такими ринками для ТОВ «АЙТІ ПРОЕКТ», є:

- США є найбільшим ринком IoT у світі, який за очікуваннями досягне \$194 млрд до 2025 року. США мають високий попит на IoT-послуги для різних секторів, таких як охорона здоров'я, промисловість, смарт-міста, сільське господарство та інші. США також є стратегічним партнером України у політичній, економічній та науково-технічній сферах [4];

- Німеччина є другим за величиною ринком IoT в Європі після Великобританії, що за прогнозами досягне \$35 млрд до 2025 року [5]. Німеччина має сильну промислову базу та лідерські позиції у сферах автомобілебудування, машинобудування, хімічної та фармацевтичної промисловості, які активно впроваджують IoT-рішення для підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Німеччина також є важливим торговельним партнером України та підтримує її євроінтеграційний курс;

- Індія є одним з найшвидше зростаючих ринків IoT у світі, що сягнув \$15 млрд у 2021 році [5]. Індія має великий попит на IoT-послуги для секторів, таких як смарт-міста, смарт-енергетика, смарт-транспорт, смарт-освіта, смарт-охорона здоров'я та інші. Країна є ще одним стратегічним партнером України у політичній, економічній та культурній сферах, що може бути у нагоді в освоєнні ринку.

Отже, вихід на міжнародні ринки – це великий крок для будь-якої компанії, який вимагає глибокого аналізу, планування, виконання та контролю. ТОВ «АЙТІ ПРОЕКТ» вже зробила цей крок, коли почала освоєння ринку Ізраїлю. Зараз для компанії є дуже важливим не зупинятись і не сповільнювати

темп. Оцінювати і покращувати результати діяльності на вже освоєному ринку та, можливо, розглянути перспективи нових. Крім того, не забувати про національний, а також роботу над іміджем фірми та якістю продукції.

Список використаних джерел

1. Олешко Т. І., Касьянова Н. В., Смерічевський С. Ф. Цифрова економіка : підручник. Київ : НАУ, 2022. 200 с.
2. Жураковський Б. Ю., Зенів І. О. Технології інтернету речей : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 271 с.
3. Пулеко І. В., Єфіменко А. А. Архітектура та технології Інтернету речей : навч. посіб. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 234 с.
4. Precedence Research. URL: <https://www.precedenceresearch.com> (дата звернення: 23.10.2024).
5. Bitkom. URL: <https://www.bitkom-research.de/de> (дата звернення: 25.10.2024).
6. International Data Corporation. URL: <https://www.idc.com/solutions/data-analytics> (дата звернення: 26.10.2024).
7. Дія. Бізнес: Експортний напрям. URL: <https://t1p.de/ccuv5> (дата звернення: 27.10.2024).

КУЛІШ П. М.

Науковий керівник: КУЩИК А. П.,

канд. екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Організація системи економічної безпеки підприємства полягає у створенні ефективної моделі, яка забезпечує захист підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, підтримує стабільність його функціонування, а

також сприяє досягненню стратегічних цілей. Система економічної безпеки включає комплекс управлінських, організаційних та правових заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків і підвищення конкурентоспроможності.

Метою організації системи економічної безпеки є забезпечення фінансової стійкості та захист активів підприємства; виявлення і мінімізація ризиків; збереження інформаційної безпеки; попередження внутрішніх і зовнішніх загроз.

До структури системи економічної безпеки підприємства включають кілька блоків: аналітичний блок – займається моніторингом ринкових умов, конкурентного середовища та оцінкою потенційних ризиків; операційний блок – включає підрозділи, які відповідають за впровадження заходів захисту активів, персоналу та інформації; контрольний блок – забезпечує перевірку ефективності заходів і своєчасне виявлення загроз [1].

До основних напрямів економічної безпеки підприємства відносяться:

- фінансова безпека – передбачає контроль за платоспроможністю, ліквідністю активів, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства; технічна та інформаційна безпека – передбачає захист комерційної таємниці, використання сучасних ІТ-рішень для протидії кібератакам;

- кадрова безпека – передбачає підбір надійного персоналу, запобігання витоку інформації, створення мотиваційної системи;

- правова безпека – передбачає забезпечення відповідності діяльності підприємства чинному законодавству, запобігання юридичним ризикам.

До інструментів і методів, що використовуються при впровадженні системи економічної безпеки підприємства можна віднести: моніторинг зовнішнього середовища та внутрішніх процесів; аналіз фінансових показників і бізнес-процесів; проведення регулярних аудитів і перевірок; впровадження планів управління ризиками та кризовими ситуаціями [2].

Етапи впровадження системи економічної безпеки підприємства наступні:

- 1) визначення ключових загроз для підприємства;
- 2) оцінка наявних ресурсів і розробка заходів захисту;
- 3) формування спеціалізованих підрозділів або залучення зовнішніх

фахівців;

4) постійний моніторинг ефективності системи і її вдосконалення.

Ефективна система економічної безпеки дозволяє підприємству адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зберігати стабільність і реалізовувати стратегічні цілі в умовах постійної конкуренції.

Список використаних джерел

1. Iershova N., Tkachenko M., Garkusha V., Miroshnyk O., Novak-Kalyayeva L. Economic security of the enterprise: scientific and practical aspects of accounting and analytical support. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Т. 2 (29). Р. 142–149.

2. Гаркуша В. О., Єршова Н. Ю. Теоретично-методичні засади формування економічної безпеки підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. 27 (1). С. 106–112.

МИНЬКО Ю. О.

Науковий керівник: ДУГІЄНКО Н. О.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ В СФЕРІ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Земельні ресурси України відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку економіки, сільського господарства та збереження екологічної рівноваги. Проте, тривале нераціональне використання цих ресурсів спричинило серйозні екологічні та економічні проблеми. Деградація ґрунтів, ерозія, забруднення, безконтрольна забудова та інші негативні явища призвели до значного зниження родючості земель, втрат природних екосистем та економічних збитків. Зокрема, близько 60% сільськогосподарських земель України перебувають у стані деградації, а прямі втрати аграрного сектору оцінюються у 20-30 млрд грн щорічно [1; 2].

Близько 60% сільськогосподарських земель України зазнали різних форм деградації, включаючи ерозію, засолення, втрату гумусового шару та структурні зміни [1]. Основними причинами є:

- порушення сівозмін: багаторічне монокультурне вирощування культур виснажує ґрунти [2];
- надмірне використання хімічних добрив: сприяє зниженню природної мікрофлори ґрунту та накопиченню токсинів [3];
- нераціональне зрошення: спричиняє засолення та заболочення земель, особливо в південних регіонах [4].

Деградація ґрунтів призводить до зниження врожайності на 20-30%, а в окремих регіонах до повної втрати продуктивності земель. Ерозія є одним із найпоширеніших процесів, що впливає на якість земель. Згідно з даними Державної служби геодезії, до 30% орних земель піддаються водній і вітровій ерозії [2].

Водна ерозія: переважає в західних і центральних регіонах України, де через рельєф і клімат змивається до 10 тон ґрунту з гектара на рік [5].

Вітрова ерозія: характерна для південних та східних областей, особливо в умовах посухи та відсутності лісосмуг [6].

Пропозиції включають створення захисних лісосмуг, які знижують швидкість вітру, та запровадження агротехнічних заходів для збереження ґрунтового покриву.

Забруднення земель є значною проблемою для України. Основні джерела включають.

Промислові відходи: у зоні впливу великих підприємств спостерігається накопичення важких металів у ґрунтах (кадмій, ртуть, свинець) [3].

Пестициди та гербіциди: надмірне їх використання спричиняє накопичення токсичних речовин, що проникають у водоносні горизонти [4].

Рекомендується впровадження технологій біоремедіації, які включають використання спеціальних рослин для очищення забруднених ґрунтів.

Безсистемна забудова сільськогосподарських угідь та перевищення антропогенного навантаження призводять до втрат продуктивних земель. Особливо це стосується приміських зон, де активно забудовуються колишні орні

землі [6].

Рішення: впровадження просторового планування та посилення контролю за використанням земельних ресурсів відповідно до стандартів INSPIRE [7].

Економічні втрати через деградацію ґрунтів та зниження продуктивності сільськогосподарських земель оцінюються у 20–30 млрд грн щорічно [8].

Ці втрати включають в себе: зниження врожайності та прибутковості аграрного сектора; зростання витрат на відновлення деградованих земель; зменшення інвестиційної привабливості територій.

Для проведення дослідження були використані такі методи дослідження як аналіз літератури та емпіричний аналіз.

Для вирішення еколого-економічних проблем землеустрою України необхідно впроваджувати такі комплексні заходи.

1) Запровадження сталого землекористування, включаючи органічне землеробство.

2) Використання геоінформаційних систем для моніторингу стану земельних ресурсів.

3) Гармонізація законодавства із європейськими стандартами, зокрема INSPIRE.

4) Екологічні ініціативи для збереження ґрунтів, такі як біоре mediaція та створення лісосмуг.

Інтеграція міжнародного досвіду, таких як програми CAP, а також впровадження сучасних технологій сприятимуть підвищенню ефективності управління земельними ресурсами та збереженню екологічної рівноваги.

Список використаних джерел

1. FAO. Status of the World's Soil Resources. Rome, 2015.
2. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Офіційні звіти та статистичні дані про стан земельних ресурсів України доступні на офіційному сайті служби.
3. Світовий банк. Ukraine Country Environmental Analysis. Washington, 2016.
4. INSPIRE Directive.

5. Екологічний стан ґрунтів України. Харків: Центр ґрунтознавства, 2021.
6. UNDP. Sustainable Land Management for Resilient Rural Development. New York, 2013.
7. European Commission. The Implementation of the Soil Thematic Strategy and Ongoing Activities. Brussels, 2012.
8. World Bank. Combating Land Degradation in Ukraine: Restoring Productivity and Ecosystem Health. Washington, 2016.

МОРОЗ А. Ю.

Науковий керівник: КУСАКОВА Ю. О.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ФОРМУВАННІ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ: МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Зелена економіка, яка визначається як економічна система, що сприяє збереженню навколишнього середовища та забезпеченню сталого розвитку, стає все більш актуальною темою в умовах глобальних викликів, пов'язаних зі змінами клімату, забрудненням довкілля та виснаженням природних ресурсів. Держава відіграє ключову роль у формуванні зеленої економіки, оскільки її політика та інвестиції можуть суттєво вплинути на швидкість і ефективність переходу до сталого розвитку.

Держави використовують різноманітні заходи для підтримки переходу до зеленої економіки. Ці інструменти включають фінансові, регуляторні та ринкові механізми, які сприяють розвитку екологічно чистих технологій, зменшенню забруднення та підвищенню енергоефективності. Під час впровадження даний напрям може стикнутися із такими викликами (рис. 1). Видатки держави на формування зеленої економіки можуть бути розглянуті через призму фінансування екологічних ініціатив, інвестицій у відновлювані джерела енергії, а також підтримки інфраструктури для зменшення викидів.

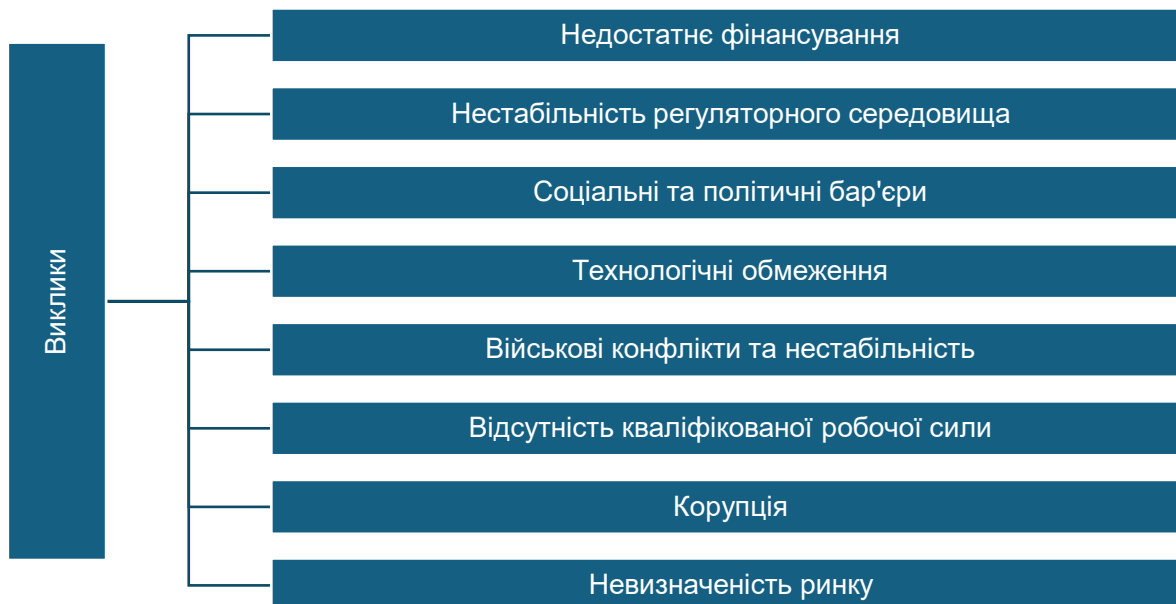

Рисунок 1 – Виклики для держав у формуванні зеленої економіки

Наприклад, у 2024 році уряд Німеччини планує інвестувати 57,6 мільярда євро в «зелені» проекти, що на 60,2% більше, ніж у 2023 році. Ці кошти будуть спрямовані на субсидії для реконструкції будівель, розвиток відновлюваних джерел енергії та інфраструктури для електромобілів [1].

Китай також демонструє значні досягнення у сфері зеленої економіки. У 2017 році провінція Цинхай стала першим регіоном, який на тиждень повністю перейшов на відновлювальні джерела енергії, використовуючи виключно енергію води, сонця та вітру. Це стало можливим завдяки масштабним інвестиціям [2]. Китай активно розвиває електромобілі і має програми, які заохочують переходити на екологічний транспорт.

Франція заборонила газове опалення в нових будинках, що підкреслює її зобов'язання щодо екологічної сталості. Індія також активно впроваджує екологічні ініціативи, зокрема зобов'язуючи великі будинки встановлювати сонячні панелі. Це свідчить про глобальний тренд переходу до відновлювальних джерел енергії та впровадження екологічних стандартів [3].

Нідерланди відзначаються високими досягненнями у вторинній переробці відходів і реалізації концепції економіки замкнутого циклу. Країна переробляє більше половини пластику завдяки ефективним системам сортування та утилізації [4]. Цей досвід може слугувати прикладом для інших країн, які прагнуть зменшити обсяги відходів і покращити екологічну ситуацію.

В Україні також спостерігається активізація державних видатків на екологічні проекти. У 2024 році заплановано створення Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації, куди будуть надходити кошти від екоподатку на викиди CO₂. Цей фонд має стати основним джерелом фінансування заходів з підвищення енергоефективності та скорочення викидів вуглецю [5].

У промисловості нові матеріали та технології стають частиною зеленої економіки. Наприклад, металургійні підприємства починають використовувати вторинні матеріали для зменшення вуглецевого сліду. Компанія «Червона хвиля», що впроваджує 3D-друк деталей для аерокосмічної галузі, розробила та запустила в експлуатацію власну установку – унікальну, яка вміє друкувати титаном, що знижує викиди CO₂ під час виробництва [6].

Інвестиції в зелені технології не лише сприяють зменшенню негативного впливу на довкілля, але й стимулюють економічне зростання через створення нових робочих місць і підвищення конкурентоспроможності. Роль держави у формуванні зеленої економіки є багатогранною і важливою для забезпечення сталого розвитку суспільства. Через регуляторні ініціативи, інвестиції в інновації, міжнародне співробітництво та освітні програми держава може суттєво вплинути на перехід до більш стійкої економічної моделі. В умовах глобальних викликів саме активна позиція держави стане запорукою успіху у формуванні зеленої економіки та забезпеченні добробуту майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. У 2024 році ФРН вкладе 58 млрд євро у «зелені» інвестиції. URL: <https://www.dw.com/uk/u-2024-roci-frn-vklade-58-milardiv-evro-u-zeleni-investicii/a-66482653> (дата звернення: 29.11.2024).

2. Галузі майбутнього: розвиток «зеленої» енергетики. URL: <https://mind.ua/publications/20189674-galuzi-majbutnogo-rozvitok-zelenoyi-energetiki> (дата звернення: 29.11.2024).

3. Форсування «зеленого переходу»: шість ключових завдань для уряду. URL: https://www.ey.com/uk_ua/insights/government-public-sector/six-ways-that-governments-can-drive-the-green-transition (дата звернення: 30.11.2024).

4. Нова екологічна візія України: зелена економіка як двигун інвестиційної привабливості. URL: <https://surl.li/sgyljc> (дата звернення: 30.11.2024).

5. Фінансування для України: чому ми втрачаємо понад 4,5 млрд євро на «зелену» трансформацію економіки. URL: <https://mind.ua/openmind/20267617-finansuvannya-dlya-ukrayini-chomu-mi-vtrachaemo-ponad-45-mlrd-evro-na-zelenu-transformaciyu-ekonomiki> (дата звернення: 30.11.2024).

6. «Зелений» титан – як українці з «Червоної хвилі» впроваджують cleantech в металургії. URL: <https://greencubator.info/chervona-khvylya-story/> (дата звернення: 30.11.2024).

САРБЕЇ Л. С.

Науковий керівник: ГАМОВА О. В.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НОВІ ЗАКОНИ

Регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану стало одним із ключових завдань для України з початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Війна внесла суттєві корективи у всі сфери життя, зокрема у земельне законодавство, яке потребувало оперативних змін для забезпечення продовольчої безпеки, підтримки аграрного сектору та відновлення інфраструктури. У цей період Верховна Рада України ухвалила низку законів, спрямованих на адаптацію земельних правовідносин до нових реалій, що поєднують спрощення процедур із посиленням контролю для уникнення зловживань.

Перші законодавчі ініціативи, такі як Закон України № 2145-IX від 24 березня 2022 року [1], були зосереджені на створенні умов для безперебійного ведення сільськогосподарського виробництва. Згодом, із розвитком ситуації, з'явилася потреба у комплекснішому підході, що знайшло

відображення у Законі № 2247-IX від 12 травня 2022 року [2]. Цей документ визначив особливості володіння, користування та розпорядження земельними ділянками, враховуючи потреби евакуйованих підприємств, внутрішньо переміщених осіб та об'єктів критичної інфраструктури. Такі зміни стали відповіддю на виклики часу, коли традиційні механізми, як-от земельні торги, виявилися ускладненими через призупинення роботи реєстрів.

Метою нових законів було не лише забезпечення функціонування економіки в умовах війни, але й створення правових передумов для швидкого відновлення країни після завершення бойових дій. Спрощення процедур передачі земель в оренду, автоматичне продовження договорів та врегулювання доступу до земель для інфраструктурних потреб стали важливими кроками у цьому напрямі. У вступі до цієї теми ми розглянемо основні положення нових законів, їхній вплив на земельні відносини та значення для суспільства в умовах воєнного стану.

Історія регулювання земельних відносин в Україні має глибоке коріння, яке сягає ще 2011 року, коли Кабінет Міністрів України видав Розпорядження «Про затвердження плану дій з проведення земельної реформи та створення прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення». Цей документ став відправною точкою для земельної реформи, що тривала понад десятиліття і завершилася відкриттям ринку землі у 2021 році після багаторічного мораторію та поступового вдосконалення законодавчої бази. Однак повномасштабне вторгнення росії у 2022 році змусило державу переглянути підходи до земельних відносин, адаптувавши їх до умов воєнного стану. Саме в цей період було ухвалено Закон №2247-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану», який став ключовим інструментом у вирішенні нових викликів [3].

Земельний ресурс в Україні завжди вважався одним із найцінніших, а в умовах війни його значення лише зросло. Закон №2247-IX був розроблений із метою оперативного забезпечення земельними ділянками потреб держави та суспільства. Зокрема, він передбачає спрощену процедуру передачі земель державної та комунальної власності в оренду без проведення земельних торгів

для розміщення виробничих потужностей підприємств, переміщених із зони бойових дій, а також для об'єктів критичної інфраструктури, таких як електромережі, газопроводи чи тимчасові поселення для внутрішньо переміщених осіб. Водночас законодавці ввели обмеження, зокрема заборону на безоплатну передачу земель у приватну власність та розроблення відповідної документації землеустрою, за винятком випадків, коли земля приватизується під існуючими об'єктами нерухомості [3].

Ці зміни відображають прагнення держави збалансувати потреби воєнного часу з правами громадян. Наприклад, громадяни, які володіють нерухомістю на неприватизованих ділянках, все ще можуть оформити їх у власність, виготовивши технічну документацію та звернувшись до місцевих рад. Проте повноцінне відновлення безоплатної приватизації, передбаченої статтею 121 Земельного кодексу України, можливе лише після завершення воєнного стану. Таким чином, нові закони не лише реагують на виклики сьогодення, але й закладають основу для майбутнього відновлення земельних прав громадян, зберігаючи гнучкість національного законодавства в умовах війни [3].

Отже, регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану стало невід'ємною частиною адаптації України до складних реалій, спричинених повномасштабним вторгненням 2022 року. Ухвалення таких законів, як № 2145-IX та № 2247-IX, продемонструвало здатність держави оперативно реагувати на виклики, забезпечуючи продовольчу безпеку, підтримку економіки та створення умов для майбутнього відновлення. Ці нормативні акти поєднали спрощення процедур, як-от передача земель в оренду без торгів, із суворим контролем, зокрема заборонаю на безоплатну приватизацію, що дозволило уникнути зловживань у кризовий період.

Водночас нові закони врахували довготривалу історію земельної реформи, розпочатої ще у 2011 році, і стали логічним продовженням еволюції земельного законодавства. Вони не лише забезпечили функціонування аграрного сектору та інфраструктури в умовах війни, але й зберегли можливості для громадян, наприклад, через приватизацію земель під нерухомістю. Хоча повне відновлення прав на безоплатну передачу земель відкладено до завершення воєнного стану, ці зміни закладають міцний фундамент для

післявоєнного розвитку.

Таким чином, нові законодавчі ініціативи є компромісом між потребами сьогодення та стратегічним баченням майбутнього. Вони підкреслюють гнучкість і стійкість правової системи України, яка, попри війну, прагне зберегти цінність земельного ресурсу та захистити інтереси суспільства. Після перемоги ці закони стануть основою для відновлення повноцінних земельних прав громадян, підтверджуючи їхнє значення як одного з ключових активів держави.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 р. № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 р. № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>.

3. Земельні відносини в умовах воєнного стану. Межівська селищна територіальна громада. URL: <https://mezhova.otg.dp.gov.ua/novini-ta-podiyi/novini/zemelni-vidnosyny-v-umovakh-voiennoho-stanu>.

СНІСАРЕНКО М. Є.

Науковий керівник: ЩЕБЛИКІНА І. О.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ТЕХНОПАРКІВ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації та швидких змін технологічного середовища, ефективні механізми підтримки науково-технічних розробок і комерціалізації інновацій набирають надзвичайної важливості. Технопарки виконують роль

каталізаторів інновацій, створюючи сприятливі умови для впровадження нових технологій і продукції, що підвищує конкурентоспроможність як окремих підприємств, так і національної економіки загалом.

Таблиця 1 – Зарубіжні моделі впровадження технопарків [2]

Ознаки	Моделі			
Особливості	Американська модель технопарків	Азіатська модель	Європейська модель	Українська модель
	Значні обсяги держфінансування; держзамовлення інновацій; створюються для розробки і комерціалізації інноваційних товарів; забезпечують підтримку тісного зв'язку з університетами і дослідницькими центрами; забезпечують інноватизацію економіки; головними учасниками є ВНЗ, дослідницькі установи, приватні фірми, банки, частково – держава; головні сфери діяльності: мікроелектроніка, військові технології, біотехнологія, аерокосмічна техніка, ядерні дослідження, екологія	Підтримка з боку держави у вигляді фінансування проєктів та розвитку інфраструктури; створені для забезпечення інтеграції промисловості та науки; головними учасниками є дослідницькі установи, університети, приватні фірми, частково – держава; головні сфери діяльності: робототехніка, кераміка, мехатроніка (Китай), космічні технології, біотехнологія, оптика, освоєння ресурсів моря (Японія)	Підтримка з боку держави або приватного сектора; сприяють створенню нових та збереженню робочих місць, що існують; головними учасниками є держава, місцева влада, приватні фірми, ВНЗ; головні сфери діяльності: мікроелектроніка, військові технології, біотехнологія, аерокосмічна техніка, ядерні дослідження, охорона навколишнього середовища	Відсутність державної фінансової підтримки; створені для забезпечення просування інноваційної продукції на ринок; організація зв'язку між сферою науки та виробництва; головними учасниками є ВНЗ, НДІ, підприємства; головні сфери діяльності: мікроелектроніка, напівпровідникові матеріали, оптоволоконні технології, удосконалення видобувного виробництва, хімія
Результати	Створено 167 наукових та технологічних парків, функціонують 853 бізнес-інкубатори	Створено 28 технополісів, у складі яких функціонує 69 технопарків (Японія), 53 національних парки, 50 – провінціальних та 30 – при університетах (Китай)	Створено 267 технопарків, у складі яких функціонує 1500 інноваційних центрів	Створено 16 технопарків (діє 8)

За Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» технологічний парк (технопарк) – юридична особа або група юридичних осіб (далі – учасники технологічного парку), що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проєктів технологічних парків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції [1].

Відповідно, розглянувши дані табл. 1, для політики України щодо впровадження технопарків можна зробити наступне:

- забезпечити державне фінансування інфраструктури технопарків і стимулювати держзамовлення на інноваційні проєкти;
- залучити університети, дослідницькі центри та приватний сектор до співпраці через гранти і спільні проєкти;
- розвивати мікроелектроніку, біотехнології, аерокосмічні дослідження та екологію;
- стимулювати інвестиції приватного сектору для створення і розвитку технопарків;
- модернізувати нормативно-правову базу, забезпечуючи прозорість і стабільність для інвесторів і учасників технопарків.

Технопарки створюються для підтримки технологічних наукових розробок, які можливо профінансувати і просувати на ринок. Вони формуються як центри, що виводять нашу науку і виробництво на шлях нової наукомісткої економіки України.

Список використаних джерел

1. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV : станом на 5 груд. 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text> (дата звернення: 06.12.2024).
2. Уханова І. О. Розвиток та функціонування технопарків: світовий досвід та специфіка в Україні. Одеса : Атлант, 2012. 131 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ НЕЧІТКИХ МНОЖИН ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ІНТЕГРАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ INDUSTRY 4.0 У ПРОЦЕСИ РЕСУРСОЕФЕКТИВНОСТІ

Вирішення проблем забезпечення сталого розвитку в сучасному суспільстві невід’ємно пов’язане з енергетичною та фінансовою безпекою. З метою збільшення ефективності використання енергетичних ресурсів, провідні компанії світу все активніше залучають новітні технології до процесу прийняття управлінських рішень та проведення відповідних розрахунків.

Проте, світ наразі стикається з безпрецедентними викликами, що створюють ризики фінансових втрат та недосягнення поставлених цілей через причини, які не залежать від самих технологій. З метою запобігання неефективного використання та фінансових втрат при інвестуванні у технології цифровізації четвертої промислової революції (INDUSTRY 4.0) з метою забезпечення сталого розвитку існує необхідність у проведенні оцінювання ступенів ризику впровадження.

Для вирішення проблеми оцінювання ризиків в умовах невизначеності все частіше використовуються методи нечіткої логіки та теорії нечітких множин. Аналіз публікацій у базі даних Scopus показує, що кількість досліджень, присвячених застосуванню нечітких методів в оцінці ризиків цифровізації, зросла на 215% за останні п’ять років [1].

Застосування теорії нечітких множин в оцінці ризику інвестиційних проєктів стало темою досліджень багатьох українських та іноземних науковців, таких як: О. Мартинова [2], О. Ігнатова [3] та багато інших. Проте, використання саме при впровадженні технологій цифровізації процесів ресурсоефективністю та енергозберігаючими технологіями потребує більш детального огляду.

Аналіз галузевої специфіки демонструє, що рівень ризику цифровізації суттєво варіюється. Наприклад, у фінансовому секторі середній рівень ризику

оцінюється як високий (0,7-0,8 за шкалою від 0 до 1), у той час як у роздрібній торгівлі – як середній (0,4-0,6). Це пов'язано з різною складністю бізнес-процесів та рівнем регуляторних вимог [4].

Практика показує, що найбільш критичними факторами ризику є: недостатня кваліфікація персоналу (вага 0,25), проблеми інтеграції нових технологій з існуючими системами (вага 0,2), опір змінам з боку співробітників (вага 0,15), недосконалість законодавчої бази (вага 0,1), кібербезпека (вага 0,1). Ці ваги були отримані на основі експертного оцінювання з використанням методу попарних порівнянь та подальшої обробки методом аналізу ієрархій [5].

Важливим аспектом є також динамічна природа ризиків цифровізації. Дослідження часових рядів показують, що рівень ризику має тенденцію до зниження в міру накопичення досвіду та розвитку технологій. Наприклад, середній рівень ризику впровадження CRM-систем знизився з 0,7 до 0,4 за останні 10 років [6].

Інтеграція нечітко-множинних підходів з іншими методами суттєво підвищує точність оцінювання. Наприклад, гібридні нейро-нечіткі моделі демонструють на 18-25% вищу точність прогнозування ризиків порівняно з класичними ймовірнісними методами [7]. Однак, незважаючи на значний прогрес, залишаються відкриті питання, зокрема: вибір оптимальної кількості та складу експертів (рекомендується від 5 до 15 осіб); врахування взаємозалежності між різними факторами ризику (кореляція може досягати 0,7-0,8); калібрування моделей на основі історичних даних (лише 30% досліджених моделей проходили валідацію на реальних даних).

Отже, кількісне оцінювання ступеня ризику впровадження технологій INDUSTRY 4.0 у ресурси в межах нечітких оцінок економічних показників вимагає комплексного підходу, що поєднує експертні знання, математичне моделювання та аналіз емпіричних даних. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку адаптивних моделей, здатних враховувати динамічну природу ризиків та галузеву специфіку.

Список використаних джерел

1. Scopus database. URL: <https://www.scopus.com> (дата звернення:

10.12.2024).

2. Мартинова О. Застосування теорії нечітких множин в оцінці економічної ефективності та ризику інвестиційних проєктів в умовах невизначеності. *Економіка і регіон*. 2024. Т. 1 (92). С. 244–250.

3. Ігнатова О. М., Косенкова К. В. Застосування теорії нечітких множин для оцінки ризику ліквідності комерційного банку на прикладі ПАТ «Банк «Фінанси і кредит». *Інноваційна політика*. 2013. № 5 (43). С. 251–256.

4. Renn O., Benighaus C. Perception of technological risk: insights from research and lessons for risk communication and management. *Journal of Risk Research*. 2013. Vol. 16, No. 3-4. P. 293–313.

5. Saaty T. L., Vargas L. G. Models, Methods, Concepts & Applications of the Analytic Hierarchy Process. Boston, MA : Springer US, 2012. URL: <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3597-6> (дата звернення: 10.12.2024).

6. Chen C.-T., Lin C.-T., Huang S.-F. A fuzzy approach for supplier evaluation and selection in supply chain management. *International Journal of Production Economics*. 2006. Vol. 102, No. 2. P. 289–301.

7. Giovanis E. A Neuro-Fuzzy Approach in the Prediction of Financial Stability and Distress Periods. *SSRN Electronic Journal*. 2010. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1667446> (дата звернення: 10.12.2024).

ФЕДИШИНА С. А.

Науковий керівник: ДАШКО І. М.,

д-р екон. наук., проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ МОТИВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

Людський капітал є ключовим фактором для досягнення економічної стабільності та сталого розвитку організацій, зокрема міжнародних. Це поняття включає не лише професійні навички та знання, але й здоров'я, мотивацію та

соціальні якості працівників, що безпосередньо впливають на їх ефективність. В умовах глобалізації та постійних змін інвестиції в людський капітал стали стратегічним пріоритетом для міжнародних організацій, таких як ООН і Світовий банк, що визнають його важливість для сталого розвитку та впровадження інновацій та екологічних ініціатив.

Одним із ключових напрямів розвитку людського капіталу є створення ефективних мотиваційних систем, що підвищують продуктивність праці. Важливо поєднувати матеріальні та нематеріальні стимули, що не лише збільшує рівень задоволеності працівників, але й сприяє їх залученню до інноваційних та екологічних ініціатив, таких як енергозбереження та впровадження новітніх технологій [2].

Особливо важливим аспектом мотивації є інвестування в здоров'я та благополуччя працівників, що підвищує фізичний і психологічний стан працівників, чим безпосередньо впливає на ефективність організації. Стратегічні інвестиції в здоров'я працівників, зокрема через програми оздоровлення, забезпечують довгострокові вигоди для компанії [1].

Застосування сучасних мотиваційних підходів, що поєднують фінансові стимули з можливістю професійного розвитку та соціальної відповідальності, сприяє підвищенню залученості працівників до інноваційних та екологічних проєктів. Інновації завжди є результатом діяльності людини, тому людський капітал виступає основою для інноваційного розвитку, а мотивація працівників є важливим фактором для підтримки цих змін [4].

Особливо важливим у міжнародному контексті є індивідуальний підхід до кожного працівника, врахування культурних, етичних і релігійних відмінностей, які можуть значно впливати на мотивацію. Це дозволяє враховувати специфіку робочих середовищ в різних країнах та адаптувати мотиваційні системи для кожного працівника [3].

Отже, розвиток людського капіталу є основою для впровадження інновацій і екологічних стратегій, що сприяють сталому розвитку в умовах глобалізації. Інвестиції в освіту, професійний розвиток, соціальну відповідальність та здоров'я працівників сприяють досягненню економічних, соціальних і екологічних результатів. Сучасні мотиваційні системи, які

поєднують фінансові стимули з нематеріальними елементами, відіграють важливу роль у залученні працівників до реалізації стратегій сталого розвитку та екологічних ініціатив.

Список використаних джерел

1. Porter M. E., Kramer M. R. Creating Shared Value, Harvard Business Review, 2011, 17 с. URL: <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>.
2. United Nation Development Programme. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>.
3. Кара Н. І., Паук Н. І. Особливості мотивування персоналу підприємств в умовах поглиблення міжнародного співробітництва. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. № 1 (9). 2023. С. 40–46.
4. Точіліна Ю. Ю. Роль людського капіталу в інноваційному розвитку національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 26. Ч. 2. 2019. С. 88–90.

ЧЕВЕРДА С. С.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

РЕСУРСОЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В УМОВАХ КРИЗИ: ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СППР В УКРАЇНСЬКОМУ ІТ- АУТСОРСИНГУ

В умовах сучасної економічної нестабільності та кризових явищ українські ІТ-аутсорсингові компанії стикаються з безпрецедентними викликами, які вимагають впровадження інноваційних рішень для забезпечення ресурсоефективності та стійкості бізнесу. Особливої актуальності ці питання набувають в контексті повномасштабної війни, коли компанії мають

адаптуватися до роботи в умовах ризиків, пов'язаних з відключенням електроенергії, порушенням інтернет-з'єднань та загрозами фізичній безпеці персоналу. Водночас, глобальна конкуренція на ринку ІТ-послуг вимагає підтримання високої якості сервісу та оптимізації використання наявних ресурсів. У цьому контексті системи підтримки прийняття рішень (СППР) стають критично важливим інструментом для забезпечення ефективного управління проектами та ресурсами.

Проектний офіс (РМО) в аутсорсингових компаніях відіграє центральну роль у забезпеченні ефективного управління проектами, від старту до завершення. Він є ключовим елементом для контролю над виконанням проєктів, допомагаючи забезпечити їх своєчасне завершення в межах бюджету і з необхідною якістю. Успішне функціонування РМО дозволяє компанії впорядкувати бізнес-процеси, стандартизувати методи управління проектами, покращити взаємодію між різними підрозділами та оптимізувати використання ресурсів. Це особливо важливо для аутсорсингових компаній, де ефективність процесів безпосередньо впливає на прибутковість і конкурентоспроможність.

Традиційні системи управління проектами, такі як JIRA, Microsoft Project чи Asana, хоча і пропонують широкий спектр функціональних можливостей, часто вимагають значних фінансових вкладень та тривалого періоду впровадження. Крім того, вони не завжди відповідають специфічним потребам українських компаній, особливо в умовах кризи та обмежених ресурсів. У відповідь на ці виклики була розроблена та впроваджена кастомізована система підтримки прийняття рішень «Flex», яка адаптована до специфічних потреб ІТ-аутсорсингових компаній України.

Система «Flex» розроблена з урахуванням таких ключових вимог, як функціональна гнучкість, економічна ефективність, швидке впровадження та адаптивність до змін зовнішнього середовища. Архітектура системи організована за модульним принципом і включає інформаційний рівень (збір та обробка даних), аналітичний рівень (аналіз та прогнозування) та функціональний рівень (прийняття рішень на основі аналізу). Таке структурування забезпечує можливість поступового впровадження окремих модулів системи відповідно до найбільш актуальних потреб компанії.

Однією з ключових особливостей системи «Flex» є її орієнтація на управління ресурсами в умовах невизначеності та ризику. В контексті української IT-індустрії, яка функціонує в умовах війни та економічної нестабільності, цей аспект набуває особливого значення. Система включає спеціалізовані модулі для аналізу ризиків та підтримки прийняття рішень в умовах неповної інформації, використовуючи такі методи, як метод сценаріїв, дерево рішень та аналіз чутливості.

Впровадження системи «Flex» в одній з українських IT-аутсорсингових компаній – Avedsoft – дозволило оцінити її практичну ефективність у реальних умовах. Процес впровадження включав кілька етапів: аналіз потреб та функціональних вимог, розробку та налаштування системи, тестування та пілотний запуск, навчання персоналу та повномасштабне впровадження. Система була реалізована на основі сучасних технологій, таких як React JS для клієнтської частини, Nest JS для серверної частини та MySQL для бази даних, що забезпечило високу продуктивність, безпеку та інтерактивність.

Особливу увагу при розробці та впровадженні системи було приділено управлінню специфічними ризиками, з якими стикаються IT-компанії в Україні. Зокрема, було розроблено механізми для забезпечення безперервності бізнесу у випадку відключення електропостачання та проблем з інтернет-з'єднанням, організації гнучкого графіка роботи команд та забезпечення безпеки персоналу. Система підтримує моніторинг проєктів у реальному часі, що дозволяє оперативно виявляти відхилення від плану та реагувати на зміни умов реалізації проєктів.

Економічна ефективність впровадження системи «Flex» була оцінена шляхом порівняння з популярними готовими програмними продуктами, такими як JIRA та Asana. Аналіз показав, що у короткостроковій перспективі (перший рік використання) «Flex» має найвищу вартість через початкові витрати на розробку, однак у довгостроковій перспективі стає найбільш економічно вигідним рішенням. Зокрема, загальна вартість використання системи «Flex» протягом 5 років складає \$4,765, тоді як JIRA – \$9,300, а Asana – \$13,188.

Окрім фінансових показників, було оцінено також операційні метрики, які відображають вплив системи на процеси управління проєктами. Зокрема, було

зафіксовано скорочення часу на прийняття рішень на 33,3%, що позитивно вплинуло на оперативність управління проектами. Також було розраховано показник покращення стратегічної гнучкості (Strategic Flexibility Improvement), який показав, що після впровадження системи час, необхідний для адаптації стратегії або процесу, зменшився до 16,67% від початкового часу, тобто адаптація стала більш ніж у 6 разів швидшою.

Важливим аспектом впровадження системи «Flex» стало підвищення прозорості управлінських процесів. Всі команди отримали доступ до єдиного інформаційного середовища, яке забезпечує актуальну інформацію про стан проектів у реальному часі. Це дозволило уникнути дублювання роботи та прискорити обмін даними між співробітниками. Крім того, система надала можливість більш ефективного управління ресурсами шляхом автоматизованого планування їх розподілу, що дозволило уникнути перевантаження окремих працівників і забезпечити рівномірне завантаження команд.

Досвід впровадження системи «Flex» підтвердив, що для досягнення максимальної ефективності необхідно не просто впроваджувати нові технологічні рішення, але й забезпечувати їх інтеграцію з існуючими бізнес-процесами та культурою організації. Важливу роль у цьому відіграло навчання персоналу та його залучення до процесу впровадження системи. Організація серії навчальних тренінгів для менеджерів та розробників дозволила мінімізувати час адаптації до нових процесів і підвищити ефективність роботи команд.

Одним з ключових факторів успіху впровадження системи «Flex» стала її здатність підтримувати гнучкі методології управління проектами, такі як Agile та Scrum, які широко використовуються в IT-індустрії. Система забезпечує ефективну координацію роботи команд, підтримує регулярні ітерації та спринти, а також дозволяє швидко адаптуватися до змін вимог клієнтів. Це особливо важливо в умовах кризи, коли вимоги та пріоритети можуть швидко змінюватися.

Результати впровадження системи «Flex» показали значне покращення ключових показників ефективності управління проектами. Порівняння

результатів до і після впровадження системи демонструє суттєве скорочення часу на прийняття рішень, підвищення продуктивності проєктів, оптимізацію управління ресурсами, підвищення точності звітності та зниження ризиків. Ці поліпшення безпосередньо впливають на конкурентоспроможність та стійкість компанії в умовах кризи.

Варто зазначити, що система «Flex» не є універсальним рішенням для всіх IT-аутсорсингових компаній. Її ефективність залежить від специфіки бізнес-процесів конкретної організації, розміру компанії, типу проєктів та наявних ресурсів. Однак методологія розробки та впровадження системи, а також підходи до оцінки її ефективності можуть бути адаптовані та використані іншими компаніями для створення власних кастомізованих рішень.

Досвід впровадження системи «Flex» дозволяє сформулювати кілька ключових рекомендацій для IT-компаній, які прагнуть підвищити ресурсоефективність управління проєктами в умовах кризи. По-перше, важливо проводити ретельний аналіз потреб та функціональних вимог перед розробкою або вибором системи управління проєктами. По-друге, система повинна бути гнучкою та адаптивною, щоб відповідати специфічним потребам компанії та швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища. По-третє, необхідно приділяти увагу навчанню персоналу та його залученню до процесу впровадження системи.

У контексті сталого розвитку економіки використання систем, подібних до «Flex», сприяє не лише підвищенню ефективності окремих компаній, але й загальному розвитку IT-індустрії в Україні. Оптимізація використання ресурсів, підвищення прозорості управлінських процесів та зниження операційних витрат дозволяють компаніям більш ефективно використовувати наявні ресурси, що є важливим аспектом сталого розвитку.

Таким чином, досвід впровадження інноваційної системи підтримки прийняття рішень «Flex» в українському IT-аутсорсингу демонструє можливість значного підвищення ресурсоефективності управління проєктами навіть в умовах кризи. Кастомізовані рішення, адаптовані до специфічних потреб компаній та умов зовнішнього середовища, можуть стати ефективною альтернативою дорогим комерційним продуктам та забезпечити конкурентні

переваги в умовах обмежених ресурсів. Цей досвід може бути корисним для інших українських компаній, які прагнуть оптимізувати свої бізнес-процеси та підвищити стійкість в умовах економічної нестабільності.

Список використаних джерел

1. Чеверда С. С. Аналіз моделей та методів оцінки ефективності співробітників проектного офісу аутсорсингової компанії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 49 (2024): 63–71.
2. Hobbs J. B., Aubry M. The PMO: The Untamed Beast. 2007. URL: <https://www.pmi.org/learning/library/pmo-structure-affect-pmo-performance-7282>.
3. Giraud L., Monaldi E. PMO Evolution: From the Origin to the Future. 2015. URL: <https://www.pmi.org/learning/library/pmo-evolution-9645>.

ЧЕПУРНА Т. А.

Науковий керівник: КУСАКОВА Ю. О.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ НА МАКРОРІВНІ

Національна інноваційна система (НІС) України включає державне регулювання, освіту, створення знань, інноваційну інфраструктуру та виробництво [1]. Програми розвитку недостатньо деталізують взаємозв'язки елементів, що ускладнює координацію. НІС потребує аналізу з урахуванням досвіду та світових практик.

Перш ніж переходити до самого аналізу, представимо визначення НІС – це: «економічний механізм на основі нових знань, підприємництва, інтеграції у ринки, розвитку конкурентоспроможності» [2]; мережа установ для створення, адаптації, модифікації та поширення технологій; інфраструктура технологічного розвитку; система управління технологіями та механізм стимулювання

інновацій [5].

Формування НІС залежить від культурних, науково-технічних, економічних та інформаційних умов. Стратегічна мета – розвиток на основі науково-технічного прогресу, залежно від політики, регулювання, промислового потенціалу, ринку.

Формування НІС в Україні розпочалося з ухвалення Концепції [1] у 2009 році, яка визначає принципи розвитку до 2025 року: створення умов для інновацій; інтеграція в світовий науково-технологічний простір та збільшення експорту технологій у 5-7 разів.

Фінансування здійснюється з держбюджету, кожні три роки розробляється план заходів. Ці заходи спрямовані на конкретні сектори, які формують Національну інноваційну систему (НІС). Виділяють [5; 6]:

1. Науково-освітній сектор: створення та поширення нових знань.
2. Державний сектор: забезпечення стабільного інноваційного розвитку економіки.
3. Приватний сектор: трансформація результатів НДДКР в інноваційну продукцію та послуги.

Ефективність НІС залежить від співпраці між приватним і державним секторами. Важливі умови: бажання і ресурси для взаємодії обох сторін.

Аналізуючи на макрорівні (за даними Світового банку (KEI, KI) і Світового економічного форуму (GCI) [7]): потенціал розвитку компаній; бізнес-зв'язки та ефективність інформаційних потоків між ринковими та неринковими суб'єктами, макро-кластери, їхню інноваційну спроможність у світовій економіці, приходимо до висновку про доцільність використання досвіду західноєвропейських країн у формуванні економіки знань та ефективної НІС. Для національної економіки це потрібно задля уникнення маргіналізації на ринку високотехнологічної продукції.

Вважаємо за доцільне врахувати досвід Фінляндії для розвитку НІС, макротехнологій і кластерів [7]. Такий вибір країни-орієнтира пояснюється тим, що Україна має спільний з Фінляндією потенціал зростання на основі інновацій. Структура експорту України схожа на Фінляндію (за винятком високотехнологічної продукції): метал і транспорт – 31,1%; електроніка – 28,0%; дерево і папір – 20,3%; хімія – 13,3%; решта – 7,4% [3].

Виходячи з досвіду Фінляндії, можна виділити кілька напрямків макроекономічної політики: фокусування на розвитку внутрішньої конкуренції; дерегуляція і лібералізація сектору телекомунікацій; відкритість економіки та лібералізація руху капіталів; інвестування в якість та доступність освіти; системний підхід до промислово-інноваційної політики на основі технологічного прогнозування. Серед цих напрямів, на нашу думку, освіта є одним з ключових. Саме освітні послуги формують інтелектуальний капітал країни, а високоосвічені люди здатні побудувати ефективну економіку знань. Системний підхід до промислово-інноваційної політики полягає в організації перехресних зв'язків між наукою, університетами, підприємствами та державними агентствами, що стимулює партнерства і ефективну координацію НДДКР.

З досвіду розвитку Фінляндії [4] можна виділити кілька важливих аспектів, які доцільно врахувати для розвитку України. По-перше, кризу можна перетворити на можливість. У Фінляндії швидко відновили ВВП і провели масштабну реструктуризацію, але для цього потрібні відповідні передумови, інноваційні зміни і гнучкість економічної системи. У Фінляндії ключовим елементом гнучкої економіки стала система освіти.

По-друге, під впливом світових процесів у Фінляндії постійно вдосконалювалися технології та система освіти на державному рівні, щоб зберігати конкурентоспроможність у вимогливому глобальному середовищі.

По-третє, важливо прогнозувати майбутнє і готуватися до нього. Постійне прагнення до поступу та стратегічне бачення керівників інституцій допомогли Фінляндії перейти до економіки знань і зберігати високу конкурентоспроможність протягом тривалого часу.

Отже, тенденції розвитку світової економіки визначають напрямки перетворень економіки України, зокрема формування економіки інтелектуально-інноваційного типу. Досвід Фінляндії може стати успішним прикладом для формування ефективної НІС в Україні через реформування, удосконалення та системну підтримку системи освіти.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку національної інноваційної системи: розпорядження

від 17.06.2009 No 680-р. База даних «Законодавство України». ВР України. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80> (дата звернення: 28.11.2024).

2. Шарко М. В. Модель формування національної інноваційної системи України. *Економіка України*. 2005. No 8. С. 25–30.

3. Всеукраїнська експертна мережа. Особливості національної інноваційної системи України. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11144 (дата звернення: 28.11.2024).

4. Андросчук Г. О. Національна інноваційна система Фінляндії: формула успіху. *Наука та інновації*. 2010. Т. 6. No 4. С. 93–107.

5. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови / Макаренко І. П. та ін. Київ, 2007. 520 с.

6. Багрова І. В., Черевко О. Л. Національна інноваційна система України: характеристика та проблеми становлення. *Вісник ДДФА*. 2010. No 2 (24). С. 81–90.

7. Андросчук Г. О., Шевченко М. М. Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації. Київ, 2007. 304 с.

ШИПІНА С. В.

Науковий керівник: ЛЕПЬОХІН О. В.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У ринковій економіці ліквідація підприємств, які не здатні ефективно функціонувати, є необхідною складовою ринкових відносин. Проте набагато складніше забезпечити стабільність і тривале існування підприємства.

З часом, зростаючи рівень знань і досвід роботи в ринкових умовах, змінюється підхід до управління кризами. Основна увага тепер приділяється

запобіганню кризовим ситуаціям ще на етапі визначення місії підприємства. Це включає формування й підтримання стратегічного потенціалу, який забезпечує конкурентні переваги на тривалий період. Такі заходи дозволяють підприємствам успішно конкурувати як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Антикризове управління має вирішувати не лише проблеми, пов'язані з банкрутством підприємства чи його фінансовою стабілізацією, а й включати заходи з попередження кризових ситуацій. Існують два основні види антикризового управління, кожен із яких використовує відповідний набір інструментів.

Превентивне антикризове управління спрямоване на виявлення потенційних загроз для функціонування та розвитку підприємства й запобігання їм. Це досягається шляхом завчасної розробки спеціальних антикризових заходів і використання можливостей, які надає зовнішнє середовище. Завдяки такому підходу підприємство підвищує свою здатність адаптуватися до змін і зміцнює позиції на ринку [1].

Таким чином, основна мета антикризового управління полягає у забезпеченні стабільності діяльності підприємства навіть за умов економічних, політичних або соціальних змін. Ключовим фактором для ефективного менеджменту є глибокі знання про природу криз, їхні характеристики, можливі прояви та наслідки. Це дозволяє розробляти заходи для їхнього уникнення або мінімізації негативних ефектів, а також посилення позитивних можливостей.

Для цього важливо розуміти, на якому етапі життєвого циклу перебуває підприємство, які перехідні процеси можна очікувати та наскільки глибокими будуть ці зміни. Така інформація є основою для створення ефективної стратегії управління кризами.

Метою антикризового управління є розробка та впровадження заходів, спрямованих на запобігання негативним явищам, які можуть призвести до кризового стану підприємства. Основні завдання такого управління включають забезпечення фінансової стійкості компанії та її стабільних позицій на ринку навіть за умов змін у економічному середовищі.

До основних показників, що сигналізують про кризовий стан підприємства,

належать: зниження прибутку та рентабельності, що погіршує фінансову ситуацію компанії; збитковість, яка призводить до зменшення або повного вичерпання резервних фондів; неплатоспроможність, яка може стати причиною припинення діяльності підприємства.

Антикризове управління спрямоване на вчасне виявлення таких ознак і впровадження заходів для стабілізації та подальшого розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Ладунка І. С., Андрюшина О. І. Антикризове управління підприємством. *Економіка і суспільство. Серія «Економіка та управління підприємствами»*. 2017. Вип. 8. С. 278–281.

ШУМЕЙКО О. М.

Науковий керівник: ІВАНОВ С. М.,

д-р екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІННІ МІКРОПІДПРИЄМСТВОМ

Підприємство є важливим елементом економічної системи, оскільки від його ефективності залежать економічні результати на макрорівні, а також рівень зайнятості, інноваційний розвиток та соціальна стабільність в регіонах і країнах.

Залежно від розміру та специфіки діяльності, підприємства можуть мати різноманітні внутрішні підрозділи: відділ маркетингу, фінансовий департамент, виробничі підрозділи, служби безпеки, HR-відділ та ін.

Практична реалізація функцій управління здійснюється через застосування системи методів управління. Для того щоб ефективно запустити організовану систему та досягти бажаного результату, необхідно впливати на неї через керуючий орган або особу. Для цього потрібні спеціальні інструменти узгодженого впливу, які забезпечують досягнення поставлених цілей. Ці

інструменти зазвичай називаються методами управління. Методи управління – це способи впливу на працівників та трудові колективи загалом, що використовуються для досягнення цілей підприємства чи організації.

Управлінська діяльність на підприємстві орієнтована насамперед на людей, їхні інтереси, зокрема матеріальні. Тому основою класифікації методів управління є внутрішній зміст мотивів, які впливають на людину в процесі її професійної чи іншої діяльності. Мотиви можуть бути матеріальними, соціальними або примусовими. Залежно від цього, виділяють економічні, соціально-психологічні та організаційні методи управління діяльністю підприємства.

Значення використання штучного інтелекту (ШІ) в управлінні підприємством є надзвичайно високим і постійно зростає. Впровадження ШІ в управлінські процеси сприяє ефективній обробці великих обсягів даних, з якими стикаються сучасні підприємства. ШІ дозволяє швидко аналізувати ці дані, отримувати актуальну та цінну інформацію, що, в свою чергу, прискорює управлінські процеси. Це допомагає не лише в управлінні конкурентоспроможністю, але й у прийнятті обґрунтованих рішень та виявленні можливостей для оптимізації бізнес-процесів.

ШІ також сприяє автоматизації та оптимізації рутинних і витратних завдань, що дозволяє керівникам вищого рівня сконцентруватися на стратегічних аспектах управління. Завдяки аналітичним інструментам, які надає ШІ, керівники можуть ухвалювати більш обґрунтовані та ефективні рішення, оскільки система здатна враховувати численні фактори та варіанти, що часто перевищують можливості людського розуму.

Отже, у сучасному динамічному бізнес-середовищі, де конкуренція та швидкість змін надзвичайно високі, використання ШІ може стати ключовим чинником для забезпечення успіху. ШІ допомагає підприємствам швидко адаптуватися до нових умов, оперативно реагувати на зміни на ринку та підтримувати сталу конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Андрієнко Н. М. Модель адаптивної поведінки підприємства як відкритої

системи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 188–193. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/39.pdf>.

2. Лепа Н. Н., Лепа Р. Н., Пушкар А. І., Раєвнева Е. В., Криничний М. Н., Солодов А. А., Самуїлов В. О. Моделювання процесів управління розвитком промислових підприємств : монографія. Донецьк, 2005. 348 с.

3. Машлій Г., Мосій О., Пельчер М. Дослідження управлінських аспектів використання штучного інтелекту. *Галицький економічний вісник*. 2019. Т. 57. № 2. С. 80–89.

СЕКЦІЯ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПРОЦЕСОМ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ВЕТРОВА Д. В.

Науковий керівник: ДАШКО І. М.,

д-р екон. наук., проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Ефективне управління персоналом потребує мотиваційної системи, що поєднує матеріальні та нематеріальні стимули. Нематеріальна мотивація підвищує залученість працівників, сприяє розвитку корпоративної культури і продуктивності через визнання досягнень, професійний розвиток та підтримку ініціатив.

Організації, що прагнуть підвищити конкурентоспроможність, активно впроваджують нематеріальні мотиваційні практики. Це включає створення можливостей для навчання та кар'єрного зростання, заохочення автономності та відповідальності, а також розвиток внутрішньої комунікації для зміцнення довіри між керівництвом і персоналом.

Одним із ключових факторів нематеріальної мотивації є корпоративна культура, яка визначає основні цінності компанії та створює сприятливе середовище для професійного розвитку. Організації, що розвивають культуру визнання та підтримки, мають більш високу лояльність працівників та нижчий рівень плинності кадрів [1; 3].

Окрему увагу слід приділити психологічним аспектам мотивації. Працівники відчують більшу задоволеність роботою, коли їхня праця визнається, а їхні ідеї та ініціативи знаходять підтримку. Це формує відчуття значущості та залученості, що позитивно впливає на ефективність роботи [2].

Персоналізація стимулів з урахуванням потреб кожного працівника є важливим елементом мотиваційної системи.

Наприклад, у міжнародних компаніях враховуються культурні особливості та національні традиції, що дозволяє адаптувати мотиваційні механізми під конкретну аудиторію [4].

Крім того, в умовах цифровізації та віддаленої роботи все більшого значення набувають такі фактори, як гнучкий графік, баланс між роботою та особистим життям, а також забезпечення комфортних умов праці. Компанії, що впроваджують ці принципи, отримують мотивованих працівників, які прагнуть до самореалізації та досягнення спільних цілей [5].

Отже, нематеріальна мотивація відіграє важливу роль у системах управління персоналом. Її ефективне використання сприяє підвищенню продуктивності, зниженню рівня плинності кадрів і створенню сприятливого робочого середовища. Комплексний підхід до мотивації, що поєднує матеріальні та нематеріальні стимули, є запорукою сталого розвитку організації.

Список використаних джерел

1. Дашко І. М. Розвиток інноваційних технологій управління персоналом на підприємствах у сучасних умовах господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 9. С. 37–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_9_10 (дата звернення: 21.11.2024).
2. Маслоу А. Мотивація та особистість. Київ : Основи, 2019. 240 с.
3. Іваненко П. Г. Система управління персоналом: теорія та практика. Харків : Видавництво ХНЕУ, 2022. С. 65–78.
4. Кара Н. І., Паук Н. І. Особливості мотивування персоналу підприємств в умовах поглиблення міжнародного співробітництва. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2023. № 1 (9). С. 40–46.
5. Кравчук Н. І. Мотивація персоналу в умовах дистанційної роботи. *Економічний аналіз*. 2021. № 2. С. 120–128.

ГАЙДАЙ Д. О.

Науковий керівник: АНДРОСОВА О. Ф.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОЛІПШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ АТ «МОТОР СІЧ»

У сучасному світі успіх будь-якого підприємства значною мірою залежить не лише від технічного оснащення чи економічної стратегії, а й від якості внутрішнього середовища, в якому працюють люди. Одним із ключових елементів цього середовища є соціально-психологічний клімат. Як показує практика, гармонійні відносини у колективі, побудовані на взаємоповазі та довірі, сприяють підвищенню продуктивності праці та задоволенню від роботи. Проте, що робити, якщо у цьому аспекті виникають проблеми? Наше дослідження, проведене на підприємстві АТ «Мотор Січ», показує, що шляхом розвитку емоційного інтелекту (EI) можна суттєво покращити соціально-психологічний клімат.

Результати емпіричного дослідження свідчать, що середній рівень соціально-психологічного клімату на підприємстві пов'язаний із низькою якістю комунікації між працівниками, відсутністю емпатії та складнощами у вирішенні конфліктів. У більшості працівників також виявлено середній рівень емоційного інтелекту, що є критично важливим фактором, який впливає на міжособистісні відносини. Таким чином, стає зрозуміло, що саме розвиток EI може стати тим інструментом, який допоможе створити позитивне робоче середовище.

Емоційний інтелект – це здатність розпізнавати, розуміти та управляти своїми емоціями, а також емоціями інших людей. Працівники, які володіють цими навичками, краще справляються зі стресом, підтримують конструктивний діалог і демонструють готовність до співпраці.

Зокрема, високий рівень емпатії дозволяє людям не лише розуміти

почуття колег, але й підтримувати їх у складних ситуаціях. На підприємстві, такому як АТ «Мотор Січ», де співпраця та командна робота є ключовими, розвиток цих якостей стає першочерговим завданням.

Для покращення ситуації пропонується реалізувати кілька конкретних заходів. По-перше, організувати тренінги для працівників, спрямовані на розвиток емоційної саморегуляції, активного слухання та емпатії. Такі навчання можуть підвищити не лише рівень EI, але й згуртованість колективу.

По-друге, необхідно зміцнити систему внутрішньої комунікації через регулярні збори, анонімні опитування та створення неформальних майданчиків для обговорення. Це дозволить виявляти проблеми на ранніх етапах та сприяти їх вирішенню.

По-третє, важливо впровадити інструменти моніторингу змін, щоб відстежувати прогрес і вчасно коригувати заходи.

Реалізація цих ініціатив може призвести до помітного покращення соціально-психологічного клімату. Зменшення рівня конфліктності, підвищення довіри та створення комфортних умов для самовираження кожного працівника сприятимуть зростанню продуктивності та задоволеності від роботи.

Соціально-психологічний клімат є віддзеркаленням внутрішнього стану колективу. Розвиток емоційного інтелекту дає можливість не лише покращити міжособистісні відносини, а й досягти нових вершин у професійній діяльності. Для підприємства АТ «Мотор Січ» впровадження подібних ініціатив може стати прикладом того, як людяність та взаєморозуміння здатні змінювати робоче середовище на краще.

Список використаних джерел

1. Шевченко О. І., Ковальчук О. І. Психологічний клімат в колективі: поняття, структура, фактори формування. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2019. Вип. 157 (2). С. 100–101.
2. Буркало Н. І. Психологічні особливості емоційного інтелекту. *Психологічний часопис*. 2019. Т. 5, № 7. С. 47–49.
3. Іваницька С. Б., Галайда Т. О., Дяченко Ю. О. Проблеми виявлення та

подолання негативного впливу чинників демотивації персоналу на результативність праці. *Економіка та суспільство*. 2018. № 19. С. 414–415.

4. Зудова А. Ю., Котелевська А. В. Формування сприятливого соціально-психологічного клімату трудового колективу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 343–344.

ДЖАФАРОВ М. А.

Науковий керівник: УДОДОВА Я. В.,

канд. екон. наук

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ЯК СКЛАДОВА РЕСУРСОЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Сталий економічний розвиток базується на раціональному використанні ресурсів, до яких належать матеріальні та нематеріальні активи. У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації роль нематеріальних активів (НА) продовжує зростати, особливо у сферах інформаційних технологій, науки, освіти та інновацій.

Облік нематеріальних активів є важливим інструментом управління ресурсозбереженням, оскільки забезпечує прозорість використання інтелектуального капіталу, підвищує інвестиційну привабливість підприємства, сприяє довгостроковому сталому розвитку підприємства.

Роль обліку нематеріальних активів у забезпеченні ресурсоефективності полягає в оптимізації витрат на створення та використання НА (нематеріальні активи, такі як програмне забезпечення, патенти, ліцензії, ноу-хау, дають змогу підприємствам мінімізувати витрати на матеріальні ресурси та підвищити продуктивність підприємства), існування та ефективний облік НА сприяють зростанню капіталізації підприємства, що є важливим чинником сталого розвитку; цифрова трансформація та автоматизація облікових процесів

(використання сучасних інформаційних систем може оптимізувати процеси обліку НА та зменшити витрати на управління); зменшені навантаження на навколишнє середовище (використання нематеріальних активів, таких як електронний документообіг, віртуальні робочі місця тощо), яке може зменшити споживання природних ресурсів і сприяти екологічній стійкості підприємств.

Існують певні проблеми в обліку нематеріальних активів у контексті ефективності використання ресурсів, а саме:

- важко об'єктивно визначити їх вартість через відсутність ринкових аналогів;
- період економічної вигоди НА важко передбачити через швидкі технологічні зміни;
- чинне законодавство не завжди враховує специфіку нематеріальних активів, що може призвести до збільшення податкового навантаження на підприємства [1].

Пропонуємо вдосконалити облік НА для сталого розвитку за рахунок:

- запровадження автоматизованих систем управління нематеріальними активами, що дозволить підвищити ефективність їх обліку та використання;
- розширення податкових стимулів для інноваційних підприємств;
- удосконалення методології оцінки нематеріальних активів, зокрема через застосування підходів міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ 38).

Ефективний облік нематеріальних активів є важливим елементом ресурсоефективного управління, що сприяє сталому розвитку економіки. Удосконалення підходів до обліку НА, цифровізація бізнес-процесів та розширення державної підтримки інтелектуального капіталу дозволять підвищити конкурентоспроможність підприємств та забезпечити довгострокову економічну стійкість.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text.

ІГРУНKOBA K. П.
Науковий керівник: ГОНЧАРОВА В. Г.,
канд. держ. упр., доц.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

АУДИТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ОСНОВНІ АКЦЕНТИ

Сталий розвиток сьогодні є одним з найважливіших трендів, що формують сучасний бізнес, де стратегія дій визначається конкретними рішеннями в екологічних, соціальних аспектах та стандартами корпоративного управління. Досвід ЄС демонструє успішну практику вдосконалення інституціонального забезпечення аудиту звітності про сталий розвиток. Директива 2022/2464 (ст. 34 Директиви 2013/34/ЄС в оновленій редакції) визначає обов'язковість проведення аудиту звітності зі сталого розвитку та вимоги до аудиторів, які виконують завдання із надання впевненості стосовно звітності зі сталого розвитку, що охоплюють [1].

Аудит сталого розвитку (АСР) – це стратегічний механізм, що дає змогу підприємствам всебічно оцінити свій вплив на навколишнє середовище, суспільство та економіку. АСР носить систематичний характер, виходить за межі простого дотримання правил; вони призначені для комплексного оцінювання прихильності компанії стійким практикам.

Основна мета АСР полягає в кількісній оцінці і зрозумінні поточних екологічних, соціальних та економічних показників підприємства, та визначенні сфери, що потребує поліпшення.

На відміну від звичайних оцінок відповідності, АСР займає випереджувальну позицію, наголошуючи на далекоглядних заходах, що сприяють довгостроковому екологічному та соціальному благополуччю. Це означає заглиблення в тонкощі споживання ресурсів, поводження з відходами, енергоефективність та соціальна відповідальність. Беручи багатогранний підхід, АСР надає змогу підприємствам точно оцінити свій екологічний і соціальний вплив. Тобто, АСР являє собою прихильність відповідальній діловій

практиці, спрямовуючи підприємства до майбутнього, в якому прибутковість гармонійно поєднується з охороною довкілля та суспільним добробутом. Оскільки підприємства дедалі більше усвідомлюють необхідність сталого розвитку, АСР стає безцінним інструментом, що скеровує підприємство до постійного вдосконалення і стійкості перед мінливими екологічними і соціальними очікуваннями.

Ключовими компонентами АСР є: енергоспоживання та вуглецевий слід, поводження з відходами. оцінка ланцюжка постачання, використання води, вплив на біорізноманіття, соціальна відповідальність.

Суть аудиту сталого розвитку полягає в наступному.

Зниження ризиків: виявлення та усунення екологічних і соціальних ризиків допомагає організаціям пом'якшити юридичні, фінансові та репутаційні проблеми.

Економія на витратах: підвищення ефективності використання ресурсів і скорочення відходів приносить користь навколишньому середовищу і призводить до економії витрат для підприємства.

Покращена репутація: прихильність принципам сталого розвитку підвищує репутацію підприємства, сприяючи позитивним відносинам із зацікавленими сторонами і залучаючи екологічно свідомих споживачів.

Ухвалення стратегічних рішень: АСР надає цінну інформацію для ухвалення обґрунтованих рішень, даючи змогу підприємствам узгоджувати свої стратегії з цілями екологічної та соціальної відповідальності.

У світі, який дедалі більше цінує сталий розвиток, проведення регулярного АСР є не просто корпоративною відповідальністю, а стратегічною необхідністю.

Список використаних джерел

1. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2464>.

КЛЮЦ А. К.
Науковий керівник: ПРОСКУРИНА Н. М.,
д-р екон. наук, проф.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ІТ-ІНФРАСТРУКТУРИ

Аудит ІТ-інфраструктури – це комплекс робіт з обстеження та аналізу основних компонентів ІТ-інфраструктури компанії на відповідність сучасним технологіям, потребам вашого бізнесу для визначення можливостей подальшої оптимізації й модернізації.

Для бізнесу ІТ-аудит – це інструмент, який допомагає у розробці стратегії та ухваленні рішення про напрямки вдосконалення ІТ-інфраструктури для оптимізації витрат на роботу ІТ-сервісів в компанії [1].

За результатами проведення ІТ-аудиту клієнт отримує об'єктивну оцінку стану своєї ІТ-інфраструктури та рекомендації щодо поліпшення її кількісних і якісних показників. Отримання об'єктивної оцінки і є головною метою ІТ-аудиту. У процесі досягнення цієї мети проводиться оцінка різних складових системи за відповідними критеріями.

Поняття «аудит ІТ-інфраструктури» доволі широке, оскільки включає в себе аудити: інформаційної безпеки, інфраструктури віртуалізації, серверної інфраструктури, мережевої інфраструктури, систем зберігання даних і мережі зберігання даних, платформних сервісів, зовнішніх сервісів.

Кожен вид ІТ-аудиту вимагає окремої підготовки та різних способів проведення перевірок. Але ідеологічно всі вони спрямовані на те, щоб знайти проблеми в тій чи іншій частині ІТ-інфраструктури. Узагальнивши критерії, за якими проводяться ці аудити, можна виділити такі пункти.

Оцінка безпеки – перевірка наявності та ефективності заходів щодо забезпечення безпеки ІТ-інфраструктури, яка охоплює виявлення вразливостей, оцінювання ризиків і рекомендації щодо поліпшення безпеки даних і всієї системи загалом.

Використання ресурсів – пошук резервів ефективного використання ресурсів, таких як сервери, сховища даних, мережеве обладнання, хмарні сховища.

Відповідність стандартам і законам – перевірка відповідності ІТ-інфраструктури наявним нормативам, законам і стандартам, а також регуляторним вимогам.

Ефективність бізнес-процесів – аналіз ІТ-системи з погляду її впливу на бізнес-процеси. Визначення вузьких місць і можливостей для поліпшення продуктивності та автоматизації бізнес-операцій.

Забезпечення надійності та доступності – гарантування того, що ІТ-інфраструктура здатна забезпечувати високу доступність і надійність послуг і додатків для користувачів.

Управління ризиками – оцінка ризиків, пов'язаних з ІТ-системою, і розроблення стратегій та заходів для їх зниження або управління.

Розвиток і стратегічне планування – надання інформації та рекомендацій, які можуть допомогти організації розробити стратегічний план для майбутнього розвитку ІТ-інфраструктури.

Документація та стандартизація – розробка документації та стандартів, які допоможуть забезпечити послідовність і якість роботи в ІТ-системі.

Поліпшення управління проєктами – оцінка методів управління проєктами в ІТ-галузі і надання рекомендацій для їхнього вдосконалення.

Контроль над витратами – ідентифікація зайвих витрат і можливостей для економії ресурсів і коштів.

В сучасному світі стабільна робота та захищеність ІТ-сервісів – вкрай важливі умови для успішного ведення бізнесу. Саме тому ІТ-інфраструктура компанії має відповідати сучасним технологіям, вимогам і стандартам.

Список використаних джерел

1. Що таке аудит ІТ-інфраструктури і чому цього не треба боятися, а надто – вам це потрібно. URL: <https://techexpert.ua/what-is-an-audit-of-the-it-infrastructure>.

НАУМЕНКО К. О.

Науковий керівник: ТИМОШИК В. Ю.

Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІД ЧАС ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ

Екологічні інновації відіграють важливу роль у сучасній економіці, допомагаючи зменшити негативний вплив на навколишнє середовище, підвищити ефективність ресурсів та сприяти сталому розвитку. Однак їх впровадження супроводжується певними ризиками, які можуть вплинути на успішність реалізації таких проєктів. До основних видів ризиків відносяться основні впровадження екологічних інновацій, а також стратегічні підходи до їх управління.

1) Основні ризики впровадження екологічних інновацій [1]. Технологічні ризики включають складність інтеграції нових екологічних технологій у наявні виробничі процеси, можливість розробки з боку існуючої інфраструктури та обладнання, а також ризик невдалої реалізації нових рішень. Недостатня технічна готовність та досвід персоналу також можуть стати перешкодами на шляху до впровадження інновацій [3].

Фінансові ризики пов'язані з високими витратами на розробку та впровадження нових екологічних рішень, нестачею доступних фінансових ресурсів для підтримки проєктів та можливостей додаткових витрат через ускладнення або непередбачені проблеми під час процесу [2].

Регуляторні ризики виникають через зміну нормативно-правової бази та вимог до екологічних стандартів. Компанії можуть зіткнутися з проблемами невідповідності новим законодавчим нормам, що потребують додаткових витрат або призводять до затримок у впровадженні інновацій. Також можуть виникати складності з отриманням деяких дозволів та ліцензій.

Соціальні ризики включають реакцію громадськості на нові технології, що запобігають опозиції місцевих жителів до будівництва нових підприємств або

застосування нових методів виробництва. Це може призвести до зниження довіри до компанії та її продукту, а також до отримання у реалізації проєктів [6].

Екологічні ризики пов'язані з можливістю негативного впливу на навколишнє середовище під час впровадження нових технологій. Це можуть бути випадкові викиди шкідливих речовин, порушення екологічної рівноваги або нездатність контролювати відходи виробництва. Погана репутація компанії через екологічні інциденти може суттєво знизити її конкурентоспроможність на ринку [7].

2) Стратегії управління ризиками. Для успішного впровадження екологічних інновацій компанія повинна мати чіткі стратегії управління ризиками, які включають.

Визначення ризиків та оцінка їх впливу на процес впровадження є першочерговим завданням. Це дозволяє компанії розробити план дій для зменшення негативних наслідків та підготуватися до можливих викликів [4].

Розробка стійких бізнес-моделей, які враховують екологічні аспекти, знижують ризики та підвищують здатність компанії адаптуватися до змін. Це включає впровадження екологічно чистих технологій, управління ресурсами та політику впровадження, що підтримує сталий розвиток.

Компанії повинні бути готові до постійних змін у законодавстві та стандартах. Це вимагає обов'язкового моніторингу та адаптації до нових вимог, а також активної взаємодії з органами влади для отримання дозволів та ліцензій [5].

Регулярна комунікація з місцевими громадами, регуляторними органами та іншими зацікавленими сторонами є основним аспектом. Це дозволяє зменшити соціальні ризики, забезпечити прозорість діяльності компаній та підвищити довіру до проєктів.

Постійний моніторинг процесів впровадження екологічних інновацій дозволяє швидко виявляти та коригувати проблеми. Адаптація до змін у ринковому середовищі та технологічних розробках дозволяє компаніям залишатися конкурентоспроможними та ефективно управляти ризиками [8].

Впровадження екологічних інновацій є першим кроком до сталого розвитку, проте супроводжується певними ризиками. Управління цими

ризиками за допомогою чітких стратегій, включаючи ідентифікацію, моніторинг, створення стійких бізнес-моделей та співпрацю з зацікавленими сторонами, дозволяє зменшити негативний вплив і забезпечити успішне впровадження інновацій. Tesla є прикладом того, як інновації можуть сприяти сталому розвитку та зменшенню екологічного впливу бізнесу.

Список використаних джерел

1. Сакевич Л. С. Управління ризиками інноваційної діяльності, організованої в межах державно-приватного партнерства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_2_2018ua/41.pdf.
2. Управління ризиками інноваційної діяльності. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cffe2135-68fa-47de-99b6-4b17551b3800/content>.
3. Ризики інноваційної діяльності: суть, види та етапи управління. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/43.pdf.
4. Управління інноваційними ризиками на підприємствах харчової промисловості. URL: <https://surli.cc/npvjzx>.
5. Сучасні інноваційні ризики в бізнесі. URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/306452/297868>.
6. Проблеми ризиків, що виникають під час реалізації інноваційних проєктів, та методи їхнього кількісного вимірювання. URL: https://vlp.com.ua/files/11_34.pdf.
7. Вакулова А., Бояринова К. Управління інвестиційними ризиками інноваційних проєктів підприємства. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут Імені Ігоря Сікорського». URL: <https://surli.cc/sshtyu>.
8. Брітченко І. Г., Крайчук О. В., Плисюк Т. Г. Механізми управління інноваційними ризиками в АПК. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4714>.

ОВЧИННИКОВА І. А.

Науковий керівник: МАЛТИЗ В. В.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

Таврійський державний агротехнологічний

університет імені Дмитра Моторного,

м. Запоріжжя

ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА РАХУНОК ОМНІКАНАЛЬНОГО ПІДХОДУ

Сучасний світ вимагає від компаній нових стратегій для ефективної взаємодії з клієнтами, після розвитку цифрових технологій створює потребу в комплексному підході до комунікацій. Одним із ключових методів, що дозволяє максимально врахувати інтереси споживачів і забезпечити їхню лояльність, є омніканальний підхід. Дослідивши підходи до поняття «Омніканальний підхід» можемо сформулювати загальне визначення: омніканальний підхід – це стратегія, що забезпечує безшовну та інтегровану взаємодію з клієнтами через різні канали. Для сучасних підприємств, омніканальна стратегія може значно підвищити лояльність клієнтів і покращити показники продажів. Тому пропонуємо впроваджувати такий підхід з метою удосконалення комунікаційної політики.

Механізм створення омніканальної системи, на нашу думку, може мати такий вигляд.

Цифровий маркетинг для існуючої соціальної мережі та сайту [1]:

- Контент-маркетинг: створення цінного контенту для залучення та утримання клієнтів;
- SEO (пошукова оптимізація): покращення видимості сайту в пошукових системах;
- SMM (маркетинг у соціальних мережах): просування через платформи, такі як Facebook, Instagram, TikTok;
- E-mail маркетинг: розсилки для спілкування з клієнтами;

- Реклама (PPC): платні оголошення в Google Ads, Meta Ads.

Постійний аналіз ефективності каналів, моніторинг і оптимізація:

- які з них приносять найбільший дохід;

- що вибирають клієнти для взаємодії з брендом;

- регулярно оновлювати інструменти й оптимізуватися.

Оmnіканальність відрізняється від багатоканального підходу тим, що різні канали не функціонують окремо, а взаємодіють між собою як єдина система. Споживач може почати спілкування з брендом на одному каналі, наприклад, у соціальних мережах, а завершити на іншому, наприклад, у фізичному магазині чи мобільному додатку. У такій моделі всі точки взаємодії синхронізовані й спрямовані на забезпечення індивідуально [2].

Покращення комунікаційної політики за рахунок omніканального підходу має кілька важливих аспектів, зокрема, це підвищення зручності для споживача. Потенційний клієнт отримує можливість взаємодіяти з брендом у будь-який час і з будь-якого пристрою, а персоналізоване повідомлення підвищує ефективність комунікації. Крім того, omніканальність дозволяє бізнесу збирати та аналізувати дані про споживачів з усіх каналів. Завдяки цій компанії можна глибше розуміти потреби клієнтів та пропонувати їм самі ті продукти або послуги, які відповідають їх очікуванням.

Удосконалення комунікаційної політики через omніканальний підхід також сприяє підвищенню конкурентоспроможності. В умовах сучасного ринку, коли клієнти очікують миттєвого регулювання та зручного сервісу, саме omніканальні рішення допомагають утримати споживача. Сучасні підприємства, які впроваджують такий підхід, демонструють високу ефективність у перспективних довгострокових відносинах із клієнтами, оскільки вони забезпечують єдиний досвід на всіх етапах взаємодії – від ознайомлення з товаром до покупки та після продажу.

Таким чином, удосконалення комунікаційної політики за рахунок omніканального підходу є необхідним етапом для сучасного бізнесу. Це не лише дозволяє покращити клієнтський досвід, а й компаніям краще аналізувати своїх споживачів, ефективно реагувати на їхні потреби та забезпечувати стабільний розвиток конкурентів на ринку. У перспективі omніканальна стратегія, на нашу

думку, стане не просто трендом, а основою комунікаційної політики для підприємців.

Список використаних джерел

1. Коротун О. П., Збирит С. Є., Мартинюк А. Ю. Омніканальний маркетинг: створення цілісної взаємодії між брендом та споживачем. *Економіка та суспільство*. Вип. № 63. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-20> (дата звернення: 05.12.2024).

2. Кузьмак О. Маркетингова комунікаційна політика як інструмент забезпечення конкурентних позицій підприємства в умовах ірраціональної поведінки споживачів. *Економічний форум*. 2022. № 1 (4). С. 74–82.

ОКОНЧИК К. К.

Науковий керівник: ЧЕРЕП О. Г.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ЗЕЛЕНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В сучасному світі, де глобальні екологічні виклики стають усе гострішими, а перехід до стійкої економіки – нагальною потребою, важливим інструментом стають фінансові механізми, спрямовані на реалізацію екологічних ініціатив.

Одним із таких механізмів є зелені облігації. Це боргові цінні папери, кошти від яких інвестуються у проєкти збереження довкілля, боротьби зі зміною клімату та підтримки сталого розвитку.

Зелені облігації забезпечують фінансування наступних напрямів:

- відновлювана енергетика;
- підвищення енергоефективності;
- розвиток водопостачання;
- охорона біорізноманіття;
- інші екологічно орієнтовані ініціативи.

Функціонуючи подібно до звичайних облігацій, ці фінансові інструменти мають одну ключову особливість – цільове використання залучених коштів виключно на екологічні проекти.

Основні принципи їх випуску регламентуються Принципами зелених облігацій (Green Bond Principles, GBP), розробленими Міжнародною асоціацією ринків капіталу (ICMA) [1].

Принципи зелених облігацій націлені на підтримку емітентів у фінансуванні екологічно безпечних і стійких проєктів, які сприяють формуванню економіки з нульовим рівнем викидів і захисту довкілля.

Зелені облігації пропонують численні переваги. Вони стимулюють потік інвестицій у стійкі проєкти, сприяючи екологічному перетворенню економіки. Часто вони підкріплюються державними гарантіями, знижуючи ризики для інвесторів, а також підвищують імідж компаній і держав, які демонструють прихильність до сталого розвитку, що робить їх привабливішими для міжнародної співпраці. Однак цей інструмент супроводжується певними викликами. Зокрема, відсутність єдиного глобального регулювання ринку зелених облігацій ускладнює їх верифікацію. Існує також ризик «зеленого камуфляжу» (greenwashing), а вартість підготовки до випуску може бути значною.

Ринок зелених облігацій активно зростає у світі. Лідерами є ЄС, Сполучені Штати та Китай. В Україні цей сегмент перебуває на початковій стадії розвитку. У 2021 році була розроблена законодавча база для випуску зелених облігацій, що створює можливості для залучення інвестицій у проєкти відновлюваної енергетики та енергоефективності. Водночас для розвитку цього ринку необхідно працювати над механізмами державного стимулювання й гарантій для інвесторів, посилювати контроль за використанням коштів і забезпечувати активну участь міжнародних фінансових організацій.

Зелені облігації є перспективним інструментом для фінансування сталого розвитку. Вони відкривають шлях до значної мобілізації фінансових ресурсів для екологічних проєктів і можуть відіграти важливу роль у формуванні екологічно орієнтованої економіки. Проте для їх ефективного використання необхідно посилювати регуляторні механізми й контроль над проєктами, що

фінансуються. В Україні цей інструмент може стати суттєвим кроком на шляху до впровадження екологічно відповідальних ініціатив і досягнення цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. International Capital Market Association (ICMA). Green Bond Principles 2021. URL: <https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/green-bond-principles-gbp>.

ПШЕНИЧНИЙ О. В.

Науковий керівник: МАКСИШКО Н. К.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Енергетика є фундаментальним сектором глобальної та національної економіки, впливаючи на стійкість суспільства, індустріальний розвиток і геополітичну стабільність. Аналіз економічних показників енергетичного сектору дозволяє оцінити рівень адаптації до змін, викликаних енергетичним переходом, глобалізацією та регіональними викликами. На сьогоднішній день Україна, інтегрувавшись у європейський енергетичний простір (ENTSO-E), планує збільшувати потужності атомної енергетики, будувати нові блоки, розпочати програму будівництва малих модульних реакторів, також вона демонструє зростання частки відновлюваних джерел енергії, яка в 2023 році сягнула 13% та планує збільшити до 25%. Однак значну частину виробництва все ще забезпечують традиційні джерела [1].

Водночас глобальні сценарії «Current Trajectory» (поточний напрямок використання викопних видів палива) та «Net Zero» (скорочення викидів CO₂ у всьому світі до нуля) підкреслюють, що для досягнення кліматичних цілей

Україні слід пришвидшити темпи впровадження відновлюваних джерел енергії. Через руйнування енергетичної інфраструктури в 2022–2023 рр. відбувся спад інвестицій у внутрішню енергетику. Однак міжнародні фінансові організації підтримують інвестиції в відновлювані джерела енергії, зокрема вітрові та сонячні електростанції, для зниження залежності від викопного палива.

Попри втрати, пов'язані з війною, Україна змогла відновити експорт електроенергії до ЄС, що відповідає глобальній тенденції зростання ролі електрифікації. У світі відновлювальні джерела енергії (вітрова та сонячна) швидко зростають: їхня частка в первинному енергобалансі збільшилась удвічі з 2018 року. У сценарії «Net Zero» ці джерела становитимуть понад 50% світової енергії до 2050 року, тоді як частка викопного палива впаде до третини (рис. 1).

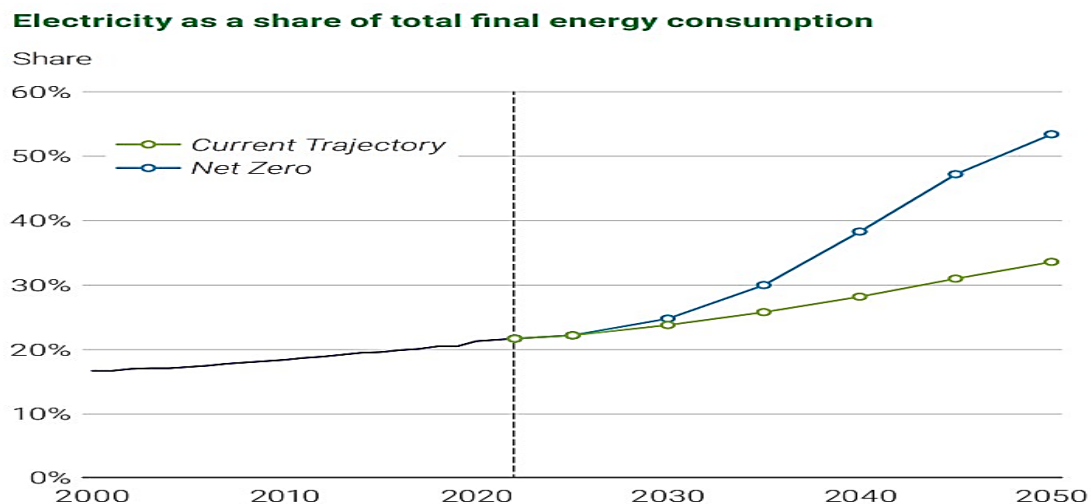

Рисунок 1 – Прогноз частки загального споживання енергії з 2000 року по 2050 рік [2]

Розвиток водневої енергетики та технологій уловлювання і зберігання вуглецю (CCUS) перебуває на ранніх стадіях, але їхня роль буде ключовою після 2035 року. Вже зараз міжнародні проєкти демонструють перехід до низьковуглецевих рішень, що є важливим і для України. Отже, Україна повинна розвивати відновлювальні джерела, залучати інвестиції та зменшувати залежність від викопного палива, інтегруючись у глобальні процеси енергетичного переходу.

Список використаних джерел

1. Кабінет Міністрів України, «Україна приєдналася до американської ініціативи Net Zero World», 04.11.2021. 1 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-priyednalasya-do-amerikanskoyi-iniciativi-net-zero-world>.

2. British Petroleum Corp, «Statistical Review of World Energy», 2021. 55 с. URL: <https://www.bp.com/content/dam/bp/businesssites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/energy-outlook/bp-energy-outlook-2024.pdf>.

СОКОЛОВСЬКИЙ І. А.

Науковий керівник: МАЛТИЗ В. В.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Система цифровізації для виробничого підприємства, повинна забезпечити оптимізацію виробничих, маркетингових та управлінських процесів. Діджиталізація посилює підвищення ефективності роботи, зниження витрат та покращення взаємодії з клієнтами.

Розробка системи діджиталізації має включати кілька ключових напрямів – це визначення цілей і завдань діджиталізації, серед основних цілі діджиталізації: оптимізація внутрішніх бізнес, збільшення часу, підтримка конкурентоспроможності за рахунок використання сучасних технологій, виходячи з цього можемо сформулювати завдання для комплексної системи цифровізації виробничого підприємства [1]:

- 1) Впровадження цифрових технологій у виробництві;
- 2) Автоматизація управління ланцюгами постачальників
- 3) Використання цифрових платформ для маркетингу;
- 4) Автоматизований контроль над виробництвом і логістикою.

На нашу думку утримання конкурентоспроможності підприємство може тільки через трансформацію цифрового маркетингу для підвищення конкурентоспроможності виробничих підприємств (рис. 1).

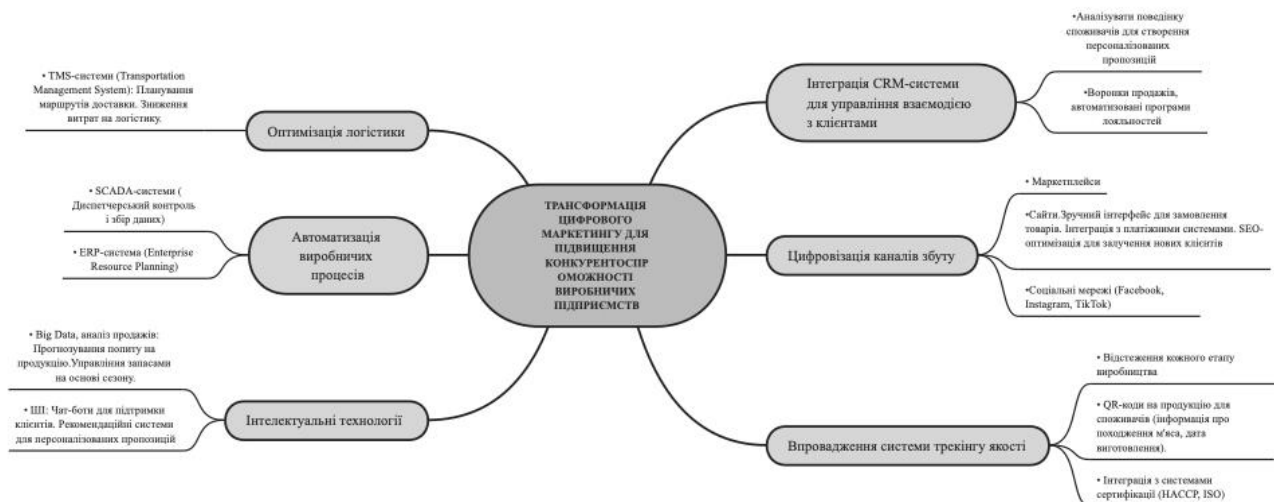

Рисунок 1 – Трансформація цифрового маркетингу для підвищення конкурентоспроможності виробничих підприємств (розроблено авторами)

Отже на нашу думку, комплексна трансформація цифрового маркетингу для підвищення конкурентоспроможності виробничих підприємств має включати. Компоненти системи діджиталізації: ERP-система, впровадження ERP (Enterprise Resource Planning) дозволяє автоматизувати управління основними процесами.

Виробництво: контроль ресурсів, планування обсягу. Інтелектуальні технології (AI та Big Data): аналіз продажів, прогнозування попиту на продукцію, управління запасами на основі сезону. Штучний інтелект: долучення чат-ботів для підтримки комунікації з клієнтами, впровадження системи для персоналізованих пропозицій.

Цифровізація каналів збуту. Веб-сайт: зручний інтерфейс для замовлення товарів; інтеграція з платіжними системами; SEO-оптимізація для залучення нових клієнтів. Соціальні мережі: платформи: Facebook, Instagram, TikTok; регулярне публікування контенту (рецепти, акції, новини).

Маркетплейси: присутність на Розетка, Пром, Алло для продажу напівфабрикатів та делікатесів; впровадження системи трекінгу якості, за

рахунок відстеження кожного етапу виробництва, QR-коди на продукцію для споживачів (інформація про походження м'яса, дата виготовлення), інтеграція з системами сертифікації (HACCP, ISO).

Оптимізація логістики за рахунок TMS-системи (Transportation Management System), планування маршрутів доставки, зниження витрат на логістику, відстеження транспорту.

Інтеграція CRM-системи для управління взаємодії з клієнтами. CRM (Customer Relationship Management) забезпечує ефективну взаємодію з клієнтами. Вона дозволяє вести базу даних клієнтів, втоматизувати маркетингові кампанії, аналізувати поведінку споживачів для створення персоналізованих пропозицій тощо.

Список використаних джерел

1. Чухрай Н. І. Виклики цифровізації у промисловому маркетингу. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Цифрові технології в економіці»*. Київ : КНЕУ, 2021. С. 45–50.
2. Лисецький А. С. Розвиток цифрових платформ для промислового сектора. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2022. № 2. С. 15–20.

СОРОКА В. В.

Наукові керівники: МАКСИШКО Н. К.,

д-р екон. наук, проф.,

БАШТАННИК О. І.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ЗАСТОСУВАННЯ СЕМАНТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ У СФЕРІ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ

У сучасних умовах глобалізації та розвитку технологій транспортна логістика є однією з найважливіших інфраструктурних галузей матеріального виробництва, яка забезпечує виробничі і невиробничі потреби в усіх видах

перевезень. Економічні агенти, які діють у цій сфері, приймають рішення на основі численних факторів, таких як вартість, час, надійність та екологічність логістичних процесів, їх ресурсоефективність тощо.

У контексті поведінки економічних агентів у сфері транспортної логістики кожен з них виконує специфічні ролі та функції, що впливають на логістичні процеси та рішення. Для виконання логістичних операцій використовують різні види транспорту, логістичну інфраструктуру, споживають різноманітні ресурси (паливо, робочу силу, капітал, інформацію). Також поведінка економічних агентів у сфері транспортної логістики значною мірою визначається правилами та регулюваннями, що включають закони і нормативи, митні регулювання, екологічні стандарти та безпеку на транспорті, що впливають на різні етапи логістичних процесів та вимагають відповідних адаптацій з боку агентів.

Урахування цих відношень дало змогу авторам побудувати в роботі [1] загальну семантичну модель поняття «поведінка економічних агентів у сфері транспортної логістики» у вигляді мережі (рис. 1), що відображає складну систему взаємозв'язків при прийнятті рішень у сфері транспортної логістики. Побудована мережа дозволяє структурувати й оптимізувати взаємодію економічних агентів та підвищити ефективність логістичних процесів, скоротити витрати, зменшити ризики та покращити координацію між учасниками логістичних ланцюгів.

Саме семантична модель допомагає економічним агентам аналізувати різні варіанти транспортування, при цьому враховуючи такі фактори, як час, витрати, екологічний вплив і надійність. Це дозволяє автоматизувати вибір оптимального транспорту та маршруту, що зменшує витрати й скорочує час доставки. Модель також може бути інтегрованою з системами моніторингу, які відстежують дії агентів та зміни на ринку в реальному часі, тому саме завдяки цьому економічні агенти можуть швидко реагувати на нові умови, такі як зміни попиту або регуляцій, що дозволяє оперативно адаптувати плани доставки товарів.

У прогнозуванні ризиків і оцінці альтернатив у транспортній логістиці семантична модель використовується з метою оцінки ймовірності затримок через погодні умови або технічні збої, що дозволяє компаніям розробляти

ефективні стратегії управління транспортними потоками з урахуванням інтересів постачальників і споживачів.

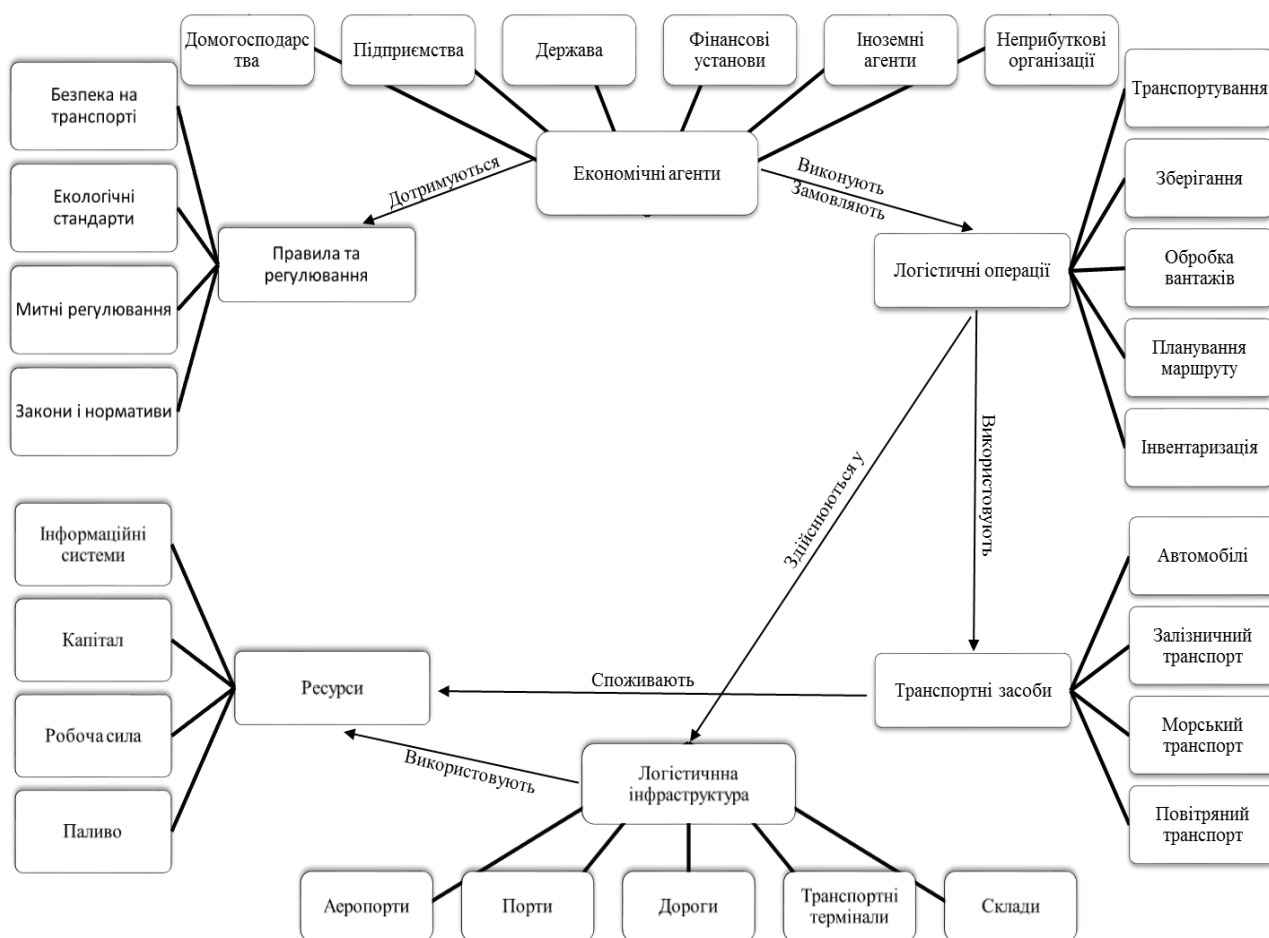

Рисунок 1 – Семантична модель, що відображає ключові аспекти поняття «поведінка економічних агентів у сфері транспортної логістики»

Отже, семантична модель поняття «поведінка економічних агентів у сфері транспортної логістики» може застосовуватись як для автоматизації логістичних операцій, так і для інтеграції цифрових технологій у процеси управління логістичними ланцюгами.

Список використаних джерел

1. Сорока В. В., Максишко Н. К., Баштанник О. І. Семантична модель поняття «поведінка економічних агентів у сфері транспортної логістики». *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*. 2024. № 3 (63). С. 32–40.

ЩЕРБАК Д. Д.
Науковий керівник: ЧЕРЕП А. В.,
д-р екон. наук, проф.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ ПЕРЕХОДУ НА РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ

Сучасний світ стикається з численними викликами, зокрема зміною клімату, виснаженням природних ресурсів і постійним зростанням населення. У цьому контексті впровадження ресурсозберігаючих технологій стає не лише неминучим кроком, а й перспективною можливістю для бізнесу підвищити свою конкурентоспроможність. Проте будь-які зміни такого масштабу супроводжуються фінансовими викликами та потенційними вигодами.

Серед основних фінансових ризиків можна виокремити кілька ключових аспектів.

По-перше, високі початкові інвестиції. Запровадження новітніх ресурсозберігаючих рішень зазвичай вимагає значних витрат на старті, що для малого та середнього бізнесу часто стає серйозним тягарем. Це може суттєво ускладнити операційну діяльність і навіть поставити під загрозу стабільність підприємства.

По-друге, існує ризик невизначеності щодо повернення інвестицій. Хоча з часом такі технології дозволяють оптимізувати витрати, очікуваного фінансового ефекту може не бути в короткостроковій перспективі, що створює потенційні труднощі через відсутність швидких результатів і потребує ретельного планування та моніторингу ефективності.

По-третє, слід враховувати швидке моральне старіння технологій. Оскільки ринок та інновації розвиваються стрімкими темпами, бізнес ризикує зіткнутися з тим, що вкладені ресурси у певну технологію виявляться невиправданими на тлі появи більш ефективних альтернатив. Нехтування аналізом ринкових і технічних тенденцій лише посилює цей ризик.

Попри зазначені виклики, перехід на ресурсозберігаючі технології надає вагомі переваги, які можуть компенсувати потенційні ризики, сприяючи як екологічній стійкості, так і економічному зростанню бізнесу:

- по-перше, така технологія дозволяє знизити витрати на енергію та сировину, тим самим підвищуючи загальну ефективність виробництва. Зменшення витрат на ресурси може значно покращити фінансові показники підприємства;

- по-друге, впровадження ресурсозберігаючих технологій може сприяти покращенню іміджу підприємства.

Сучасні споживачі все більше звертають увагу на екологічну відповідальність брендів.

Підприємства, що активно впроваджують екологічні практики, здатні не лише залучати нових клієнтів, але й посилювати лояльність існуючих. Крім того, державна підтримка у вигляді податкових пільг та субсидій допомагає зменшити фінансовий тягар для підприємств, які впроваджують ресурсозберігаючі технології. Це стає додатковим стимулом для інвестування в інновації [1].

Таким чином, перехід на ресурсозберігаючі технології хоча й є непростим, проте є необхідним заходом для бізнесу в сучасних умовах. Незважаючи на фінансові ризики, які супроводжують такі зміни, переваги значно перевищують можливі втрати. Важливо, щоб підприємство своєчасно розглядати питання інвестування та інвестиції, приділяючи особливо увагу аналізу як потенційних ризиків, так і вигід, щоб забезпечити стійкий розвиток підприємства у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Kumar S., Singh R. Financial Risks in the Transition to Sustainable Technologies. *Journal of Cleaner Production*. 2019. 226. 124–136. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652618312510>.

СЕКЦІЯ 4

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ВИРВИХВІСТ К. В.

Науковий керівник: БАТРАКОВА Т. І.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

У сучасному світі державний борг є невід'ємним елементом фінансової системи більшості країн, виступаючи важливим інструментом державного управління та засобом фінансування бюджетного дефіциту, реалізації соціальних програм та інвестиційних проєктів. Однак, існування значного обсягу державного боргу та динаміка його зростання несе в собі серйозні виклики та потенційні загрози для макроекономічної стабільності, фінансової безпеки та сталого розвитку країни. Особливої гостроти ця проблема набуває для України в умовах повномасштабної війни, де державний борг є не лише наслідком фінансування оборонних потреб, а й чинником, що впливає на післявоєнне відновлення та майбутнє економічне зростання.

В умовах ведення військових дій на території нашої держави, невизначеності напрямів боргової політики, відсутності цілісної системи законодавчого регулювання порядку утворення, обслуговування та погашення державного боргу останніми роками в Україні спостерігається стрімке накопичення його обсягів. Військовий конфлікт призводить до значного збільшення витрат на оборону, що створює надмірне фінансове навантаження на бюджет країни. Окрім цього, економічний спад, спричинений воєнним станом, класично приводить до зменшення виробництва та інвестицій, що поглиблює дефіцит бюджету та ускладнює виконання фінансових зобов'язань,

включаючи виплати за зовнішнім боргом. Така ситуація містить у собі потенційні загрози фінансово-економічній безпеці нашої держави [1].

Бюджетний Кодекс України визначає державний борг, як загальну суму боргових зобов'язань держави з поверненням отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення[2]. Бюджетний кодекс України визначає, що класифікація боргу систематизує інформацію про всі боргові зобов'язання держави. Борг класифікується за типом кредитора та за типом боргового зобов'язання, а саме це: державний борг (борг центрального уряду та місцевих органів влади); борг суб'єктів господарювання (державних підприємств та недержавних підприємств); борг домогосподарств. Водночас, експерти Державної служби статистики України розглядають більш широку класифікацію державного боргу, яка включає в себе три ознаки (табл. 1).

Таблиця 1 – Класифікація державного боргу, яку наводить Державна служба статистики України [3]

Критерій класифікації	Види державного боргу
Тип боргового інструменту	Цінні папери
	Кредити
Термін погашення	Довгострокові – більше 5 років
	Середньострокові – від 1 до 5 років
	Короткострокові – менше 1 року
Тип кредитора	Внутрішній борг – державні цінні папери, банки та інші фінансові установи, інші
	Зовнішній борг – міжнародні фінансові організації, органи державної влади, комерційні банки та інші фінансові установи, облігації зовнішньої державної позики, інші

Суспільне призначення державного боргу полягає у систематичному розширенні фінансового потенціалу держави. Це досягається шляхом залучення додаткових коштів з внутрішніх та зовнішніх джерел через використання різноманітних кредитних інструментів, таких як державні облігації, позики від міжнародних фінансових організацій та комерційних банків.

Залучені боргові ресурси є критично важливими для забезпечення держави необхідними фінансовими засобами, що дозволяють їй ефективно та своєчасно виконувати широкий спектр своїх конституційних, економічних,

соціальних та політичних функцій.

Рисунок 1 – Функції державного боргу

Правовою основою управління державним боргом України є Конституція України, в якій передбачено, що виключно законами України встановлюються порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргів; порядок випуску та обігу державних цінних паперів, їх види та типи [4].

Управління державним боргом – це комплекс заходів щодо вироблення підходів, механізмів, інструментарію, процедур стосовно взаємодії держави як позичальника, інших позичальників, на позики яких поширюється державні гарантії, та позикодавців – учасників фінансового ринку, міжнародних фінансових організацій, інших держав, з питань обслуговування, погашення боргу, оптимізації його структури, оцінювання боргових ризиків та їх урахування під час здійснення запозичень, визначення безпечних меж боргового навантаження тощо [5].

Управління державним боргом – це комплексна, стратегічно орієнтована діяльність держави, що охоплює розробку та реалізацію заходів, інструментів і процедур щодо залучення, обслуговування, рефінансування та погашення

боргових зобов'язань. Ця діяльність здійснюється у взаємодії з учасниками фінансового ринку та міжнародними партнерами, має на меті оптимізацію структури боргу, мінімізацію боргових ризиків, забезпечення боргової стійкості та збалансованості бюджету, а також сприяє економічній безпеці та сталому розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Романовська Ю. А. Аналіз державного боргу України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3977>.
2. Бюджетний Кодекс України. URL: <https://surl.li/arjszc>.
3. Україна. Огляд ССПД. Категорія: Боргові зобов'язання центральних органів державного управління. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://salo.li/7E3150C>.
4. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996р. № 254к/96–ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр>.
5. Західна О. Р. Особливості управління державним боргом в Україні. *Бізнес-навігатор*. 2020. Вип. 5. С. 173–178.

ДУБІНІНА С. М.,

доктор філософії

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Формування економічної політики, в умовах військових дій, в Запорізькому регіоні зосередилось на підтримці обороноздатності регіону та забезпеченості соціальних потреб населення міста та територіальних громад. Регіон змінився на військовий тил та прифронткову територію, це започаткувало необхідність

щодо пристосування економічної діяльності, зокрема через розвиток та адаптацію транспортної інфраструктури, допомогу підприємствам у виготовленні військової продукції та соціальної підтримки та забезпечення внутрішньо переміщених осіб. Зміни які відбулись в економічній структурі Запорізького регіону спричинили посилення обласного центру і його ролі в формуванні економічних відносин.

Економічні проблеми істотно ускладнюють життєдіяльність, виживання регіонів України та територіальних громад на прифронтовій території, та вирішення їх прямо впливає на напрямки трансформації моделі просторового розвитку Запорізького регіону так і України в цілому у воєнний та повоєнний періоди [2].

За більш ніж два роки воєнних дій Запорізький регіон зазнав декілька деструктивних економічних змін, розглянемо дві ключові з них.

В умовах воєнних дій відбулися структурно функціональні зміни Запорізького регіонального ринку праці. На початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України, більшість населення втратила роботу, частина залишилась в окупації але за останні три роки зменшилась кількість зареєстрованих безробітних, і це пов'язано з тим, що багато населення виїхало в найбільш безпечні місця. Станом на жовтень 2024 року головна проблема Запорізьких роботодавців це нестача кадрів та зростання структурного безробіття. Так, у 2021 році в обласній службі зайнятості на обліку було 58,5 тис. безробітних, у 2022 році – 39,1 тис., у 2023 році – 20,2 тис., з січня по вересень 2024 року – 13,1 тис. безробітних.

Через війну зросла роль жінок на ринку праці і вони складають 75% від зареєстрованих безробітних в Запорізькому регіоні, а 48% це внутрішньо переміщені особи. Внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні, роботодавці можуть компенсувати витрати на зарплати для працевлаштованих ВПО. Компенсацію можна отримувати протягом 3 місяців, якщо ВПО з інвалідністю – протягом півроку [3].

Станом на 1 жовтня 2024 року середній розмір заробітної плати склав 12,9 тисяч грн. З початку 2024 року в Запорізькому регіоні центром зайнятості видано 466 ваучерів на навчання. З вересня 2023 року в Запорізькому регіоні

стартував проєкт, в якому професійне навчання можуть пройти учасники бойових дій та люди з інвалідністю внаслідок війни, а витрати на навчання, проїзд, житло компенсує служба зайнятості. Регіон опікується державними грантовими програмами, «Власна справа» та «Гранти для ветеранів та другого з подружжя». В регіоні на сьогодні 9 ветеранів та 5 дружин учасників бойових дій отримали гранти на суму 7,3 млн грн [4].

Особливими є і умови ведення бізнесу в Запорізькому регіоні, в умовах воєнного часу вони викликані ризиками з якими зіштовхується бізнес кожного дня. Місцевий малий та середній бізнес залишаються важливою рушійною силою життєзабезпечення та стійкості прифронтового регіону. Зараз основна проблема бізнесу це відсутність обігових коштів та складність отримання кредитів через близькість бойових дій та розташування на прифронтовій території.

Влада Запорізького регіону запровадила наймасштабнішу за останні 10 років програму підтримки бізнесу обсягом понад 11 млн грн, з яких 5 млн грн направлять – на погашення відсотків за кредитами, отриманими з початку 2024 року за програмою «Доступні кредити 5-7-9», 6 млн гривень – на цільові гранти.

Через те, що частина Запорізької області тимчасово окупована, а в деяких країнах блокують валютні платежі запорізьких підприємств, що ведуть зовнішньоекономічну діяльність. ЗОВА вирішуючи цю проблему розробляє державний електронний реєстр, згідно з яким будь-який фінансовий моніторинг зможе перевірити підприємство за ЄДРПОУ та SWIFT-кодом свідоцтва. На жовтень 2024 року понад 50 тисяч активних підприємців Запорізького регіону, які сплатили понад 7,2 млрд грн податків [5].

Запорізький регіон за 2024 рік зазнав певних позитивних, але не глобальних змін в аспектах соціально-економічного розвитку, з них: зростання кількості сплачених податків, повернення релокованих підприємств, реєстрація нових підприємств. Водночас, основна загроза Запорізького регіону залишається – удари КАБами по прифронтовим громадам та обласному центру, та головне, не вирішені питання деокупації 71% регіону.

Список використаних джерел

1. Череп А. В., Бугай В. З., Горбунова А. В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством умовах невизначеності : монографія. Запоріжжя : ФОП Мокшанов В. В., 2022. 274 с.
2. Економіка регіонів України в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення стійкості. Наукове аналітичне видання. Національна академія наук України. Державна установа «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України». Львів 2022. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf> (дата звернення: 04.10.2024).
3. Постанова Кабінету Міністрів України №331 від 20.03.2022 «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#n8> (дата звернення: 04.10.2024).
4. Запорізький обласний центр зайнятості. URL: <https://dcz.gov.ua> (дата звернення: 04.10.2024).
5. Запорізька обласна військова адміністрація. URL: <https://www.zoda.gov.ua/news/71227/vikliki,-sho-postali-pered-pidprijemtsyami-v-umovah-viyni,-obgovorili-na-zasidanni-radi-pidprijemtsiv-zaporizkoji-oblasti.html> (дата звернення: 04.10.2024).
6. Стратегічний аналіз соціально-економічного розвитку запорізької області. Офіційний сайт Запорізької обласної військової адміністрації. URL: https://www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000122/122545.pdf (дата звернення: 04.10.2024).
7. П'ять основних висновків про економічну політику під час війни та в період післявоєнної відбудови: підсумки VII Щорічної дослідницької конференції НБУ та НБП. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pyat-osnovnih-visnovkiv-pro-ekonomichnu-politiku-pid-chas-viyni-ta-v-period-pislyavoyennoyi-vidbudovi-pidsumki-vii-schorichnoyi-doslidnitskoyi-konferentsiyi-nbu-ta-nbp> (дата звернення: 04.10.2024).

ЄФІМЕНКО О. В.
Науковий керівник: ДАШКО І. М.,
д-р екон. наук., проф.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

НОВІ ПІДХОДИ ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Мотивація праці є ключовим елементом для досягнення успіху підприємства. Вона стимулює працівників до більшого залучення та продуктивності, що в свою чергу призводить до підвищення результативності всієї організації.

Система мотивації на підприємстві складається з різноманітних заходів, які спрямовані на стимулювання працівників до досягнення індивідуальних та загальних цілей підприємства [1; 4].

Для того, щоб стимулювати працівників до продуктивної діяльності, керівникові важливо розуміти особистість кожного з них, а також їхні основні потреби. Це дозволяє вміло використовувати керівний ресурс для створення сталих мотиваторів праці.

Від постановки досяжних цілей до надання постійних можливостей для кар'єрного просування та зростання – існує низка ефективних прийомів, які можна використовувати, щоб підтримувати мотивацію співробітників у межах своїх посад. Наведемо 11 стратегій мотивації, які підприємства можуть запровадити [2; 5].

Залучати співробітників до генерування ідей щодо цілей підприємства. Варто окреслювати чіткі цілі та завдання на короткий та довгостроковий період й заохочувати спільне прийняття рішень і просити регулярних відгуків та ідей від працівників.

У той же час варто тримати своїх співробітників у курсі розвитку бізнесу. Наприклад, якщо ви обмірковуєте різні стратегії розвитку бізнесу, залучіть своїх співробітників до процесу та дозвольте їм брати участь у розвитку підприємства.

Ставити значущі цілі. Без значущих цілей ваші співробітники можуть відчувати, що вони просто тягнуться, не справляючи справжнього впливу чи досягаючи чогось конкретного.

Потрібно встановити чіткі цілі та завдання, до досягнення яких ваші співробітники зможуть працювати. Це дає кожному члену команди відчуття напрямку – і мотиваційне відчуття досягнення результату, коли ці цілі досягнуті.

Встановлюючи конкретні цілі, керівник заохочує своїх співробітників спрямовувати свої зусилля та розуміти важливість і вплив своєї роботи.

Створити приємне робоче середовище. Розмірковуючи про те, що мотивує працівників, також корисно враховувати, що їх демотивує. Фізично некомфортний робочий простір, токсична корпоративна культура та нестерпне робоче навантаження – це лише деякі з багатьох факторів, які вбивають мотивацію працівників – і, що ще гірше, можуть призвести до стресу та виснаження.

Необхідно створити середовище, у якому співробітники почуватимуться щасливими, затишними та підтриманими.

Сприяти навчанню та розвитку. Проводити регулярні семінари або тренінги на підприємстві, зосереджуючись на навичках і сценаріях, які стосуються конкретного бізнесу.

Виражайте визнання та вдячність. Є багато способів створити визнання та вдячність у культурі вашого підприємства. Керівник може розпочати зустріч команди, відсвяткувавши останні досягнення та подякувавши ключовим учасникам, або надіслати просте повідомлення подяки за добре виконану роботу.

Для більш важливих етапів, таких як завершення довгострокового проєкту або завоювання цікавого нового клієнта, подумайте про те, щоб побалувати своїх співробітників чимось особливим – наприклад, командною вечерею або маленьким подарунком.

Заохочувати політику відкритих дверей на робочому місці. Забезпечення відкритої лінії спілкування для членів команди, щоб вільно висловлювати запитання, думки та занепокоєння, дозволяє їм почуватися комфортніше та безпечніше у своїх ролях [3].

Надавати можливості для кар'єрного розвитку та просування. Співробітники, які знають, що вони можуть просунути у своїй поточній кар'єрі, з більшою ймовірністю почуватимуться продуктивними. Переконавшись, що розвиток співробітників і безперервне навчання є пріоритетами в організації, в якій ви працюєте, може створити позитивну робочу культуру. Пропонування безкоштовних курсів навчання без відриву від роботи та сертифікаційних курсів є чудовим способом підтримувати у співробітників мотивацію, захоплення та задоволення від своєї роботи.

Сприяти командній співпраці. Співробітникам корисно відчувати почуття командної роботи та співпраці, оскільки вони зазвичай проводять близько 40 годин на тиждень, спілкуючись один з одним. Кілька методів сприяння командній співпраці.

Планування заходів для згуртування команди. Заходи з побудови команди пропонують не тільки веселий відпочинок від повсякденної рутини, але й чудовий спосіб мотивувати співробітників.

Навчання навичкам управління конфліктами: Пропонування навчання з управління конфліктами може допомогти співробітникам ефективно вирішувати проблеми в їхніх командах. Це може допомогти членам команди спілкуватися більш відкрито, підвищуючи співпрацю та продуктивність групи.

Створення довіри в команді. Якщо керівник продемонструє членам команди, що довіряє їм добре виконувати свою роботу, це допоможе розвинути почуття відповідальності. Висловлення такої довіри колегам може спонукати їх виявляти вам таку ж повагу та може спонукати їх виправдати очікування. Один із способів заохочувати довіру як керівника – це запропонувати членам команди більше незалежності.

Пропонувати допомогу з індивідуальними цілями. Замість того, щоб зосереджуватися виключно на цілях команди, корисно також заохочувати колег досягати власних професійних цілей.

Інформувати членів команди про події підприємства. Забезпечення такої прозорості допомагає мотивувати працівників зрозуміти більше про компанію. Ті, хто розуміють, як функціонує компанія, в якій вони працюють, з більшою ймовірністю залишатимуться на своїй посаді, тим самим сприяючи утриманню

працівників.

В табл. 1 наведені можливі заходи для покращення системи мотивації та їх очікуваний вплив на діяльність підприємства.

Таблиця 1 – Покращення системи мотивації на українських підприємствах

Заходи	Очікуваний ефект
Впровадження гнучких систем оплати праці	Стимулювання працівників до підвищення ефективності
Запровадження системи преміювання	Збільшення мотивації за досягнення високих результатів
Впровадження нематеріальної мотивації	Підвищення залученості та задоволеності працівників
Розробка та впровадження кар'єрних планів	Збільшення лояльності та залученості працівників
Впровадження системи регулярного зворотного зв'язку	Виявлення проблем, покращення процесів
Поліпшення робочих місць	Збільшення комфорту, зменшення стресу
Організація зон відпочинку	Зменшення стресу, підвищення продуктивності
Впровадження програм здоров'я та благополуччя	Підвищення загального рівня здоров'я працівників
Впровадження регулярних корпоративних заходів	Підвищення згуртованості колективу
Організація програм наставництва	Підвищення залученості та професійного розвитку
Проведення тренінгів з лідерства та командної роботи	Розвиток лідерських якостей та покращення командної роботи
Запровадження зворотного зв'язку та відкритих комунікацій	Поліпшення взаємодії та підвищення довіри
Створення корпоративного інформаційного порталу	Покращення внутрішньої комунікації
Організація програм соціальної відповідальності	Збільшення залученості та лояльності працівників

Вважаємо, що впровадження таких мотиваційних заходів на українських підприємствах може значно вплинути на залученість та мотивацію працівників, що, в свою чергу, підвищить продуктивність та ефективність роботи. Нижче наведені можливі заходи для зміцнення корпоративної культури та їх очікуваний вплив на діяльність підприємства.

Загалом, реалізація запропонованого комплексу стратегій дозволить кардинально підвищити ефективність використання трудових ресурсів у складних кризових умовах. Очікується суттєве зростання продуктивності праці, оптимізація організаційних процесів, підвищення залученості та мотивації працівників, а також значна економія витрат. Це дасть змогу підприємству успішно пройти випробування кризою та закласти міцні підвалини для

подальшого розвитку в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. Управління трудовим потенціалом. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/1648> (дата звернення: 04.02.2025).
2. Горбань В. Б. Розвиток трудового потенціалу промислових підприємств в умовах кризи. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2011_3/Gorban_311.htm (дата звернення: 04.02.2025).
3. Гриньова В. М., Писаревська Г. І. Управління трудовими ресурсами. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32307268.pdf> (дата звернення: 04.02.2025).
4. Малтиз В. В., Дашко І. М., Шупта Г. В. Формування комплексного підходу до оцінки ефективності стимулювання персоналу на підприємстві. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*. № 1 (61), 2024. С. 72–75.
5. Череп О. Г., Дашко І. М. Системний підхід до управління персоналом підприємства. *Методологія сучасних наукових досліджень* : збірник наукових праць за результатами XIX Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 лютого 2023 р., м. Харків) / за заг. ред. К. Юр'євої. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. С. 242–245.

КОРОТАЄВА О. В.

Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

За показниками стану інноваційної активності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у 2024 р. відбулося погіршення (табл. 1). Протягом 2024 р. знизився показник частка обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції промислового

підприємства (на 0,53%) та значення є досить низьким, що свідчить про зниження інноваційної активності, переважання застарілого обладнання, проблеми із фінансовим забезпеченням, втрату конкурентних позицій та відображається у збитковості роботи.

Таблиця 1 – Показники стану інноваційної активності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020-2024 рр.

Показники	Період	2020	2021	2022	2023	2024
Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції промислового підприємства (ЧРІП) (%)		2,37	1,87	1,39	1,69	1,16
Частка витрат на інновації в загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) промислового підприємства (ЧВІзагорп) (%)		16,73	14,09	13,37	13,07	11,23
Частка витрат на інновації у загальних витратах промислового підприємства (ЧВІзагв) (%)		14,68	13,75	12,57	12,46	11,57
Частка витрат на інновації у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧВІчд) (%)		15,69	13,57	12,93	12,60	12,10
Частка прибутку від інноваційної діяльності в загальному обсязі прибутку підприємства (ЧПіннд) (%)		14,24	16,35	8,35	6,35	3,79
Коефіцієнт забезпеченості інноваційної діяльності інноваційним обладнанням (КЗіннд-інноб)		0,12	0,15	0,2	0,18	0,16
Коефіцієнт придбання нематеріальних активів (КПна)		-0,01	0,03	0,01	0,04	0,03
Частка кількості працівників, які задіяні в інноваційних процесах, у загальній кількості працівників промислового підприємства (ЧКПІП) (%)		14,00	14,70	13,00	10,00	9,00
Коефіцієнт фінансування навчання працівників (КФнавчп)		0,21	0,26	0,25	0,27	0,28
Коефіцієнт продуктивності праці інноваційного персоналу (КППіннп) (%)		119,68	153,16	119,81	212,37	174,39
Коефіцієнт залучення інвестицій в інновації промислового підприємства (КЗінвінн)		0,55	0,45	0,34	0,21	0,18
Коефіцієнт інноваційного зростання промислового підприємства (Кіннзр)		0,14	0,16	0,08	0,06	0,03
Коефіцієнт придбаних інновацій (КПінн)		0,05	0,07	0,06	0,08	0,07
Рентабельність реалізації інноваційної продукції промислового підприємства (РРіннп)		0,32	2,61	1,34	0,82	-1,83

Відповідно відбулося скорочення протягом 2024 р. частки витрат на інновації в загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) промислового підприємства (на 1,84%), частки витрат на інновації у загальних

витратах промислового підприємства (на 0,89%), що підтверджує нестачу фінансового забезпечення, залежність від позикових коштів, зменшення інвестицій в інноваційний розвиток, а також зміну пріоритетності інновацій у структурі витрат. Показник частка витрат на інновації у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) скоротився за 2024 р. на 0,50%, що відображає зниження інноваційної інтенсивності. Щодо показника частка прибутку від інноваційної діяльності в загальному обсязі прибутку підприємства, то за 2024 р. відбулося скорочення на 2,56% та динаміка показника відображає сповільнення інноваційної діяльності, зниження ефективності інновацій. Слід відзначити, що у 2024 р. відбулося скорочення коефіцієнта забезпеченості інноваційної діяльності інноваційним обладнанням на 11,11%, що відображає зниження частки витрат на купівлю нового обладнання та може негативно вплинути на виробництво нової продукції, впровадження технологій.

В процесі інноваційної діяльності важливу роль відіграють працівники та протягом 2024 р. у порівнянні з попереднім періодом відбулися зміни: показник частка кількості працівників, які задіяні в інноваційних процесах, у загальній кількості працівників промислового підприємства скоротився на 1%, що дозволяє відзначити погіршення кадрового потенціалу інноваційної діяльності та обумовлено звільненням працівників; коефіцієнт фінансування навчання працівників підвищився на 6,37%, що відображає тенденцію до підвищення кваліфікації, розвиток кадрового потенціалу; коефіцієнт продуктивності праці інноваційного персоналу скоротився на 37,98%, що свідчить про зниження ефективності праці, обмеження використання новітніх технологій, звільнення кваліфікованих працівників.

Сповільнення темпів інноваційної активності підприємства також відображає динаміка показників, які за 2024 р. відносно 2023 р. мали скорочення: коефіцієнт залучення інвестицій в інновації промислового підприємства знизився на 14,29%, що підтверджує зменшення частки інвестицій; коефіцієнт інноваційного зростання промислового підприємства скоротився на 50%, тобто інноваційна активність не має позитивного впливу на ефективність роботи підприємства у вигляді зростання прибутковості; коефіцієнт придбання нематеріальних активів скоротився на 32,68%, що

свідчить про зменшення вкладень у нематеріальні активи (ліцензії, програмне забезпечення, патенти); коефіцієнт придбаних інновацій знизився на 12,50%, який відображає зменшення виділення коштів на купівлю нових технологій ззовні (винаходи, обладнання тощо); рентабельність реалізації інноваційної продукції промислового підприємства мала від'ємне значення, тобто характерна збитковість інноваційної діяльності.

В ході дослідження було визначено, що ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» потребує розробки заходів покращення показників фінансової діяльності, тобто оптимізація витрат, вдосконалення збутової політики, здійснення контролю за фінансуванням, розподілом коштів.

Проаналізовані показниками стану інноваційної активності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» мають негативну тенденцію та відображають сповільнення темпів інноваційного розвитку, що обумовлено обмеженням інвестиційних можливостей, фінансовими проблемами, залежністю від кредитів. Крім того, на підприємстві спостерігається зменшення витрат на дослідження, придбання сучасного обладнання, частки працівників задіяних в інноваційній діяльності, збитковість інноваційної діяльності, неефективність інноваційної стратегії, що призводить до зменшення можливостей розробки інновацій, ризику втрати конкурентних переваг, погіршення рентабельності, уповільнення темпів цифровізації.

Означене підтверджує необхідність розробки та впровадження інструментів підвищення інноваційної активності, розробки інноваційної стратегії, що сприятиме інноваційному розвитку, підвищенню конкурентоспроможності, розширенню ринків збуту, визначенню стратегічної орієнтації на інновації, автоматизації виробництва, оптимізації витрат, розвитку інноваційного потенціалу, залученню інвестицій на підприємстві.

Список використаних джерел

1. ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат». Інформація для акціонерів та стейкхолдерів. URL: <https://zak.ua/shareholders>.
2. Дубиніна С. М. Вплив інноваційного розвитку на економічні показники промислового підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 11-2.

С. 23–28. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/281> (дата звернення: 21.10.2024).

3. Музиченко-Козловська О. В. Стратегія покращення інноваційної діяльності підприємства на засадах сталого розвитку. *Економіка: реалії часу*. 2024. № 2 (72). С. 30–38.

4. Луциків І. В. Методичні засади оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності підприємства. *Проблеми науки*. 2012. № 8. С. 13–20.

ЛИХАЦЬКА А. А.

Науковий керівник: БАТРАКОВА Т. І.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я – СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Сьогодні, як ніколи раніше, у формуванні економічної безпеки країни та її регіонів система охорона здоров'я, окрім своєї безпосередньої функції забезпечення здоров'я населення, відіграє критично важливу роль.

Таблиця 1 – Фактори впливу результатів охорони здоров'я на економічну безпеку

Фактор впливу	Результат впливу
Людський капітал	Здорове населення є більш продуктивним та здатним до навчання, що сприяє накопиченню людського капіталу – одного з ключових факторів економічного зростання
Працездатність	Покращення здоров'я зменшує кількість днів непрацездатності та підвищує продуктивність праці, що позитивно впливає на ВВП
Інноваційний потенціал	Здорові та освічені люди є більш креативними та здатними до інновацій, що є критично важливим для розвитку сучасної економіки
Демографічна ситуація	Якісна медична допомога сприяє збільшенню тривалості життя та поліпшенню демографічної ситуації, що має довгострокові економічні наслідки
Соціальна стабільність	Доступ до медичної допомоги зменшує соціальну напругу та сприяє стабільності в суспільстві, що є важливим для економічної безпеки

Здоров'я громадян країни це фундаментальний фактор продуктивності праці, інноваційного потенціалу та загального соціально-економічного розвитку. Вплив здоров'я на економічну безпеку представлено в табл. 1.

Фінансова політика уряду в сфері охорони здоров'я має бути спрямована не тільки на забезпечення рівного доступу до медичної допомоги для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу та місця проживання, а і на гарантування високої якості медичних послуг, що відповідають сучасним стандартам запровадження сучасних медичних технологій та інновацій для підвищення ефективності лікування та діагностики. Це можливо лише за оптимізації використання бюджетних коштів та ресурсів для досягнення максимальної ефективності системи охорони здоров'я, забезпечення стабільного та достатнього фінансування системи охорони здоров'я для виконання її функцій у довгостроковій перспективі.

Таблиця 2 – Показники фінансування охорони здоров'я України в 2019-2023 рр. [2; 3]

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Видатки на охорону здоров'я, млрд грн (дані держбюджету)	97,7	133,2	172,2	196,8	178,4
Частка видатків на охорону здоров'я у Державному бюджеті України, %	8,9	10,5	11,9	6,5	5,3
Видатки на охорону здоров'я, % ВВП	3,2	3,0	3,2	3,3	2,8

З даних табл. 2 бачимо, що починаючи з 2019 року(час пандемії COVID19) видатки країни по відношенню до ВВП були майже на одному рівні, приблизно 3%. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 р. призвело до зниження доступності медичних послуг та ліків у країні, особливо для людей, які проживають у регіонах наближених до фронту. Незважаючи на невелике підвищення бюджету на охорону здоров'я у 2022 році, вже через рік війни в 2023 р. він знизився на 10%.

Те що стосується 2024 року, то слід відмітити 2024 році видатки на охорону здоров'я становили 238,7 млрд грн, із них видатки державного бюджету

разом з трансфертами – 204,2 млрд грн. У цілому видатки на охорону здоров'я були розподілені наступним шляхом (рис. 1).

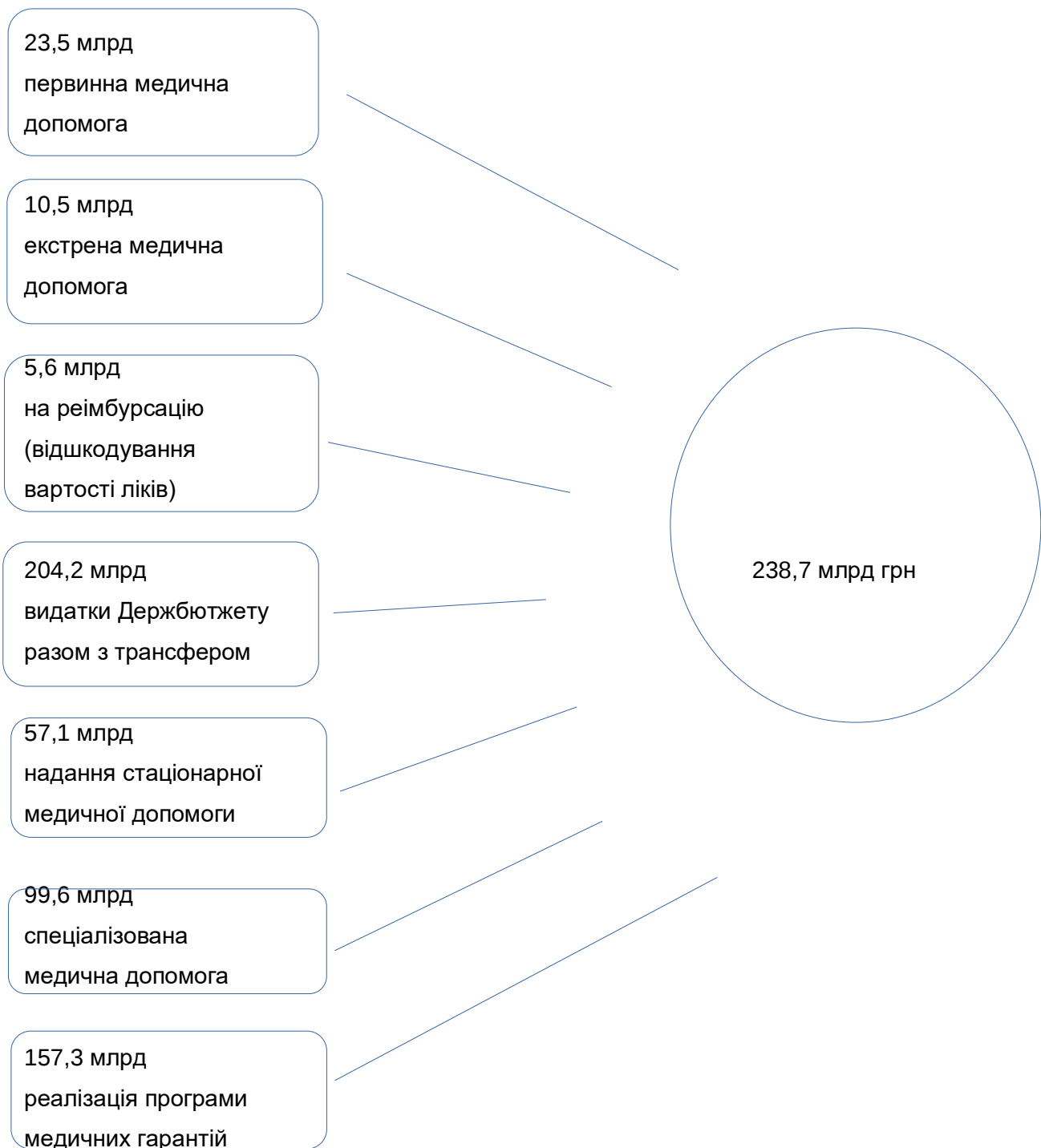

Рисунок 1– Видатки на охорону здоров'я в 2024 році [1]

Отже, фінансова політика уряду у царині охорони здоров'я має передбачати гарантування її високої якості. І хоча за оцінками науковців, стан здоров'я на 9/10 визначається способом життя, спадковістю та соціоекологічним середовищем, а лише на 1/10 – рівнем розвитку системи його

охорони, недостатня увага до питань належного фінансування галузі є одним із чинників, які визначають негативне ставлення суспільства до дій влади та джерелом генерування соціальних конфліктів. Зважаючи на це, збільшення обсягів та диверсифікація джерел формування фінансових ресурсів охорони здоров'я є на сьогодні не лише вимогою часу, а й питанням національної безпеки» [3].

Охорона здоров'я є не тільки соціально значущою сферою, але й важливим фактором економічної безпеки країни. Ефективна державна політика у сфері охорони здоров'я, спрямована на забезпечення доступності, якості та ефективності медичної допомоги, є запорукою сталого соціально-економічного розвитку та зміцнення національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Кравченко С. О., Марковський С. С. Сутність фінансового забезпечення державної регіональної політики. URL: <https://surli.cc/hthgjp>.

НАЗАРЕНКО Б. Р.

Науковий керівник: ЧЕРЕП А. В.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ

Воєнний стан негативну вплинув на економіку підприємств, а отже і всієї країни. Міністерство економіки України з перших тижнів війни реалізує Програму з релокації українських підприємств, що перебувають на території бойових дій.

Релокації бізнесу означає перенесення виробничих потужностей

підприємств із зон активних бойових дій у більш віддалені місця (як правило західні області України). Таке перенесення проводиться відповідно до Розпорядження КМУ від 25.03.2022 р. №246-р [1].

Подача заявок відбувається через майданчик «E-TENDER».

До програми може долучитися будь-яке підприємство з регіонів, що постраждали від бойових дій.

Після погодження заявки підприємства можуть отримати державну допомогу, а саме:

- підбір місця розташування для потужностей підприємства;
- з перевезенням на нове місце розташування;
- сприяння в розселенні працівників та, за необхідності, пошуку нових співробітників;
- підтримку у відновленні логістики, придбанні сировини та пошуку ринків збуту [2].

Також держава реалізувала програму кредити під 0% під час дії воєнного стану «Доступні кредити 5-7-9%» – це банківське кредитування суб'єктів господарювання, завдяки якому: фізична особа приватний підприємець, якому потрібна підтримка, може отримати безвідсотковий кредит до 60 млн. грн. на строк до 5 років (відсотки по кредиту під час війни сплачуватиме держава); фізичним особам приватним підприємцям пропонується фінансування під 0% річних із забезпеченням у вигляді 80% державної гарантії.

Строк кредитування за даною програмою залежать від цільового призначення коштів. На реалізацію інвестиційного проєкту та на рефінансування заборгованості кредит надається щонайбільше на 5 років. Для фінансування оборотного капіталу – на 3 роки.

Пріоритетними напрямками кредитування є:

- фінансування сільськогосподарських виробників;
- фінансування підприємств переробної промисловості;
- відновлення основних засобів, зруйнованих внаслідок військової агресії;
- пролонгація діючих кредитів на поповнення оборотного капіталу для підприємств що розташовані на території активних бойових дій;
- фінансування підприємств енергетичної сфери [2].

Можна зробити висновок, що кредитування підприємств є одним із шляхів стабілізації економіки в Україні під час воєнного стану. За наявності державної підтримки у вигляді релокації бізнесу та кредитування під 0% більшість підприємств уникнуть банкрутства.

Список використаних джерел

1. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : Розпорядження Кабінету міністрів України від 25.03.2022 р. №246-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>.

2. Кредитування бізнесу під час війни: виклики та можливості. URL: <https://aub.org.ua/104/ekspertna-dumka/14550-kredytuvannia-ukrainskykh-pidpriemstiv-pid-chas-viiny-vyklyky-ta-mozhlyvosti>.

ПАЛАГІЦЬКИЙ М. І.

Науковий керівник: ЛИНЕНКО А. В.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

AR ТА VR-ТЕХНОЛОГІЇ: ІННОВАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ АТ «ОЩАДБАНК»

Сучасний банківський сектор перебуває у постійному пошуку нових шляхів залучення клієнтів та оптимізації їхнього досвіду взаємодії з фінансовими послугами. Одним із перспективних напрямів є впровадження AR (augmented reality – доповненої реальності) та VR (virtual reality – віртуальної реальності) технологій. Ці інновації мають потенціал докорінно змінити маркетингову стратегію банків, забезпечуючи інтерактивний та персоналізований підхід до клієнтів.

Доповнена реальність пропонує унікальні можливості для створення

інтерактивного контенту, що забезпечує більш глибоку взаємодію клієнта з банківським продуктом або послугою. Наприклад, за допомогою мобільного додатка з AR-можливостями клієнти можуть візуалізувати банківські відділення та отримувати інтерактивні вказівки до найближчих банкоматів чи відділень через камеру смартфона [1].

До того ж застосування AR дає змогу наочно демонструвати умови депозитів, кредитів або інвестицій за допомогою інтерактивних графіків і 3D-моделей. А також проводити віртуальні тури і відповідно допомогти клієнтам ознайомитися з інфраструктурою банку або функціоналом мобільного додатку в ігровій формі.

Віртуальна реальність відкриває перед банками нові горизонти в управлінні клієнтським досвідом. Завдяки VR банки можуть створювати навчальні симулятори. Наприклад, VR-тренажери для клієнтів, які допомагають освоїти управління фінансами чи використання цифрових послуг. Проводити віртуальні консультації. Клієнти можуть отримувати персоналізовані рекомендації у VR-середовищі, взаємодіючи з віртуальними менеджерами. Розробляти маркетингові акції. Проведення VR-івентів, під час яких користувачі можуть отримати доступ до ексклюзивних пропозицій або знижок.

Варто зазначити, що перевагами впровадження AR та VR у комунікаційну політику АТ «Ощадбанк» є такі:

- залучення молодшої аудиторії тому що інтерактивні технології особливо привабливі для покоління Z та мілленіалів, які активно використовують цифрові інструменти у повсякденному житті;
- AR і VR дозволяють створювати унікальний контент для кожного клієнта, враховуючи його потреби та вподобання;
- використання інноваційних рішень сприяє формуванню образу банку як сучасного та технологічного, а обже зміцнення бренду;
- заміна фізичних консультацій та презентацій на віртуальні дозволяє знижувати витрати та економити ресурси на обслуговування клієнтів [2].

Попри значний потенціал, застосування AR і VR у комунікаційній політиці має свої виклики: створення якісних AR/VR-рішень вимагає значних інвестицій; для реалізації цих технологій необхідно забезпечити доступність пристроїв та

відповідних програм, одже виникає потреба в технічній інфраструктурі; не всі клієнти готові використовувати інноваційні технології через відсутність досвіду або необхідного обладнання [3].

Впровадження AR та VR-технологій у комунікаційну політику АТ «Ощадбанк» відкриває нові можливості для підвищення залученості клієнтів, персоналізації їхнього досвіду та зміцнення іміджу банку. Однак для успішної реалізації цих інновацій банкам необхідно враховувати як переваги, так і потенційні виклики. В перспективі AR і VR можуть стати ключовими інструментами у створенні конкурентних переваг на динамічному ринку фінансових послуг.

Список використаних джерел

1. Реальність – віртуальна, гроші – реальні. URL: <https://www.oschadbank.ua/blog/realnist-virtual> (дата звернення: 12.11.2024).
2. П'ять «технологій майбутнього», які використовують банки. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/5-tehnologij-jaki-vykorystovuut-banku> (дата звернення: 13.11.2024).
3. Архітектурна віртуальна реальність АТ «Ощадбанк». URL: <https://surli.cc/nwcvsk> (дата звернення: 14.11.2024).

ПИСАР А. Є.

Науковий керівник: БАТРАКОВА Т. І.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ – ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасних умовах глобальної нестабільності, спричиненої геополітичними конфліктами, кліматичними змінами та економічними викликами, агропромисловий сектор України зазнає значного тиску.

Забезпечення економічної безпеки агропідприємств стає ключовим чинником їхньої стійкості та конкурентоспроможності. У цьому контексті прибутковість виступає не лише показником фінансового здоров'я підприємства, а й основою для формування стратегічного потенціалу розвитку та адаптації до змінного середовища.

Цифровізація виробничих та управлінських процесів відкриває нові можливості для підвищення ефективності агропідприємств. Використання цифрових технологій, таких як Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI) та аналітика великих даних (Big Data), дозволяє оптимізувати виробничі процеси, знижувати витрати та підвищувати якість продукції. Це, в свою чергу, сприяє зростанню прибутковості та зміцненню економічної безпеки підприємств.

Слід зауважити, що прибутковість як об'єкт управлінської діяльності слід розглядати у якості динамічного процесу, що зазнає поліфункціональних впливів різнорідних за своїм походженням та характером чинників. Тобто прибутковість не можна трактувати виключно у якості характеристики досягнутого стану, напроти це динамічна система процесного управління, яка вимагає перманентного моніторингу, контролю та комплексного управління на різних часових та функціональних горизонтах діяльності [1].

Загалом, забезпечення прибутку є важливим фактором для сталого розвитку суб'єктів господарювання та їх здатності до самофінансування та самоокупності [2].

Ефективне управління прибутком є фундаментальним елементом забезпечення економічної безпеки підприємства, що визначає його здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, зберігати фінансову стійкість та забезпечувати сталий розвиток.

Управління прибутком – це процес розроблення і прийняття рішень з питань формування, розподілу і використання прибутку на підприємстві з метою забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах.

До основних завдань управління прибутком можна віднести [3]:

- оцінювання прибутковості виробничої і комерційної діяльності підприємства;

- визначення підприємницького ризику;
- забезпечення максимізації розміру прибутку в межах можливостей ресурсного потенціалу підприємства та обмежень ринкової кон'юнктури;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку та допустимим рівнем ризику;
- забезпечення виплати високого рівня доходу власникам підприємства;
- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства в довгостроковому періоді;
- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства;
- виявлення резервів збільшення прибутку за рахунок виробничої діяльності, інвестиційних і фінансових операцій;
- зміцнення конкурентних позицій підприємства за рахунок підвищення ефективності розподілу і використання прибутку.

Міжнародна практика показує, що прозорість та ефективність управління прибутковістю, підкріплені використанням передових цифрових інструментів та відповідністю міжнародним стандартам (включаючи ESG-критерії, які активно впроваджуються в розвинених країнах), є ключовими факторами для залучення стратегічних інвесторів та отримання вигідних умов фінансування, що є важливим елементом довгострокової економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Мартиненко В. П., Григоренко О. В. Аналітична характеристика процесу управління прибутковістю підприємства в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. Випуск № 57. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-87>.
2. Мельник Т. Ю. Формування інформаційних ресурсів управлінського обліку для контролювання фінансових результатів підприємства. *Молодий вчений*. 2015. № 8 (23), Ч. 2. С. 63–68.
3. Фінансовий менеджмент. Управління прибутком. URL: http://pidruchniki.com/1652020564634/finanssi/upravlinnya_pributkom.

РІЗНИК О. В.

Науковий керівник: БАТРАКОВА Т. І.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ВПЛИВ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Амортизаційна політика є одним з ключових інструментів фінансового управління та безпеки підприємства. Амортизаційні відрахування мають прямий і суттєвий вплив на формування фінансових результатів підприємства та його податкові зобов'язання. Цей фінансовий механізм дозволяє поступово переносити вартість основних засобів та нематеріальних активів на собівартість продукції чи послуг.

Обґрунтований вибір методів амортизації (наприклад, прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискорений), оптимальне визначення строків корисного використання активів, а також застосування прискорюючих коефіцієнтів можуть значно впливати на: величину собівартості продукції; розмір оподатковуваного прибутку; обсяг грошових коштів, що залишаються в розпорядженні підприємства;

В умовах жорсткої конкуренції та постійної необхідності оптимізації фінансових потоків, ефективна амортизаційна політика є важливим інструментом мінімізації витрат та максимізації прибутковості. Таким чином, вона відіграє ключову роль у збереженні фінансової та економічної безпеки підприємства, дозволяючи йому бути більш гнучким та стійким.

У ширшому розумінні, амортизація є потужним фінансовим механізмом, який сприяє раціональному та ефективному використанню ресурсів підприємства. Вона забезпечує відтворення основних засобів, дозволяючи накопичувати кошти для їх заміни чи модернізації. Сума амортизаційних відрахувань безпосередньо впливає на ключові показники фінансової звітності, визначаючи собівартість, рівень прибутку до оподаткування та, як наслідок,

податкові зобов'язання підприємства. Це підкреслює її центральну роль у фінансовому плануванні та стратегічному розвитку компанії.

Амортизаційна політика виступає фундаментальним механізмом управління основними засобами, які є матеріально-технічною базою будь-якого підприємства. Ефективне управління процесом перенесення вартості зношених активів на собівартість продукції (робіт, послуг) не лише забезпечує об'єктивність обліку витрат, але й створює передумови для їхнього своєчасного відтворення. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV, облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які підприємство обирає для підготовки та подання фінансової звітності [2].

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV періодичність, зазначається в обліковій політиці і закріплюється наказом підприємства проведення інвентаризації встановлюється власником або керівником підприємства, якщо її проведення не є обов'язковим за законодавством [3].

Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» від 27.6.2013 № 635 встановлено, розпорядчим документом, що регулює облікову політику підприємства в частині основних засобів. У наказі про облікову політику підприємству слід вказати метод нарахування амортизації основних засобів.

Відповідно до пункту 145.1.5 Податкового кодексу України [1], підприємство може використовувати такі методи: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

Кожне підприємство обирає обирає метод залежно від специфіки бізнесу, облікової політики та вимог законодавства. Традиційні методи амортизації основних засобів краще підходять для активів зі стабільним зносом та для підприємств, які обирають простоту та передбачуваність. Однак для швидкозмінних активів або оптимізації оподаткування можуть бути доречніші інші підходи.

Таблиця 1 – Переваги та недоліки традиційних методів амортизації основних засобів

Метод амортизації	Переваги	Недоліки
Прямолінійний метод	Простота розрахунків, стабільність витрат	Не враховує різницю в зносі активів у різні роки використання
Метод зменшення вартості	Враховує моральний знос, більше витрат у перші роки	Складність розрахунків, потребує постійного моніторингу грошової вартості
Метод прискореного зменшення залишкової вартості	Швидше відображає вартість за зменшенням активу, корисного для швидко старих активів	Може призвести до значних витрат у перші роки, що вплине на фінансові результати підприємства
Кумулятивний метод	Можливість адаптації до змін у використанні активів протягом їхнього рядка служби	Складність у розрахунках та потреба в детальному обліку використання активів
Виробничий метод	Відповідає реальному використанню активу, що дозволяє точніше відображати витрати	Не підходить для всіх видів активів, особливо для тих, які не мають чіткої виробничої метрики

Прозора та ефективна амортизаційна політика свідчить про стійкість бізнес-моделі та забезпечення фінансової безпеки. Невідповідна амортизаційна політика може спотворити фінансові показники, що негативно вплине на довіру інвесторів. Формування оптимальної структури капіталу для фінансування необхідних затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є важливим завданням фінансового управління. Це вимагає забезпечення ефективного співвідношення між рентабельністю та фінансовою стійкістю підприємства, що максимізує його ринкову вартість.

Недбале управління амортизацією призводить до певних ризиків, так занижена амортизація призводить до відсутності коштів на модернізацію, що підвищує ризик морального та фізичного зношення активів. Завищена амортизація може штучно зменшувати прибуток, що знижує можливості для реінвестицій і розвитку.

Таким чином, ефективне управління амортизаційною політикою є невід'ємною складовою фінансової безпеки підприємства, забезпечуючи його здатність до самофінансування, оптимізації витрат, своєчасного оновлення матеріально-технічної бази та підтримання стабільного фінансового стану в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8). Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки : Стандарт Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (2012). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text (дата звернення: 05.11.2024).
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (1999, 16 липня) № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
3. Податковий кодекс України : Кодекс України № 2755-VI (2010, 02 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

РОХМІСТРОВ Н. В.

Науковий керівник: АНДРОСОВА О. Ф.,

д-р екон. наук., проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Система мотивації персоналу є однією з найважливіших складових управління людськими ресурсами. Вона безпосередньо впливає на продуктивність, задоволеність працівників і загальний успіх організації. Проте, з розвитком ринку праці та зміною потреб співробітників, виникає необхідність у постійному вдосконаленні цієї системи. Основні проблеми, пов'язані з розробкою заходів для вдосконалення системи мотивації персоналу, а також можливі вирішення цих проблем виступають сьогодні дуже актуальними в наукових колах.

До проблеми в системі мотивації персоналу належать такі, які за традиційними методами мотивацій (фінансові бонуси, премії) не завжди відповідають реальним потребам співробітників. Молодші покоління все більше цінують можливості для розвитку, гнучкий графік роботи та баланс між роботою

і особистим життям. У багатьох організаціях система мотивації є універсальною і не враховує індивідуальні особливості працівників. Це може призвести до зниження мотивації та задоволеності. Критерії оцінки роботи та винагороди часто не є зрозумілими для співробітників, що викликає недовіру і демотивацію. Низький рівень мотивації може призводити до високої плинності кадрів, що негативно впливає на стабільність і розвиток компанії.

Для розробки ефективних заходів необхідно регулярно проводити опитування та інтерв'ю зі співробітниками, щоб виявити їхні потреби та очікування. Це дозволить адаптувати систему мотивації до сучасних вимог. Важливо розробити індивідуальні програми мотивації, які б враховували особисті цілі та бажання працівників. Це може включати гнучкі графіки роботи, можливості для навчання та розвитку, а також участь у цікавих проєктах. Необхідно чітко формулювати критерії оцінки роботи та винагороди, щоб співробітники розуміли, за що вони отримують компенсацію і як можуть покращити свої результати. Формування позитивної корпоративної культури, яка підтримує командну роботу, спілкування та співпрацю, може суттєво підвищити рівень мотивації.

Багато компаній вже впроваджують інноваційні підходи до мотивації персоналу, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними на ринку праці та залучати талановитих фахівців. Ці нововведення не лише підвищують продуктивність, але й сприяють створенню позитивного робочого середовища.

Наприклад такі великі компанії як:

- Google: компанія відома своєю культурою відкритості та підтримкою творчості співробітників. Вони пропонують гнучкі графіки роботи, можливості для навчання та розвиток особистих проєктів.

- Netflix: компанія надає свободу своїм працівникам у виборі способів виконання роботи і заохочує їх до самостійності.

Інноваційні підходи до мотивації персоналу стають невід'ємною частиною стратегій управління людськими ресурсами. Компанії, які адаптуються до нових умов і враховують потреби своїх працівників, отримують конкурентні переваги, знижують плинність кадрів і створюють сприятливе середовище для розвитку бізнесу.

Проблема розробки заходів для вдосконалення системи мотивації персоналу є складною, але її вирішення можливе шляхом аналізу потреб працівників, індивідуалізації підходів, прозорості критеріїв оцінки та створення позитивного робочого середовища. Впровадження цих заходів допоможе підвищити рівень задоволеності працівників, знизити плинність кадрів та забезпечити успіх організації в умовах сучасного ринку праці.

Список використаних джерел

1. Іванченко Л. В., Пилипенко О. А. Управління продуктивністю праці в умовах цифровізації. *Бізнес Інформ*. 2021. No 3. С. 123–127.
2. Луценко Т. О. Інноваційні інструменти управління персоналом на українських підприємствах. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2021. No 16. С. 75–82.
3. Сергієнко І. В., Рябченко С. М. Методи підвищення ефективності трудових ресурсів в умовах економічної нестабільності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2020. No 1. С. 110–115.
4. Семененко О. В. Управління розвитком трудового потенціалу підприємств. *Фінанси України*. 2020. No 8. С. 120–125.

САРБЄЙ Л. С.

Науковий керівник: БАМБІДРА Д. І.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ СТАРТАПІВ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНИХ РЕСУРСІВ

В умовах зростаючої уваги до екологічних проблем та сталого розвитку особливої актуальності набуває питання підтримки «зелених» стартапів – компаній, які спеціалізуються на розробці та впровадженні інноваційних технологій для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище [1].

Такі стартапи працюють у сферах відновлювальної енергетики, енергоефективності, управління відходами, водно— та повітряно-очисних технологій та екологічної агротехніки.

Основною проблемою розвитку екологічних стартапів є обмеженість фінансових ресурсів на початкових етапах. Як показує практика, успіх стартап-ідеї залежить від наявності та поєднання трьох елементів: інноваційної ідеї, ефективної управлінської команди та інвесторів. В умовах обмежених ресурсів особливого значення набувають механізми державної підтримки та грантового фінансування.

Аналіз європейського досвіду демонструє, що ефективна підтримка екологічних стартапів передбачає комплексний підхід, який включає як фінансові, так і нефінансові інструменти. Зокрема, у країнах ЄС застосовуються такі механізми підтримки: надання грантів на дослідження та розробки, податкові пільги, створення спеціалізованих інкубаторів та акселераторів, навчальні програми [2].

Грантове фінансування є одним із найбільш доступних інструментів підтримки екологічних стартапів, оскільки не потребує повернення коштів. Гранти надаються державними установами, благодійними фондами та іншими організаціями для реалізації конкретних проєктів. Ключовою перевагою грантів є можливість отримати фінансування без втрати контролю над компанією [1].

Важливим аспектом державної підтримки є створення сприятливого інституційного середовища. Це включає розробку відповідної нормативно-правової бази, спрощення адміністративних процедур для екологічних стартапів, створення спеціалізованої інфраструктури [2].

На різних етапах розвитку екологічні стартапи потребують різних форм підтримки. На ранніх стадіях критично важливими є гранти на дослідження та розробки, консультації експертів та доступ до інфраструктури. На етапах росту зростає потреба у венчурному фінансуванні та підтримці виходу на міжнародні ринки. Ефективна модель державної підтримки екологічних стартапів має базуватися на таких принципах: цільова підтримка найбільш перспективних проєктів; комбінування різних інструментів фінансування; створення екосистеми підтримки, що включає бізнес-інкубатори, акселератори,

технопарки; стимулювання співпраці між стартапами, науковими установами та бізнесом.

Для підвищення ефективності механізмів підтримки екологічних стартапів важливо забезпечити прозорість процедур відбору проєктів, регулярний моніторинг результатів та гнучке коригування програм підтримки відповідно до потреб ринку. В умовах обмежених ресурсів особливого значення набуває міжнародна співпраця та залучення додаткових джерел фінансування через участь у міжнародних грантових програмах, створення державно-приватних партнерств та розвиток венчурної екосистеми [2].

Таким чином, ефективна державна підтримка екологічних стартапів вимагає системного підходу, що поєднує фінансові та нефінансові інструменти, враховує специфіку різних етапів розвитку проєктів та забезпечує створення сприятливого середовища для розвитку «зеленого» підприємництва.

Список використаних джерел

1. Цуркан М. В. Фінансове забезпечення стартапів : магістерська робота. Чернівці, 2023. 76 с.
2. Lytvyn I., Myskiv S. The peculiarities of state support for startup industries in european countries. *Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2024. Vol. 2024, No. 1. P. 238–249.

СТЕФАНИК С. М.

Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Фінансово-економічна безпека підприємств машинобудування є важливою складовою їхнього стійкого розвитку, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації, глобальних викликів та цифрової трансформації.

Машинобудівна галузь відіграє ключову роль у промисловості, однак стикається з ризиками, пов'язаними з фінансовими кризами, нестачею інвестицій, кібератаками та змінами у світових ланцюгах поставок [1].

Існуючі методи оцінки фінансово-економічної безпеки не завжди враховують сучасні фактори ризику та не мають достатньої гнучкості для адаптації до нових викликів, тому вдосконалення методологічних підходів до оцінки безпеки є актуальним завданням для машинобудівних підприємств України [4].

В Україні питання фінансово-економічної безпеки машинобудівних підприємств досліджують такі вчені: Геєць В. М. [1], який аналізував макроекономічну стабільність та фінансові ризики промислових підприємств; Дашко І. М. [2; 3] – досліджувала методологію оцінки фінансово-економічної безпеки; Череп А. В. [3] – аналізувала інструменти забезпечення фінансової безпеки підприємств; Чечетов М. В. [4] – розробляв методи управління фінансовими ризиками та інші.

Загалом фінансово-економічна безпека підприємств визначає їхню стійкість та конкурентоспроможність на ринку. Сучасні виклики, пов'язані з макроекономічною нестабільністю, інфляційними процесами, валютними коливаннями та кібератаками, вимагають впровадження нових підходів до аналізу ризиків та оцінки стану фінансово-економічної безпеки підприємств.

Машинобудівна галузь є стратегічно важливою для промислового комплексу України, проте має низку проблем, пов'язаних із застарілою матеріально-технічною базою, недостатнім фінансуванням та високою енергозалежністю. Впровадження нових методів оцінки фінансово-економічної безпеки сприятиме посиленню фінансової стабільності та інвестиційної привабливості підприємств галузі.

Говорячи про оцінку рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, можна сказати, що вона передбачає комплексний аналіз таких показників:

- фінансова стійкість – аналіз ліквідності, рентабельності, платоспроможності;
- інвестиційна привабливість – оцінка залучених і власних фінансових ресурсів;

- операційна ефективність – оптимізація витрат і доходів;
- кредитоспроможність – аналіз фінансових зобов'язань перед банками та постачальниками;
- ризик-менеджмент – оцінка ризиків і механізмів їх мінімізації.

Сучасні методології оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємств базуються на таких підходах:

1. Коефіцієнтний аналіз – базується на розрахунку фінансових коефіцієнтів, таких як:

- коефіцієнт автономії – визначає частку власного капіталу у загальній структурі активів;
- коефіцієнт покриття – аналізує здатність підприємства покривати зобов'язання;
- коефіцієнт рентабельності активів – показує ефективність використання ресурсів.

2. Експертне оцінювання – передбачає залучення фахівців для аналізу рівня ризиків і безпеки підприємства.

3. Метод комплексної інтегральної оцінки – застосовується для поєднання кількісних і якісних показників у єдиному показнику рівня безпеки:

$$IEB = \sum_{i=1}^n w_i * X_i \quad (1)$$

де: IEB – інтегральний показник економічної безпеки,

w_i – вагові коефіцієнти показників,

X_i – нормалізовані значення параметрів [2; 3].

За даними Держстату, фінансовий стан підприємств машинобудування України за останні три роки зазнав значних змін (табл. 1).

Варто зазначити, що станом на 01.02.2025 р. не має даних за 2024 р., тому в даному випадку він є прогнозом.

Аналіз показує поступове покращення фінансового стану галузі, однак рівень заборгованості все ще залишається високим, що свідчить про фінансові ризики.

Таблиця 1 – Динаміка фінансових показників машинобудівних підприємств за 2022-2023 рр. та прогноз 2024 р.

№ п/п	Показник	Роки		
		2022	2023	2024 (прогноз)
1	Рентабельність активів (%)	2.5	4.1	5.0
2	Коефіцієнт покриття	1.1	1.3	1.5
3	Частка власного капіталу (%)	45	50	55
4	Рівень заборгованості (%)	60	55	50

4. Основні загрози фінансово-економічній безпеці машинобудування:

нестача інвестицій – машинобудівні підприємства залежать від довгострокових фінансових вливань;

кадрові ризики – нестача інженерів та технічних фахівців через трудову міграцію;

кіберзагрози – зростання атак на фінансові системи підприємств;

залежність від імпортової сировини – значний вплив валютних коливань.

Отже, на основі зазначених проблем і аналізуючи оцінку рівня фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно надати пропозиції щодо вдосконалення методології оцінки безпеки для підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування:

- використання аналітики великих даних (Big Data) для прогнозування ризиків;

- застосування штучного інтелекту (AI) для аналізу ризиків;

- впровадження системи автоматизованого фінансового моніторингу (застосування сучасних інформаційних систем);

- розвиток цифрових технологій для підвищення ефективності фінансового менеджменту;

- створення державних програм підтримки інноваційної модернізації машинобудівних підприємств для залучення інвестицій у машинобудування;

- розвиток кібербезпеки для захисту фінансових операцій підприємств.

Таким чином, оцінка рівня фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування є важливим етапом стратегічного управління, а використання сучасних методологічних підходів дозволить підвищити стабільність підприємств, знизити фінансові ризики та зміцнити їхню позицію на

ринку.

Список використаних джерел

1. Геець В. М. Економічна безпека: глобальні та національні виміри. Київ : Наукова думка, 2021. 206 с.
2. Дашко І. М. Засади імперативи формування стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 1 (259). С. 72–80.
3. Череп А. В., Дашко І. М. Моделювання вартісних тенденцій промислових підприємств України. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 51-1. С. 138–144.
4. Чечетов М. В. Фінансові ризики та управління економічною безпекою підприємств. Київ : КНЕУ, 2020. 123 с.

ТОРГАСОВ Д. В.

Науковий керівник: ОЧЕРЕТІН Д. В.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ АКЦІЙ У СПОРТИВНІЙ ІНДУСТРІЇ

Розглянемо динаміку вартості акції компаній спортивної індустрії Genius Sport Ltd. (Великобританія, NYSE: GENI) [1] на основі даних сервісу Google Finance. Вибір компанії обумовлено її лідувчою позицією на ринку спортивних даних та програмного забезпечення.

На рис. 1 представлено динаміку вартості NYSE: GENI за період з 21 квітня 2021 р. по 22 листопада 2024 року (906 щотижневих спостережень). Для побудови графіку використано бібліотеку ggplot2 середовища R.

Зростання вартості акцій компанії у травні 2021 р. пов'язане із заключенням Genius Sports партнерської угоди із Національною футбольною лігою (НФЛ), щоб виступати як ексклюзивний дистриб'ютор даних та статистики

НФЛ у реальному часі для букмекерів та медіа компаній. В межах цього багаторічного партнерства Genius Sports замінили попереднього партнера НФЛ Sportradar та отримала права на трансляцію НФЛ та надання рекламного інвентаря для ставок на спорт.

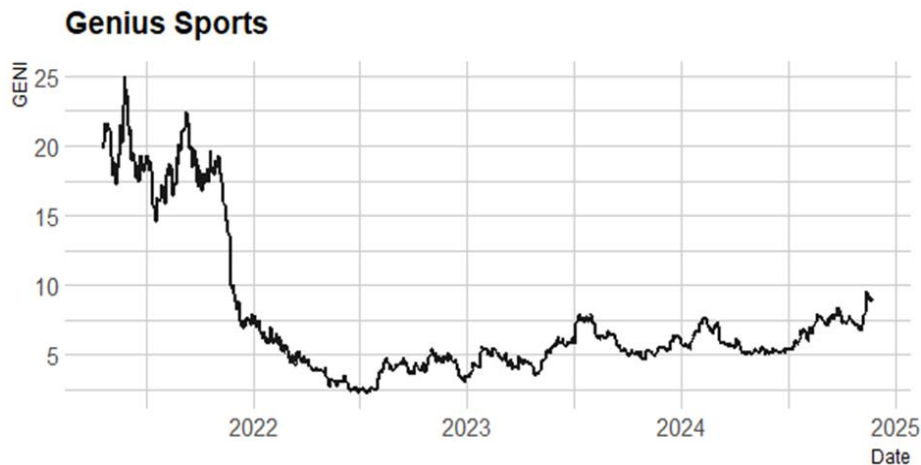

Рисунок 1 – Динаміка вартості NYSE:GENI у 2021-2024 рр., \$USA [1]

У травні 2021 р. Genius Sports придбала Second Spectrum, компанію, що спеціалізується на наданні рішень з відслідковування та візуалізації даних для спортивних ліг, команд та медіакомпаній.

Причиною зростання вартості акцій Genius Sports у вересні 2021 р. є оголошення про партнерство із WynnBET з метою надання офіційних каналів даних, рішень із залучення гравців та взаємодією із вболівальниками після погодження WynnBET як офіційного оператора ставок на спорт NGL на сезон 2021 року.

У липні 2023 року Genius Sports оголосила про розширення свого партнерства із Національною футбольною лігою, для продовження розповсюдження даних ліги під час матчів, а також межія і операторів ставок на спорт у сезоні. У вересні 2023 Genius Sports запустила BetVision, нове рішення для потокової передачі ставок на спорт у НФЛ, користуючись такими бкемекерами як Caesars , Fanatics , BetRivers и FanDuel .

Для процесу моделювання вартості акцій до часового ряду будуть

застосовані прогнозні моделі, що входять до бібліотеки мови R `modeltime` [2]. А саме, класична ARIMA, ARIMA Boosted, експоненційне згладжування, Prophet, лінійна регресія та регресія випадкового лісу.

Кількість спостережень часового ряду вартості акцій: NYSE:GENI дорівнює 906. Розбиваємо цей ряд на навчальну та тестову вибірку у співвідношенні 90% – навчальна вибірка (815 спостережень) та 10% – тестова вибірка (91 спостереження). Розбиття часового ряду вартості акцій NYSE:GENI представлено на рис. 2, де червоним кольором позначено тестову вибірку.

Рисунок 2 – Розбиття часового ряду вартості акцій NYSE:GENI на навчальну та тестову вибірку

Створені та калібровані моделі додаємо в єдиний каталог моделей. Каталог каліброваних моделей для часового ряду вартості акцій NYSE:GENI представлено у R-кодi.

R-код (каталог моделей)

```
# Modeltime Table
# A tibble: 6 x 5
  .model_id .model .model_desc .type .calibration_data
  <int> <list> <chr> <chr> <list>
1 1 <fit[+]> ARIMA(2,1,2)(2,0,2)[5~ Test <tibble [91 x 4]>
2 2 <fit[+]> ARIMA(0,1,1)(0,0,1)[5~ Test <tibble [91 x 4]>
3 3 <fit[+]> ETS(M,N,N) Test <tibble [91 x 4]>
4 4 <fit[+]> PROPHET Test <tibble [91 x 4]>
5 5 <fit[+]> LM Test <tibble [91 x 4]>
6 6 <fit[+]> RANDOMFOREST Test <tibble [91 x 4]>
```

Присутня сезонність 13 тижнів в моделях ARIMA та ARIMA Boosted.

Перевіряємо сформовані моделі на тестовій вибірці. Результат перевірки для часового ряду вартості акцій NYSE:GENI представлено на рис. 3. Сформуємо таблицю міри точності прогнозу тестової вибірки для часового ряду вартості акцій NYSE:GENI (рис. 4).

Рисунок 3 – Прогнозування часового ряду вартості акцій NYSE:GENI на тестовій вибірці

Accuracy Table								
.model_id	.model_desc	.type	mae	mape	mase	smape	rmse	rsq
1	ARIMA(2,1,2)(2,0,2)[5] WITH DRIFT	Test	2.43	31.52	12.30	38.51	2.67	0.41
2	ARIMA(0,1,1)(0,0,1)[5] W/ XGBOOST ERRORS	Test	1.23	15.77	6.23	17.47	1.43	0.02
3	ETS(M,N,N)	Test	1.65	21.37	8.36	24.34	1.82	NA
4	PROPHET	Test	0.93	11.88	4.68	12.95	1.16	0.08
5	LM	Test	6.20	82.45	31.31	141.54	6.29	0.28
6	RANDOMFOREST	Test	1.86	24.14	9.40	27.89	2.01	0.01

Рисунок 4 – Міра точності прогнозу тестової вибірки вартості акцій NYSE:GENI за обраними моделями

Найбільш наближеною до вихідних даних є модель PROPHET.

Дослідження цифрових активів потребує подальшого розвитку, оскільки цифровізація є актуальним явищем для будь-якого суспільства, а також у зв'язку із запланованим остаточним прийняття Закону України «Про віртуальні активи».

Список використаних джерел

1. GENI. Google Finance. URL: <https://www.google.com/finance/quote/GENI:NYSE> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Getting Started with Modeltime. Modeltime. URL: <https://business-science.github.io/modeltime/articles/getting-started-with-modeltime.html>.

ТУПІКОВА М. В.

Науковий керівник: АНДРОСОВА О. Ф.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ

Нормування праці є важливим елементом управління виробництвом, оскільки воно визначає оптимальні витрати часу та ресурсів для виконання певних виробничих завдань. Ефективна система нормування праці сприяє підвищенню продуктивності, зменшенню витрат і покращенню якості продукції. У сучасних умовах, коли технології швидко змінюються, а ринок стає все більш конкурентним, виникає необхідність у вдосконаленні існуючих систем нормування праці.

Аналіз існуючих систем нормування праці. Традиційні методи нормування праці включають встановлення нормативів часу, виробітки та якісних показників. Ці системи мають свої переваги, такі як простота у використанні та можливість швидкого оцінювання продуктивності. Однак вони також мають суттєві недоліки. Наприклад, жорсткі нормативи можуть призводити до стресу у працівників, зниження їх мотивації та якості виконуваної роботи. Сучасні технології, такі як автоматизація та цифровізація, відкривають нові можливості для вдосконалення системи нормування праці. Вони дозволяють більш точно відстежувати витрати часу та ресурсів, а також адаптувати норми до реальних умов роботи.

Інноваційні підходи до нормування праці. Одним із шляхів удосконалення

системи нормування праці є впровадження інноваційних технологій. Наприклад, використання програмного забезпечення для моніторингу продуктивності може допомогти в автоматизації процесів нормування та забезпечити точні дані для аналізу. Гнучкі системи нормування, які враховують індивідуальні особливості працівників та специфіку виконуваних завдань, також можуть суттєво підвищити ефективність. Залучення працівників до процесу нормування через обговорення та зворотний зв'язок сприяє формуванню більш реалістичних і прийнятних норм.

Оцінка ефективності нових підходів. Для оцінки результативності впроваджених змін необхідно використовувати різноманітні методи аналізу. Важливо проводити регулярний моніторинг продуктивності, а також збирати відгуки працівників щодо нових систем нормування. Приклади успішного впровадження нових підходів у компаніях свідчать про їхню ефективність і позитивний вплив на загальну продуктивність.

Однак варто враховувати і ризики, пов'язані з впровадженням нових систем. Це може бути опір з боку працівників або недостатня підготовленість персоналу до змін.

Рекомендації щодо впровадження удосконалень. Для успішного впровадження нових систем нормування праці слід розробити чіткий план дій. Це включає в себе наступні дії:

- проведення навчання та підвищення кваліфікації працівників;
- створення комісії для моніторингу процесів нормування;
- регулярне оновлення нормативів відповідно до змін у технологіях і ринку.

Також важливо забезпечити відкритий діалог між керівництвом і працівниками для обговорення можливих проблем і шляхів їх вирішення.

Як висновок можу сказати що удосконалення системи нормування праці є необхідною умовою для підвищення ефективності підприємств у сучасних умовах. Використання інноваційних технологій, гнучких підходів і врахування психологічних аспектів можуть суттєво поліпшити результати роботи. Постійне вдосконалення системи нормування відповідно до змін у зовнішньому середовищі та внутрішніх потребах підприємства є запорукою його

конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел

1. Тарасенко Ю. А. Ефективність нормування праці в промислових умовах, 2021. 245 с.
2. Черненко О. В. Управління трудовими ресурсами: сучасні виклики, 2020. 298 с.
3. Назаренко Г. В., Щербак Т. М. Управління продуктивністю праці: виклики та перспективи, 2019. 290 с.

ХИЖНЯК А. А.

Науковий керівник: ЧЕРЕП О. Г.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ПОДАТКОВІ СТИМУЛИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТІ ТЕХНОЛОГІЇ

В сучасному світі екологічні проблеми стають все більш актуальними, а компанії все більше усвідомлюють свою відповідальність за вплив на навколишнє середовище. Впровадження екологічно чистих технологій є важливим кроком у напрямку сталого розвитку. Однак впровадження таких технологій часто пов'язане зі значними фінансовими витратами. У цьому контексті податкові пільги можуть бути ефективним інструментом підтримки компаній у виборі екологічно чистих рішень.

Екологічно чисті технології включають використання відновлюваної енергії, енергоефективні процеси, переробку відходів і скорочення викидів забруднюючих речовин. Вони не тільки допомагають захистити природні ресурси, але й підвищують конкурентоспроможність компанії на ринку.

У світі, де зростає глобалізація та соціальний тиск щодо захисту навколишнього середовища, підприємства, які впроваджують такі технології,

можуть отримати додаткові переваги. Податкові стимули можуть включати податкові кредити, знижені ставки податку на прибуток, відшкодування за впровадження екологічних технологій та інші форми фінансової підтримки. Ці заходи можуть зменшити фінансовий тягар, стимулювати інновації та покращити імідж компанії.

Багато країн світу запровадили успішні програми податкового стимулювання для компаній, які використовують екологічно чисті технології. Наприклад: у Сполучених Штатах існує програма інвестиційного податкового кредиту (ITC), яка надає податкові кредити компаніям, які інвестують у сонячну енергію. У Німеччині компанії, які впроваджують екологічні технології, знизили ставки податку на прибуток. У Швеції компанії, які використовують відновлювані джерела енергії, отримують податкові пільги, що спонукає їх переходити на екологічно чисті рішення [1].

У багатьох розвинутих країнах уряди підтримують процес переходу виробників до більш екологічно чистих практик за допомогою компенсаційних і стимулюючих механізмів. Наприклад, уряд Бельгії компенсує підприємствам до 80% податкових витрат за впровадження енергозберігаючих технологій, у Великобританії діють податкові пільги для підприємств, які запроваджують ресурсоефективні технології, а Франція активно використовує тендери на надання субсидій енергетичним компаніям та фінансової допомоги місцевим еко-організаціям для збору і переробки відходів [2].

Хоча податкові пільги мають очевидні переваги, є й певні проблеми. Наприклад, для підприємств недостатньо інформації про переваги, складні процедури отримання пільг і ризик зловживання системою. Для забезпечення ефективності податкових пільг важливо мати чіткі механізми контролю та нагляду. Тому податкові пільги для компаній, які використовують екологічно чисті технології, є потужним інструментом стимулювання сталого розвитку та покращення стану довкілля. Вони можуть допомогти зменшити фінансовий тягар, стимулювати інновації та покращити імідж компанії. Однак для досягнення максимальної ефективності необхідно забезпечити ефективне впровадження та контроль за використанням цих стимулів.

Список використаних джерел

1. United Nations Environment Programme. (2021). Financing for Sustainable Development: A Global Perspective. Retrieved from [UNEP website]. URL: <https://www.unep.org/resources/report/financing-sustainable-development-global-perspective>.
2. Екологічний податок: світовий і український підходи. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/pressroom/deloitte-press/2019/green-tax.html>.

ШЕВЧЕНКО І. А.

Науковий керівник: ОЧЕРЕТІН Д. В.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОІНСТРУМЕНТІВ У ЛОГІСТИЦІ

Одним із ключових викликів для логістичних компаній є необхідність оптимізації процесів, скорочення часу доставки та зниження витрат. Це особливо актуально в умовах зростаючого споживчого попиту та збільшення обсягів транспортування вантажів. Прагнення поліпшення ефективності та зниження витрат ставить перед компаніями завдання постійного вдосконалення логістичних систем [1].

Іншим важливим аспектом є забезпечення безпеки та надійності постачання. В умовах збільшення числа транскордонних перевезень та складності логістичних мереж, забезпечення безпеки вантажів та інформації стає пріоритетним завданням для логістичних компаній.

Ключовими аспектами, які можуть визначити майбутні бізнес-процеси у сфері міжнародної логістики та специфіку управління ланцюгами поставок, є [2]: автоматизація та робототехніка; штучний інтелект і машинне навчання; Інтернет речей (IoT); сталі бізнес-практики і зелена логістика; технологія блокчейн (Blockchain); орієнтація на клієнта.

Збільшення кількості автономних транспортних засобів для перевезення вантажів, роботизоване збирання та пакування на складах, використання дронів для доставки сприяють підвищенню ефективності, зменшенню витрат та підвищенню безпеки. Аналіз великих масивів даних методами штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє оптимізувати логістичні операції щодо прогнозування попиту, складання маршрутів тощо. Інтернет речей дозволяє забезпечувати прозорість та відстежувати товар у реальному часі по всьому ланцюгу постачання із використанням спеціальних пристроїв та датчиків.

Використання електромобілів, заходи, спрямовані на зниження викидів вуглецю, набуває вагомого значення та призводить до сталої логістики. Застосування технології Blockchain сприяє підвищенню прозорості, безпеки та відстежуваності у логістичних операціях. Це сприяє встановленню більшої довіри між стейкхолдерами та зменшенню шахрайських операцій. Гнучка політика доставки орієнтується на запити клієнтів та на формування персоналізованих варіантів доставки.

В сучасних дослідженнях та впровадженнях блокчейн-технологій розглядаються: вдосконалення стандарту токenu платформи Ethereum, який дозволяє використовувати групування та зберігання кількох типів взаємозамінних і невзаємозамінних токенів в одному смарт-контракті, надаючи можливість одночасно виконувати транзакцію груп цифрових елементів [3], використання блокчейн-технології для відстеження етапів доставки вантажів від виробника до кінцевого споживача (досвід транспортної компанії Dolfen Cargo) [4].

Криптокотени використовуються для створення унікальних цифрових ідентифікаторів для кожного товару або партії товарів. Це дозволяє кожному товару бути ідентифікованим і відстежуваним на всіх етапах свого шляху з ланцюга поставок. Інформація про походження товару, його умови зберігання та транспортування, а також про його статус може бути записана в блокчейн, що забезпечує високий рівень достовірності та прозорості даних. Розумні контракти, що працюють на основі блокчейну, дозволяють створювати умови для автоматичного виконання угод між учасниками логістичних процесів.

Це спрощує та прискорює виконання транзакцій, знижує витрати на проведення фінансових операцій та покращує фінансову прозорість у ланцюзі поставок.

Іншим важливим аспектом є забезпечення конфіденційності та захисту даних у системах, що використовують блокчейн у логістиці. Оскільки блокчейн надає відкритий та загальнодоступний доступ до даних, необхідно розробити механізми шифрування та захисту конфіденційної інформації від несанкціонованого доступу. Це особливо актуально в умовах зростаючої загрози кібератак та витоків даних. Питанням застосування картографічних та геоінформаційних систем у логістиці присвячена робота Міхаеля Хугоса [5]. Особливу увагу автором приділено проблемам ланцюгів поставок в умовах реагування на стихійні лиха. На відміну від комерційних ланцюгів поставок вони стикаються з додатковими проблемами: високим рівнем непередбачуваності та потребою спеціальної організації.

Акції та криптовалюти представляють собою нові можливості для фінансового управління у логістиці. Використання цих інструментів може допомогти забезпечити більшу ефективність, прозорість та безпеку в логістичних операціях. Однак, враховуючи їхню високу волатильність та ризики, необхідно ретельно планувати та реалізовувати стратегії їх використання.

Список використаних джерел

1. Christopher M. Logistics & Supply Chain Management. London, UK: Pearson, 2016. 317 p. URL: <https://old.mu.ac.in/wp-content/uploads/2021/02/Logistics-and-Supply-Chain-Management-Martin-Christopher.pdf>.
2. Шпак Ю. Н., Ільницький В. В., Андрухів І. Т. Порівняльна характеристика LEAN- та AGILE-методології управління ланцюгами поставок в умовах невизначеності. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 3 (83). С. 64–71.
3. Рогоза М. Є., Смірнов Ф. В. Використання різнотипних контрактів у технології blockchain в управлінні ланцюгом поставок. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2021. Вип. 2 (103). С. 22–26.

4. Технологія блокчейн в логістиці. Транспортна компанія Dolphin Cargo.
URL: <https://dolphincargo.com.ua/ua/tehnologiya-blokchejn-v-logistici> (дата
звернення: 12.11.2024).

5. Hugos Michael Essentials of Supply Chain Management. Hoboken, USA:
John Wiley & Sons. 355 p. DOI:10.1002/9781119464495.

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

ЗАБЄЛІНА Д. Ю.

Науковий керівник: ЧЕРЕП А. В.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЩОДО ДИВЕРСИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Сільський зелений туризм став невід'ємною частиною розвитку сільських територій у Європі, забезпечуючи унікальний досвід, зберігаючи культурну спадщину і підтримуючи місцеву економіку. Зокрема, доцільно зазначають І. Цубера, К. Кечеджи та Г. Омельченко: «Особливості сільського зеленого туризму виявляються у спрямованості на екологічно чистий спосіб життя, підтримку сталого розвитку та збереження природних ресурсів. Крім того, важливою характеристикою є взаємодія з місцевим населенням, знайомство з його культурою, традиціями та гостинністю» [1]. Це означає, що на меті зелений туризм має забезпечення екологічності та збереження природних ресурсів.

Сільський зелений туризм може сприяти розвитку сільських громад, підтримці малого бізнесу і збагаченню місцевої економіки. Залучення туристів до сільських територій сприятиме збереженню природних ресурсів, культурної спадщини та підтримці місцевих спільнот. Тому європейські країни розробили різні підходи до сільського туризму, кожен з яких сприяє сталому зростанню та інноваціям у цьому секторі.

Австрія є яскравим представником у галузі сільського зеленого туризму, особливо в Альпійському регіоні. Країна успішно поєднує традиційне фермерство з туристичними послугами, створивши популярну концепцію фермерського відпочинку. Австрійські фермери пропонують не лише проживання, а й такі види відпочинку, як сироваріння, органічне землеробство

та майстер-класи з традиційних ремесел. Така диверсифікація дає фермерам нове джерело доходу при збереженні традиційних методів господарювання.

Зокрема, в Італії сільський туризм регулюється на національному рівні законом № 26 від 1996 року, який встановлює, що тільки сільськогосподарські підприємці можуть відкрити структуру сільського туризму, дотримуючись відповідного законодавства. Окрім цих положень, існують також регіональні закони, які встановлюють додаткові вимоги, які необхідно виконати» [2]. В Італії концепція «агротуризму» зробила революцію в сільському туризмі. Італійські фермерські будинки перетворилися на вишукані місця відпочинку, де проводять кулінарні майстер-класи з приготування страв місцевої кухні, дегустації вин та екскурсії з виробництва оливкової олії. Унікальність італійського сільського туризму полягає в його тісному зв'язку з місцевими гастрономічними та сільськогосподарськими традиціями, що робить кожен напрямок унікальним і автентичним.

Франція застосувала інший підхід, розробивши тематичні маршрути сільського туризму. «Винні маршрути» з'єднують різні сільські райони і дають змогу туристам досліджувати виноградники, брати участь у зборі врожаю та дізнаватися про виробництво вина. Доцільно зазначають В. Г. Бульба та В. В. Оробей: «Щодо розвитку сільських територій в Іспанії, то тут слід визнати, що Іспанія й Франція є лідерами за обсягами розвитку індустрії сільського зеленого туризму. Власники іспанських агроосель є суб'єктами агротуристичного підприємства» [3]. Крім того, у сільських районах Франції розробляються спеціалізовані програми екотуризму, орієнтовані на стійке сільське господарство та збереження біорізноманіття.

Також Іспанія успішно розвиває сільський туризм у внутрішніх районах країни, поєднуючи його з популярним прибережним туризмом. Сільський туризм в Іспанії зосереджений на історичних селах, традиційних фестивалях і ремісничому виробництві продуктів харчування. Крім традиційного проживання у фермерських будинках, у сільську місцевість інтегрований пригодницький туризм, що пропонує такі види активного відпочинку, як піші прогулянки, катання на гірських велосипедах і верхова їзда. У Швеції та Норвегії сільський туризм часто охоплює відвідування дикої природи, добування їжі та екологічно чистий

відпочинок на природі. Ці країни успішно поєднують сучасні екологічні принципи з традиційним сільським укладом життя.

Успіх сільського зеленого туризму в Європі полягає в його різноманітності та здатності адаптуватися до мінливих уподобань туристів, зберігаючи при цьому автентичність. Ключовими факторами, що сприяють цьому успіху, є сильна державна підтримка, ефективні маркетингові стратегії, впровадження стандартів якості та постійні інновації в наданні послуг. Саме тому «успіх сільського туризму, який в ряді країн став перетворюватися з допоміжної підгалузі сільського господарства в самостійний і конкурентоспроможний сектор послуг, сприяв його цілеспрямованому розвитку в різних країнах світу [4].

Європейський досвід показує, що для успіху сільського туризму необхідний баланс між збереженням та інноваціями. Зберігаючи традиційні аспекти сільського життя, такий туризм має активно розвиватися, щоб відповідати очікуванням сучасних туристів у плані комфорту, розваг та автентичних вражень. Зокрема, наша державна може перебрати цей досвід собі. Доцільно у цьому контексті зазначає І. В. Левицька: «Таким чином, можна зробити висновок на основі вище проаналізованих досліджень, що основними напрямками розвитку сільського зеленого туризму України мають стати: створення сприятливих умов для отримання податкових пільг та кредитів для власників агросадиб, рекламування послуг сільських господарств, випуск різноманітних путівників, поширення різноманітних видів агротуристичного бізнесу, у тому числі курортна спеціалізація сільського зеленого туризму» [4]. Тобто такий підхід не тільки створює стійкий туристичний продукт, а й сприяє розвитку сільських територій і збереженню культури.

Отже, з огляду на зазначене вище, можна підсумувати, що сільський зелений туризм – це не просто перебування на фермі та відвідування села. Європейський досвід свідчить про те, що для успішної диверсифікації зеленого туризму в сільській місцевості потрібен комплексний підхід, що поєднує державну підтримку, участь місцевих громад та сталі практики. Очевидно, що впровадження різноманітних туристичних продуктів не лише зміцнить сільську економіку, але й захистить місцеві традиції та екологічні ресурси, а також задовольнить зростаючий попит на автентичні та стійкі туристичні враження.

Україна може перейняти досвід європейських країн, оскільки все необхідне для започаткування такого виду туризму є.

Список використаних джерел

1. Цубера І., Кечеджи К., Омельченко Г. Роль держави в розвитку сільського зеленого туризму (європейський досвід). *Актуальні проблеми розвитку сфери гостинності: перспективи та виклики* : матеріали II Міжнародної наукової конференції (24-25 квітня 2024 р.). Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2024. С. 122–126.

2. Кірик А. Ю. Розвиток зеленого туризму в країнах-членах Європейського Союзу. *Туристично-рекреаційна сфера: виклики сучасності* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 22 квітня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 34–36.

3. Бульба В. Г., Оробей В. В. Європейська практика забезпечення розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. *Вісник національного університету цивільного захисту України*. 2023. № 2 (19). С. 353–365.

4. Левицька І. В. Розвиток сільського туризму, особливості та практики ЄС. *Туризм в Україні: виклики та відновлення* : зб. матеріалів Міжнародного туристичного форуму, 21-22 березня 2023 року. Київ : КНЕУ, 2023. С. 270–272.

КУРЧЕНКО М. М.

Науковий керівник: СЛОБОДЯНИК І. М.

Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ІНТЕГРАЦІЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В СТРАТЕГІЮ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Зелений туризм є важливою складовою сталого розвитку сільських територій України, адже він не лише сприяє збереженню природної спадщини, але й підвищує рівень життя місцевих громад, стимулюючи економічну

активність та соціальний розвиток. Одним із важливих аспектів розвитку цього виду туризму є його інтеграція в стратегію розвитку сільських територій України.

Завдяки природному, культурному та історичному багатству країни, цей напрямок має великий потенціал для залучення як внутрішніх, так і міжнародних туристів. Важливу роль у розвитку галузі відіграє громадська організація «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму України», яка об'єднує громади, фермерів, підприємців – усіх зацікавлених в популяризації та підтримці цього напрямку.

З останніх та наймасштабніших подій, що відбулися за участі Спілки, є входження двох українських сіл до 55 найкращих туристичних мереж світу [1]. У співпраці з Державною агенцією розвитку туризму, Спілка займалася консультуванням та допомагала з оформленням документів на конкурс «Найкращі туристичні села» (The Best Tourism Villages).

Спілка також проводить тренінги, проекти для тих, хто бажає займатися бізнесом у сфері сільського туризму. Організація тим самим підвищує освіченість людей та інтегрує даний напрям в стратегію розвитку сільських територій. Проєкт «Парламент для села: правообізнаність сільського населення, як інструмент впливу на прийняття рішень» став важливою ініціативою [2].

Ключовими досягненнями проєкту стали:

- розробка рекомендацій до законопроєкту про сільський зелений туризм, що формує правове підґрунтя для розвитку галузі;
- посилення правової грамотності мешканців села, що сприяє прозорій взаємодії з органами влади;
- проведення соціологічного дослідження, яке виявило основні проблеми та потреби сільського зеленого туризму.

Одним з головних викликів для інтеграції зеленого туризму в стратегію розвитку сільських територій є недостатній рівень фінансування, а також відсутність координації між державними та місцевими органами влади. Також важливо враховувати екологічні виклики.

Зелений туризм має великий потенціал для сталого розвитку сільських територій України. Інтеграція цього виду туризму в стратегію розвитку села

дозволить зберегти природну та культурну спадщину, створити нові робочі місця, покращити інфраструктуру та стимулювати економічне зростання. Проте для досягнення цих цілей необхідна комплексна підтримка з боку держави, місцевих органів влади та бізнесу, а також активна участь громад у розвитку зеленого туризму.

Список використаних джерел

1. UN Tourism Announces Best Tourism Villages 2024: 55 Rural Communities Shaping the Future of Sustainable Travel. UN Tourism. URL: <https://tourism-villages.unwto.org/en/news/un-tourism-announces-best-tourism-villages-2024-55-rural-communities-shaping-the-future-of-sustainable-travel> (дата звернення: 10.12.2024).

2. Підсумкова онлайн-конференція проєкту «Парламент для села». Блог Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. URL: <https://greentour.com.ua/pidsumkova-onlajn-konferentsiya-proyektu-parlament-dlya-sela> (дата звернення: 10.12.2024).

РЕХЛИЦЬКА О. С.

Науковий керівник: ЧЕРЕП О. Г.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

Світова туристична індустрія з 2019 року переживає серйозну економічну кризу через пандемію COVID-19 та вимушені епідеміологічні обмеження, запроваджені Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Туристична сфера всіх країн зазнала значних збитків і є одним із найбільш постраждалих секторів економіки в цей період [1]. Згодом туристична галузь почала поступово відновлювати свою діяльність майже в повному обсязі, однак у лютому 2022 року її знову охопила економічна криза через початок повномасштабного

вторгнення Росії в Україну. Але актуальність туризму в умовах війни в Україні суттєво змінилася, але не зникла повністю.

Війна значно вплинула на традиційні туристичні маршрути, безпеку подорожей і попит на туристичні послуги. Однак, у більш спокійних областях, сільський туризм отримав нові можливості для розвитку.

По-перше, зростає попит на відпочинок у сільській місцевості серед внутрішніх туристів, які шукають безпечніші й віддаленіші місця для відпочинку, де менший ризик скупчення людей. Такі регіони можуть стати не лише місцем для релаксації, але й простором для відновлення психологічного здоров'я в умовах війни.

По-друге, сільський туризм у цей час допомагає підтримувати економіку невеликих громад. Місцеві підприємці продовжують розвивати туристичні послуги, пропонуючи відпочинок на природі, екоферми та культурні заходи. Таким чином, сільський туризм стає джерелом доходу для місцевих мешканців.

По-третє у багатьох сільських регіонах організовуються волонтерські поїздки для допомоги місцевим громадам і переселенцям, що надає туристам можливість брати участь у важливих ініціативах.

Так, війна безсумнівно залишає свій відбиток на розвиток сільського туризму. Незважаючи на позитивні аспекти які можна виділити в умовах війни, є і негативні. Безпека залишається основним фактором, що стримує потік туристів, а нестабільність впливає на довіру до подорожей навіть у відносно безпечні регіони. Багато туристичних ініціатив стикаються з викликами через руйнування інфраструктури, міграцію населення та загальну невизначеність. Через війну багато людей не мають фінансової можливості або бажання подорожувати, що призводить до значного скорочення туристичних потоків.

Організація сільського туризму під час війни вимагає додаткових витрат на заходи безпеки, таких як, облаштування укриттів або бомбосховищ, встановлення систем раннього оповіщення про повітряну тривогу, розробку та впровадження планів евакуації для відвідувачів у разі загрози, що може збільшити вартість послуг і зробити їх менш доступними для споживачів. Війна спричинила руйнування транспортної та туристичної інфраструктури в багатьох регіонах України.

Через пошкоджені дороги, залізниці, мости та туристичні об'єкти поїздки стали ускладненими й менш комфортними. Це також впливає на рішення багатьох потенційних туристів утриматися від подорожей. Багато українців в умовах війни спрямовують свої ресурси на підтримку армії, волонтерство або допомогу переселенцям, що також знижує витрати на відпочинок. У таких умовах подорожі сприймаються як менш важлива діяльність, оскільки більшість зусиль спрямовані на допомогу іншим або на виживання.

Останнім часом ринок сільського туризму акцентує увагу на внутрішньому туристі. Туристичні агентства пропонують українцям різноманітні варіанти рекреаційного відпочинку, такі як поїздки в гори, відвідування фермерських господарств, смачні страви місцевої кухні та інше [2]. Крім того, розробляються автобусні тури за кордон, що надає можливість українцям відвідати інші країни.

Проте, як і в багатьох інших секторах, основною проблемою для бізнесу залишається пошук платоспроможних клієнтів. У цьому контексті ефективні маркетингові стратегії, що базуються на аналізі великих даних, можуть стати важливим рішенням для привернення уваги та інтересу споживачів. Використання аналітики допоможе компаніям краще зрозуміти потреби клієнтів, адаптувати свої пропозиції та забезпечити більш персоналізований підхід до кожного туриста.

Ці заходи можуть сприяти не лише залученню нових клієнтів, але й утриманню існуючих, що є особливо важливим в умовах невизначеності та економічних викликів, пов'язаних із війною. Сучасні технології та дані можуть стати вирішальними факторами для відновлення і розвитку туристичної галузі в Україні [3].

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua>.
2. Талюта М. Л. Сільський зелений туризм : методичні рекомендації. Київ : Аграрна освіта, 2005. С. 24–26.
3. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Зелений туризм. Київ : Знання, 2008. 271 с.

СЕВЕРИНОВ А. О.
Науковий керівник: ТКАЧЕНКО С. М.,
канд. техн. наук, доц.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

У сучасних умовах розвитку ринкових відносин конкуренція виступає невід'ємним елементом економічної системи та ключовим чинником її ефективного функціонування. Динамічне середовище глобалізованого ринку вимагає від підприємств не лише адаптації до змін, але й активного пошуку інноваційних стратегій розвитку, здатних забезпечити сталий рівень конкурентоспроможності.

Саме цей показник визначає успішність суб'єкта господарювання як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Формування конкурентних переваг залежить від здатності підприємства впроваджувати сучасні технології, підвищувати якість продукції чи послуг, оптимізувати виробничі процеси та ефективно використовувати маркетингові інструменти. В умовах постійної трансформації економічних відносин конкурентоспроможність стає не лише показником поточного стану підприємства, а й стратегічним орієнтиром його довгострокового розвитку [1].

Конкуренція відіграє роль стимулюючого фактору, який спонукає ПАТ «Запоріжсталь» до пошуку шляхів підвищення ефективності бізнесу. Це включає досягнення оптимальних умов виробництва та реалізації продукції з метою максимізації прибутку та забезпечення сталого розвитку підприємства. Згідно з дослідженнями, конкуренція примушує підприємства всіх форм власності постійно відслідковувати зміни попиту та пропозиції, вартості матеріальних ресурсів, зменшувати витрати на виробництво та підвищувати якість продукції, що сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності [2].

Конкуренція являє собою динамічний процес адаптації до змін у

ринковому середовищі, що забезпечує досягнення нового економічного балансу. Її сутність полягає у взаємодії економічних агентів, які прагнуть здобути відносні переваги у виробництві товарів і наданні послуг. Ця концепція отримала подальший розвиток у працях видатного британського економіста Девіда Рікардо, який сформулював теорію порівняльних переваг. Відповідно до його підходу, країни спеціалізуються на виробництві тих товарів, у створенні яких вони мають відносно нижчі альтернативні витрати, що сприяє загальному зростанню економічної ефективності [3].

Протягом тривалого часу конкурентоспроможність ототожнювалася із здатністю як національних економік, так і окремих підприємств виробляти продукцію з мінімальними витратами, забезпечуючи тим самим переваги на ринку. Класичні економісти, зокрема Адам Сміт і Девід Рікардо, наголошували на доцільності мінімального державного втручання у ринкові механізми, вважаючи, що вільна конкуренція є запорукою оптимального розподілу ресурсів і зростання добробуту суспільства. Вони підкреслювали, що конкуренція стимулює інновації, підвищує продуктивність і сприяє ефективному функціонуванню економічних систем [4].

Основною характеристикою ринкової економіки є конкуренція, яка не лише формує механізми економічної взаємодії, а й слугує рушійною силою її розвитку. Саме конкурентні відносини забезпечують гнучкість економічної системи, стимулюють інноваційну діяльність і сприяють оптимальному розподілу ресурсів. Доки ринкова система зберігає конкурентне середовище та відповідні економічні механізми, вона функціонує як цілісна структура. Втрата конкурентних засад, навпаки, призводить до стагнації, монополізації окремих секторів та, врешті-решт, до руйнування ринкової моделі економіки [5].

У сучасних умовах економічного розвитку досягнення успіху в підприємницькій діяльності потребує стратегічного планування та глибокого аналізу ринкових тенденцій. Вирішальне значення має володіння актуальною інформацією щодо власних перспектив, оцінка можливостей розвитку, характеристика стану цільових ринків та позиціонування на них конкурентів. Конкурентоспроможність ПАТ «Запоріжсталь» являє собою відносний показник, що відображає його здатність досягати визначених стратегічних цілей з

оптимальним співвідношенням якості та витрат у динамічному конкурентному середовищі. Важливим аспектом забезпечення конкурентоспроможності є виробництво інноваційної та унікальної продукції, яка не лише відповідає запитам споживачів, а й перевершує їхні очікування завдяки високим якісним характеристикам, технологічним перевагам та адаптивності до змінних потреб ринку [6].

Отже, на підставі проведеного дослідження, конкурентне середовище ПАТ «Запоріжсталь» формується під впливом ряду факторів, які визначають рівень конкуренції між учасниками ринку. Основні з них включають ті, що наведені нижче [7].

Рівень ринкової конкуренції ПАТ «Запоріжсталь»:

- кількість і сила конкурентів;
- наявність монополій або олігополій;
- бар'єри входу на ринок (регуляторні, фінансові, технологічні).

Попит та споживачі ПАТ «Запоріжсталь»:

- обсяг і структура попиту;
- лояльність споживачів;
- чутливість до цінових змін.

Постачальники та партнери ПАТ «Запоріжсталь»:

- доступність сировини та ресурсів;
- вплив постачальників на ціноутворення;
- рівень залежності компаній від зовнішніх постачальників.

Державне регулювання та законодавство:

- податкова політика;
- ліцензування та сертифікація;
- антимонопольне законодавство.

Технологічний розвиток ПАТ «Запоріжсталь»:

- інновації та нові технології;
- автоматизація та цифровізація бізнес-процесів;
- доступність наукових досліджень.

Економічна ситуація ПАТ «Запоріжсталь»:

- рівень інфляції та економічна стабільність;

- курсові коливання валют;
- доступ до фінансування та інвестицій.

Соціальні та культурні фактори:

- зміни у вподобаннях споживачів;
- демографічні тенденції;
- рівень освіти та кваліфікації робочої сили.

Розуміння цих факторів дозволяє ПАТ «Запоріжсталь» ефективніше конкурувати на ринку, розробляти стратегії розвитку та адаптуватися до змін у бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Чіков І. А. Конкуренція: теоретичні підходи до розуміння сутності поняття. *Агросвіт*. 2019. № 10. С. 74–80.
2. Левицька А. О. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства: вітчизняні та закордонні підходи до класифікації. *Механізм регулювання економіки*. 2013. № 4. С. 155–163.
3. Драган О. І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти : монографія. Київ : ДАКККиМ, 2006. 160 с.
4. Гавриш О. М., Щербина В. В. Напрями підвищення конкурентоспроможності телекомунікаційних підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 39-1. С. 63–67.
5. Tkachenko S. M., Babmindra D. I. Strategic priorities of management of the competitiveness of industrial enterprises. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*. Вип. 3 (55). 2022. С. 9–17.
6. Tkachenko S. M. System of strategic ensure of the competitiveness of industrial enterprises. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*. Вип. 1 (57). 2022. С. 22–27.
7. Ткаченко С. М. Стратегічні пріоритети управління конкурентоспроможністю промислових підприємств. *Збірник матеріалів XVIII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління соціально-економічним розвитком регіонів і держави»*, 18-19 квітня 2024 року, за ред. А. В. Череп, Запоріжжя, 2024. С. 38–40.

ДЕМОГРАФІЧНІ ВИКЛИКИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Демографічний чинник в будь-якій країні є ключовим індикатором економічно-соціального розвитку. Населення виступає як елемент продуктивних сил, виступаючи у ролі роль трудового, споживчого та економічного ресурсу на національному рівні як у короткостроковому так і довгостроковому періоді. Виходячи з цього, демографічна ситуація в Україні виглядає крайнє несприятливою. Демографічний фактор посилює дисбаланс у попиті та пропозиції на ринку праці. Рівень народжуваності, чисельність працездатного населення, його гендерно-вікова структура визначає пропозицію робочої сили на ринку праці [1].

Ця ситуація в Україні погіршуються з кожним роком війни. Низький рівень народжуваності та висока смертність завдають нашій країні все нових демографічних втрат. Чим довше триває війна, тим більшими ставатимуть втрати, а вимушені українські мігранти відкладатимуть момент повернення додому. У зв'язку з вищесказаним ринок праці в Україні стискається із величезними викликами, які мають довгі стратегічно ризикові наслідки:

- за оцінками, до 2030 року кількість працездатного населення зменшиться щонайменше на 15-20%;
- молоді українці, зокрема з вищою освітою, активно виїжджають до країн ЄС у пошуках кращих умов праці;
- втрачається інтелектуальний потенціал країни;
- частка осіб віком 60+ зростає, а молодь не встигає заповнити вакансії;
- підвищується навантаження на пенсійну систему та систему охорони здоров'я;
- існує брак кваліфікованих кадрів у сферах промисловості, ІТ, медицини, освіти;
- водночас існує профіцит робочої сили у галузях з низьким рівнем

оплати;

- жінки, особливо у сільській місцевості, мають обмежений доступ до ринку праці;

- через технологічні зміни і зникнення деяких галузей виникає потреба у масштабній перепідготовці населення.

Війна ще більше загострила гендерні розриви, зокрема у зв'язку з мобілізацією чоловіків.

В Україні тривають зміни на ринку праці, пов'язані з дефіцитом робочої сили. Однією з ключових причин цього явища є призов чоловіків на військову службу, що створює труднощі з укомплектуванням вакансій у традиційно «чоловічих» сферах.

Станом на початок лютого місяця 2025 року в Україні 123 тисячі осіб шукають роботу, при цьому відкрито 221 тисячу вакансій. Жінки активно освоюють традиційно «чоловічі» професії, а кількість працюючих підлітків зросла вдвічі.

Будівельники, зварники, слюсарі, електромонтери, водії – ці спеціальності зараз особливо затребувані, але знайти достатньо працівників стає дедалі складніше.

У таких умовах стереотипи про суто «чоловічі» професії поступово руйнуються, і все більше жінок опановують спеціальності, які раніше вважалися недоступними для них.

За минулий рік 478 тисяч українців звернулися до центрів зайнятості, шукаючи допомогу в працевлаштуванні. Однак визначити точний рівень безробіття досить складно, адже Державна служба статистики не проводить відповідних досліджень ще з 2022 року через військові дії.

Найбільша кількість звернень до центрів зайнятості у 2024 році зафіксована у великих містах. Київ, Харків, Дніпро, Львів, Одеса та Запоріжжя – саме тут найбільше людей шукали роботу. Це пов'язано як із економічною активністю цих регіонів, так і з тим, що в цих містах після початку війни з'явилося багато переселенців.

На початок 2025 року на 123 000 зареєстрованих безробітних припадає 221 000 відкритих вакансій. Бізнес відчуває гострий дефіцит працівників: 71 %

компаній зазначають нестачу кваліфікованих кадрів

Люди віком 25-60 років складають 80,5 % учасників ринку праці, тоді як молодь до 25 р. – лише 6,4 %

Станом на 17 лютого 2025 понад 6,9 млн українців стали мігрантами.

Водночас населення зменшилось до ~41 млн (разом з окупованими) або ~36,7 млн в інших районах України.

Показник природного приросту –6,6 на 1000 у 2023 році [2].

Це вказує на слабку заміну старіючих працівників і довгостроковий дефіцит молодших фахівців.

Таким чином, працездатність України, зумовлена багато в чому демографічними причинами і дефіцитом висококваліфікованих кадрів, уже найближчим десятиліттям стане вирішальним обмеженням щодо включення країни до числа економічно розвинених держав. Тому поняття «дефіцит» поступово стає неодмінним атрибутом при оцінці сучасної ситуації на ринку праці.

Таблиця 1 – Загрози та їхній вплив на ринок праці

Загроза	Вплив
Дефіцит кадрів	Велика кількість вакансій при обмеженій кваліфікованій робочій силі
Старіння поколінь	Недостатньо молоді на зміну старшим працівникам
Еміграція та внутрішні переміщення	Значна частина працездатного населення виїхала або переїхала
Мобілізація	Втрата працездатних чоловіків призводить до розриву в ринку праці

Для досягнення соціально-економічного ефекту, відновлення і розвитку країни необхідно вивчати ринок праці з урахуванням демографічних чинників – старіння населення, переважання жінок у віковій групі пенсійного віку та впливу негативних наслідків міграції.

Список використаних джерел

1. Веклич В. А. Дефіцит робочої сили в Україні в контексті демографічного розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-40> (дата звернення: 12.01.2025).

2. Оцінка ринку праці України 2024-2025: дані від Держслужби зайнятості.

URL: <https://news.dtki.ua/society/economics/99113-ocinka-rinku-praci-ukrayini-2024-2025-dani-vid-derzsluzbi-zainiatosti> (дата звернення: 12.01.2025).

СЕКЦІЯ 6

РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

ВОЙТЕНКО А. Г.

Науковий керівник: ЛОСЬ В. О.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ НА СУЧАСНОМУ СВІТОВОМУ РИНКУ

Сучасний світовий ринок логістичних послуг є важливим елементом глобальної економіки. Логістика забезпечує ефективне переміщення товарів, послуг та інформації між різними точками ланцюга постачання. У зв'язку з глобалізацією, зростанням електронної комерції та впровадженням новітніх технологій, логістичні послуги переживають суттєві зміни. У світовому імпорті та експорті різних послуг частка транспортних послуг становить приблизно 24% (5,5 трлн доларів США). Звичайно, постачальники транспортних та вантажних послуг на світові ринки зазнають втрат у вартості для експортерів товарів, але тільки для найбільших експортерів [1].

Найбільший постачальник логістичних послуг у світі є США (експорт становить приблизно 80-90 мільярдів доларів США). США щорічно імпортують транспортні та вантажні послуги на суму 9-100 мільярдів доларів. Проте США поступово втрачають лідируючі позиції у цьому сегменті ринку. Це викликано низкою економічних чинників та позитивними змінами у логістиці. Крім того, до найбільших світових експортерів цих послуг належать Німеччина (25-26 млрд доларів США), Японія (40-45 млрд доларів США), Великобританія, Нідерланди, Гонконг (22-28 млрд доларів США), Південна Корея та інші (рис. 1) [2].

Згідно із рис. 1, можна зробити висновок, що найбільшим світовим імпортером є Японія (19%), а на останньому місці Нідерланди (7%). Майже однакові позиції тримають Італія, Республіка Корея, Індія, Данія (10-11%). На

сьогодні міжнародна тенденція полягає в тому, що логістичні компанії надають комплексні функціональні рішення. В основному це послуги 3PL та активний розвиток логістичного аутсорсингу четвертого та п'ятого рівня. Слід зазначити, що найбільший попит на логістичні послуги спостерігається у Північній Америці та Європі. При цьому найбільша кількість користувачів, які обслуговує 3PL-оператори, – це підприємства у сфері високих технологій (16%), промислового виробництва (13%) та виробництва продуктів харчування (13%). Найменше послугами аутсорсингу користуються компанії фінансової та телекомунікаційної сфери.

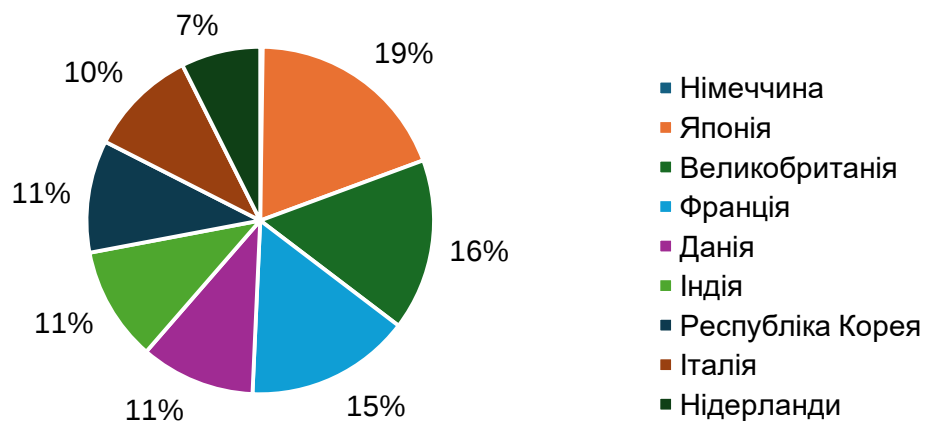

Рисунок 1 – Провідні імпортери логістичних послуг

Судячи зі світового досвіду та сучасних тенденцій розвитку світового ринку логістичних послуг [3], Україна перебуває на стадії промислового становлення та інтеграції та явно відстає від вітчизняних транспортно-логістичних підприємств західних країн за якістю та складністю послуг. У даний час на внутрішньому ринку спостерігаються такі тенденції [3]: 1) ціни на всі перевезення збільшуються на 20-40% залежно від напрямку; 2) у ряді випадків потік товарів у західному напрямку та через порт Одеса знижується – постачання до Одеси; 3) транспортний дефіцит.

Отже, за результатами дослідження встановлена необхідність сучасних ефективних рішень, які б зумовили розвиток логістичних послуг на сучасному світовому ринку, а саме: інтеграція блокчейну: ця блокчейну має потенціал для створення прозорих і надійних ланцюгів постачання, мінімізуючи шахрайство та

полегшуючи відстеження вантажів; розвиток Інтернету речей (IoT): використання IoT-пристроїв дозволяє відстежувати переміщення товарів у реальному часі, контролювати стан вантажу (температуру, вологість тощо) та прогнозувати можливі затримки; вдосконалення логістичної інфраструктури: інвестиції в модернізацію портів, доріг та складів сприятимуть оптимізації логістичних процесів, особливо в країнах, що розвиваються; розвиток мультимодальних перевезень: поєднання різних видів транспорту (автомобільного, залізничного, морського, авіаційного) дозволить зменшити витрати та час доставки.

Список використаних джерел

1. Скіцько В. І. Методи та моделі в управлінні логістичними системами : монографія. Київ : КНЕУ, 2020. 189 с.
2. Сумець О. М., Бабенкова Т. Ю. Логістичні системи і ланцюги поставок: навчальний посібник. Київ : Хай-Тек-Прес, 2012. 220 с.
3. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2024).
4. Шинкаренко В. Г. Управління логістичними процесами на підприємстві. *Економіка транспортного комплексу*. 2018. Вип. 31. С. 5–26.

ГАМОВА О. В.,

д-р екон. наук, проф.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розвиток міжнародного ринку послуг є ключовою умовою для зростання економіки будь-якої країни світу. Під впливом глобалізації, інтеграції та лібералізації велика кількість країн активно розвивають сектор послуг. Практика свідчить, що сфера послуг – одна з найважливіших складових сучасної світової

економіки.

В умовах глобалізації та посилення конкуренції цей сектор розвивається особливо інтенсивно. Щорічні торгові звіти СОТ показують стійку тенденцію зростання міжнародних торгових потоків протягом останніх трьох десятиліть. Хоча це не новина, вражає швидкість приросту. Наприклад, за статистикою СОТ, збільшилась ціна світового експорту послуг з 378 мільярдів доларів у 2020 році до 4,28 трильйона доларів у 2023 році, що в процентному вираженні становить 8,4% на рік [2].

Комплексною і багаторівневою системою є Сучасний МРП, що продовжує розвиватися в умовах економічної інтеграції. Передбачається, що майбутній розвиток цього ринку включатиме зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків між великими міжнародними організаціями та об'єднаннями.

Інтеграційні процеси в глобальному масштабі впливають на формування єдиних механізмів регулювання ринку послуг, що сприяє зменшенню бар'єрів для міжнародної торгівлі та активізації зовнішньоторговельних відносин між різними країнами. Даний процес можна пояснити кількома ключовими факторами.

По-перше, модернізація в сфері зв'язку та транспорту перетворили чимало нефакторних послуг у товари. Зменшення витрат на транспорт підвищило мобільність як виробників, так і споживачів послуг, а нові методи супутникового зв'язку та відеотехніки дозволили уникнути необхідності в особистих зустрічах між продавцем і покупцем.

По-друге, швидкий розвиток технологій у галузі телекомунікацій та інформатики став причиною появи нових форм МТП, таких як обмін комерційною інформацією. Зокрема, бази даних стали об'єктами зовнішньоекономічної діяльності, або компанії підтримують зв'язки з іноземними філіями за допомогою сучасних технологій.

По-третє, розвиток технологій сприяв зростанню попиту на ті види послуг, які до цього часу вважалися товарними [1].

Транспортних послуг, показує про очікуване зростання вантажних і пасажирських перевезень, а також підвищення їх економічної ефективності. Покращення матеріально-технічної бази та впровадження нових інформаційно-

комунікаційних технологій позитивно впливатимуть на економічні показники, підвищать якість обслуговування та безпеку перевезень. Зрозуміло, що характер і темпи змін будуть різними в залежності від економічного розвитку різних регіонів і країн.

У сучасному світі активно розвиваються транспортні послуги, які відрізняються швидким обслуговуванням, доступною ціною та відповідною якістю. Наприклад, хоча поїзди, автобуси та літаки забезпечують швидкий сервіс, їх доступність може бути обмежена. Натомість значного розвитку на ринку набувають послуги типу Bla Bla Car, які дозволяють швидко та недорого досягти місця призначення, при цьому все оформлюється через мобільний додаток без необхідності стояти в чергах [1].

Світовий торговельний простір відзначається не лише величезними масштабами та динамічністю, але й галузевою та територіальною нерівномірністю. В регуляторному контексті помітні суперечливі тенденції: з одного боку, ринкова лібералізація міжнародної торгівлі, з іншого – зростання державного захисту економіки.

Залежно від глобальної ситуації та можливості безпечного застосування, країни використовують різноманітні інструменти цього захисту економіки. Основу регулювання МТП складають різноманітні економічні та адміністративні механізми, які адаптовані до стандартів СОТ і сприяють розвитку сектора міжнародної торгівлі.

Після вступу України до СОТ відбулися суттєві зміни, зокрема у розвитку міжнародної торгівлі послугами. Підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності національної економіки стало наслідком лібералізації торгівлі [3].

Досягнення цілей щодо більшої участі України в МТП сприятиме подоланню негативних тенденцій у розвитку національної економіки та забезпечить її гідне місце на глобальному ринку.

Для розширення українського ринку послуг та ринку послуг у світі важливим є покращення інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема мобільної торгівлі, Інтернету та електронної комерції, оскільки ці види послуг сприяють прогресу в інших секторах.

Туризм відіграє важливу роль у майбутньому розвитку ринку послуг в Україні, оскільки в багатьох високорозвинених країнах світу туристичні послуги є пріоритетними. Певні аспекти та напрямки розвитку міжнародної торгівлі туристичними послугами слід відзначити. До складу туризму входить великий спектр економічних діяльностей та за деякими показниками туризм є однією з найбільших галузей у світі, перевершуючи інші великі індустрії. Природні, політичні, соціально-демографічні фактори, науково-технічний прогрес та інші чинники сприяють розвитку туризму.

Щоб розвивати сферу послуг в Україні треба активно залучати іноземні інвестиції. Це не лише забезпечить приплив капіталу, але й сприяє впровадженню новітніх технічних методів надання послуг, що, в свою чергу, сприятиме покращенню їх якості та доступності. Підвищення конкурентоспроможності українських послуг і зміцнення позицій України на світовому ринку є важливим аспектом, цього можна досягти покращивши культуру обслуговування.

Україна володіє значними перспективами на МРП, і пріоритетом має стати інтенсивне розширення експорту та зміцнення міжнародних торгових зв'язків. Виконання цих завдань допоможе Україні зайняти належну позицію на міжнародній арені та досягти своїх інтеграційних цілей в рамках глобальної економіки.

Список використаних джерел

1. Бурменко Т. Д. Світовий ринок послуг : навч. посіб. Київ, 2019. 416 с.
2. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <http://www.wto.org> (дата звернення: 12.11.2024).
3. Румянцев А. П. Напрями розвитку світового ринку послуг в умовах глобалізації : навч. посіб. Харків, 2020. 350 с.
4. Рибко І. А., Бабінська О. А. Місце України в системі міжнародної торгівлі : навч. посіб. Львів, 2019. 290 с.
5. Зовнішня торгівля України послугами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.11.2024).

ОПАЛАТЕНКО І. С.
Науковий керівник: ГАМОВА О. В.,
д-р екон. наук, проф.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА РИНОК ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Воєнний стан, запроваджений в Україні у відповідь на зовнішні загрози, має значний вплив на різні аспекти життя країни, зокрема на землекористування та ринок землі. Перш за все, в умовах війни змінюються пріоритети держави, що призводить до перерозподілу ресурсів та земель. Землі, які раніше використовувалися для сільськогосподарських або комерційних цілей, можуть бути реквізовані для військових потреб, таких як будівництво фортифікаційних споруд, розміщення військ або логістичних центрів.

Ці зміни безпосередньо впливають на ринок землі, обмежуючи його функціонування. Військові дії та наявність небезпечних зон можуть зменшити попит на землю, оскільки потенційні інвестори та покупці з обережністю ставляться до вкладень в регіони з високим рівнем ризику. Крім того, нормативні обмеження та мораторій на продаж земель в умовах воєнного стану можуть призвести до заморожування ринку, що впливає на ціни та доступність землі для сільськогосподарського використання.

Також варто зазначити, що воєнний стан спричиняє не тільки економічні, але й соціальні зміни у землекористуванні. Переміщення населення, зруйновані міста та села, а також необхідність відновлення інфраструктури після бойових дій вимагають нового підходу до управління земельними ресурсами. Це може включати перегляд земельних законів, реформування земельної політики та створення нових механізмів для відновлення та раціонального використання земель після завершення конфлікту.

Блокада морських портів, встановлена російськими військами, різко зменшила можливості для експорту сільськогосподарської продукції, що

призвело до значних економічних втрат для українських аграріїв. Військові дії безпосередньо вплинули на землекористування, особливо в регіонах, що зазнали обстрілів та окупації. Використання різноманітних видів озброєння, включаючи фугасні та бронебійні боєприпаси, спричинило не тільки фізичне пошкодження ґрунту, але й його хімічне забруднення через продукти вибуху та важкі метали, що значно погіршило екологічний стан земель [1].

На прикладі Бучанської міської територіальної громади, яка була окупована з початку вторгнення, було встановлено, що 24,74% земель сільськогосподарського призначення (2245,12 га) зазнали пошкоджень. Однак, рівень пошкоджень залишається відносно низьким, від 10% до 25%, що свідчить про можливість відновлення цих земель для сільськогосподарських потреб за умови проведення необхідних заходів з очищення та рекультивації. Економічні втрати від таких пошкоджень були оцінені на основі нормативної грошової оцінки, що склала близько 62 млн 603 тис. 251 грн 31 коп. Екологічна оцінка показала зниження коефіцієнту екологічної стабільності до 0,39, що вказує на значне погіршення стану ґрунтів та потребу в комплексних заходах для відновлення їхньої продуктивності.

Щодо ринку землі, який почав функціонувати з липня 2021 року, війна внесла значні корективи, змінивши його траєкторію розвитку. Відкриття ринку землі було задумано як ключова реформа для підвищення ефективності землекористування та залучення інвестицій в аграрний сектор України. Воно дозволило фізичним особам купувати землю сільськогосподарського призначення, обмежуючи кількість землі до 100 га на одну особу, що мало стимулювати підвищення продуктивності сільського господарства та економічний зріст. Однак, після вторгнення Росії в 2022 році, близько 25% сільськогосподарських угідь України опинилися під окупацією або були зруйновані, що повністю зупинило будь-які земельні операції на цих територіях. Території, які включали стратегічно важливі регіони як Херсонська, Запорізька, Донецька та Луганська області, стали недоступними для законного землекористування через втрату державного контролю [2].

Війна також спричинила масову міграцію населення, що ускладнило управління земельними активами. Багато землевласників були змушені

покинути свої домівки, залишивши землю без належного догляду та управління. Це призвело до проблем з укладанням нових договорів оренди, продовженням існуючих угод та виконанням договірних зобов'язань. Власники землі, особливо ті, хто проживав на окупованих або прифронтових територіях, стикнулися з викликами в доступі до своїх земельних активів, що вплинуло на економічну стабільність регіонів [2].

Крім того, війна призвела до втрати або знищення документів, що підтверджують право власності на землю. Багато землевласників не змогли оформити або поновити свої права на землю через відсутність необхідних паперів, що ускладнило будь-які операції з землею, включаючи продаж, оренду або передачу в спадок. Це створило правову невизначеність та збільшило ризики для інвесторів, які тепер мали враховувати не тільки військові ризики, але й юридичні ускладнення.

У відповідь на ці виклики, уряд України вніс зміни до земельного законодавства. Було тимчасово призупинено земельні аукціони, що вплинуло на функціонування державного ринку землі. Також були введені обмеження на зміну власності на землю на окупованих територіях та на здійснення будь-яких земельних операцій поблизу зон конфлікту, що мало на меті захистити права власників у складних умовах воєнного стану. Ці заходи були спрямовані на збереження земельного фонду України та захист інтересів землевласників, а також на підготовку до відновлення ринку після закінчення війни.

Висновки дослідження підкреслюють, що воєнний стан має глибокі та багатогранні наслідки для землекористування в Україні. Перш за все, війна призвела до забруднення та деградації ґрунтів через використання різноманітних видів озброєння, що випускає токсичні речовини та важкі метали в землю, що не тільки знижує продуктивність земель, але й робить їх потенційно небезпечними для використання в сільськогосподарських цілях [1]. Це також включає фізичне руйнування земельних ділянок через вибухи та обстріли, що спричиняє втрату родючого шару ґрунту та довготривалу деградацію екосистем.

Ринок землі також значно постраждав внаслідок обмежень, викликаних окупацією територій та масовою міграцією населення. Втрата контролю над

значними частинами земельних ресурсів, особливо на Півдні та Сході України, призвела до зупинки земельних операцій, унеможлививши продаж, оренду та інші угоди на цих територіях. Масова міграція як всередині країни, так і за кордон, ускладнила управління земельними активами, коли власники не могли здійснювати свої права або виконувати обов'язки за договорами [2]. Знищення документів і втрата доступу до державних реєстрів створили додаткові юридичні перешкоди для землевласників.

Відновлення сільськогосподарських земель після такого впливу вимагає значних інвестицій і тривалого часу. Необхідні масштабні програми з рекультивації ґрунтів, розмінування територій, очищення від хімічного забруднення та відновлення зруйнованої інфраструктури, як-от меліоративні системи, дороги, елеватори та інші агросховища. Це не лише питання фінансування, але й технологічного та організаційного забезпечення [1].

Земельна реформа, яка мала на меті підвищення ефективності землекористування та залучення інвестицій, залишається критично важливою для майбутнього розвитку аграрного сектору в Україні. Однак її успіх буде залежати від низки факторів, включаючи стабілізацію політичної ситуації, забезпечення миру, відновлення правової системи та реєстрів власності на землю. Залучення інвестицій для відновлення та розвитку аграрної інфраструктури, а також для впровадження нових технологій у землеробство, є ключовим для довготривалого відновлення. Важливим також буде питання захисту прав власності, забезпечення прозорості земельних угод та створення умов для економічного зростання в постконфліктний період.

Список використаних джерел

1. Olishevskiy V. V. Assessment of the impact of military operations on agricultural land use. *Zemleustriy, kadastr i monitoring zemel'*. 2024. Vol. 2024, No. 1. URL: <https://doi.org/10.31548/zemleustriy2024.01.011>.
2. Денисенко Р. О. Ринок земель сільськогосподарського призначення: вплив війни на земельну реформу в Україні. *Актуальні питання розвитку галузей науки*. URL: <https://doi.org/10.62731/mcnd-15.11.2024.003>.

РАКША О. А.
Науковий керівник: ЛОСЬ В. О.,
канд. екон. наук, доц.
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

АНАЛІЗ СПОЖИВЧОГО КОШИКА: ВИКЛИКИ, ЗМІНИ ТА ПРОГНОЗИ

Аналіз споживчого кошика є особливо актуальним у сучасних умовах, зважаючи на нестабільну економічну ситуацію, інфляційні процеси та зміни у рівні доходів населення. Споживчий кошик є важливим індикатором добробуту громадян, оскільки відображає структуру витрат домогосподарств на основні потреби, а також рівень доступності товарів і послуг у країні. Значні виклики, пов'язані з військовими діями, глобальною економічною кризою та внутрішніми структурними змінами в економіці України, суттєво впливають на купівельну спроможність населення.

Це призводить до перегляду споживчих пріоритетів, змін у структурі витрат та необхідності адаптації соціальних стандартів до нових реалій. Дослідження споживчого кошика дозволяє виявити основні тенденції та проблеми у споживчій поведінці громадян, визначити ключові чинники, які впливають на зміну структури витрат, а також спрогнозувати можливі сценарії розвитку на майбутнє. Станом на кінець травня 2024 р, згідно повідомлення Державного секретаря Міністерства аграрної політики та продовольства України, в результаті повномасштабної війни було знищено близько 30% усього потенціалу агросектору, майже 20% сільськогосподарських земель – окуповано. Взагалі, за два роки з початку повномасштабного вторгнення агросектор України зазнав прямих збитків на понад \$10 млрд. Ось як війна в Україні ускладнила проблеми продовольчої безпеки в усьому світі [1].

Вторгнення Росії в Україну змінило також і мінімальний набір найнеобхідніших для повноцінного життя людини продуктів харчування, товарів непродовольчої групи і різних послуг. Порівняємо рівень цін на деякі продукти харчування у 2021 р та 2024 р. Основу українського споживчого кошика

становлять хліб та овочі (табл. 1).

Таблиця 1 – Приблизний склад споживчого (продуктового) кошика України у 2021 та 2024 роках (на місяць)

Склад споживчого кошика у 2021 р.	Склад споживчого кошика у 2024 р.
Хліб (10 буханок) – 140 грн; Рис (1,5 кг) – 41 грн; Яйця (20 шт.) – 55 грн; М'ясо (6 кг) – 734 грн; Молоко (10 літрів) – 252 грн; Сир (1 кг) – 189 грн; Овочі (8 кг) – 151 грн; Фрукти (6 кг) – 169 грн	Хліб (10 буханок) – 200 грн; Рис (1,5 кг) – 80 грн; Яйця (20 шт.) – 150 грн; М'ясо (6 кг) – 1080 грн; Молоко (10 літрів) – 480 грн; Сир (1 кг) – 380 грн; Овочі (8 кг) – 400 грн; Фрукти (6 кг) – 320 грн

Підсумкова вартість споживчого кошика у 2021 р. становить 1731 грн, а у 2024 р. – 3080 грн. Звичайно, це умовний набір, який не відповідає рівню реального споживання продуктів в Україні [2]. Таким чином, порівняна вартість такого самого продуктового кошика у 2024 році підвищилась на 78%, що становить 38,5% від мінімальної заробітної плати. У даному випадку ми не враховували оплату за житлово-комунальні послуги та інші базові послуги, за непродовольчі товари. Варто зауважити, що продовжується стрімке зростання споживчих цін. За майже три останні роки хліб подорожчав на 41,7%, олія – на 111%, а яйця – на 101%.

Серед лідерів зростання – капуста (+154,3%) і картопля (+150,8%). До основних причин подорожчання продуктів можна віднести зростання собівартості виробництва, попит та державну політику (збільшення вартості електроенергії та газу та ін.). Виробники змушені підвищувати ціни, щоб покрити зростаючі витрати [3]. Так, за даними Державної служби статистики, тільки в жовтні 2024 р ціни на продукти зросли на 3,3% порівнюючи за попереднім місяцем [4].

Відповідно до соціологічних досліджень встановлено, що 49% українців вважають, що їхні харчові звички змінилися. Серед ключових факторів таких змін є ціни і стрес, зменшення доходу, емоційне виснаження. Але споживачі виходять із даної ситуації по-різному, зокрема 64% купують дешевші продукти, 42% зменшили об'єми їжі, 27% пропускають прийоми їжі. Найбільше на харчуванні доводиться економити людям вікової групи 50+ років – 77% [5].

Зміни в споживчому кошику та прожитковому мінімумі безпосередньо впливають на рівень життя українців. Важливо, щоб державні органи звертали увагу та відстежували зміни та своєчасно адаптували соціальну політику, забезпечуючи стабільність та добробут громадян.

Список використаних джерел

1. Канцурак В. В. Внаслідок повномасштабної війни було знищено близько 30% усього потенціалу агросектору. URL: <https://surli.li/glcuor> (дата звернення: 16.12.2024).
2. Продуктовий кошик українців у 2021 році. Сервіс «Tengo». URL: <https://surli.cc/dfhgbr> (дата звернення: 16.12.2024).
3. Економічна правда. URL: <https://salolii/d58B5A4> (дата звернення: 17.12.2024).
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024).
5. Українці почали економити на продуктах та збільшили вживання алкоголю під час війни. URL: <https://salolii/62d1047> (дата звернення: 15.12.2024).

РУЛЕВСЬКА С. М.

Науковий керівник: ЛИНЕНКО А. В.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

ЗЕЛЕНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Традиційний маркетинг орієнтується на максимізацію прибутку та розширення клієнтської бази, часто ігноруючи довгострокові екологічні наслідки виробничої діяльності підприємства. Проте, на сьогоднішній день в розвинутих країнах спостерігається тенденція зростання готовності споживачів надавати перевагу більш високій ціні за екологічно безпечну продукцію. Покупці дедалі

частіше обирають бренди, що демонструють відповідальність перед довкіллям.

Крім того, ефективне використання ресурсів та мінімізація відходів стають важливими чинниками сталого розвитку бізнесу, що дозволяє не лише зменшити негативний вплив на екологію, а й оптимізувати витрати компанії. Зелений маркетинг пропонує альтернативу традиційним підходам, допомагаючи підприємствам інтегрувати екологічні принципи у свою стратегію, що сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності та формуванню довгострокових переваг [1].

Зелений маркетинг передбачає розробку та впровадження заходів, спрямованих на задоволення екологічних потреб споживачів. Головною метою є мінімізація негативного впливу виробництва та споживання на довкілля. Основні методи його реалізації включають створення екологічно чистих товарів, можливість повторного використання продукції, зменшення відходів і їхню безпечну утилізацію. Також важливим є впровадження ресурсозберігаючих технологій, оптимізація транспортної логістики з урахуванням екологічних чинників та використання екологічно безпечного пакування.

До ключових принципів зеленого маркетингу належать: орієнтація на споживача, що передбачає відповідність продукції екологічним стандартам, а також принцип сталості, який акцентує увагу на гармонійному поєднанні економічних, екологічних і соціальних аспектів діяльності підприємства. Принцип відкритості гарантує споживачам доступ до повної інформації щодо екологічних характеристик товару, а рівноцінність передбачає, що екологічні продукти повинні відповідати або перевищувати якість традиційних аналогів [2].

IKEA є яскравим прикладом компанії, що інтегрує принципи зеленого маркетингу у свою діяльність. У межах своєї стратегії сталого розвитку компанія зменшує кліматичний слід, впроваджує відновлювальні джерела енергії та покращує енергоефективність. У 2024 фінансовому році IKEA скоротила свої викиди парникових газів на 5% порівняно з попереднім роком та на 28% у порівнянні з 2016 роком, досягнувши 21,3 млн тонн CO₂ еквіваленту.

Основні заходи IKEA у сфері зеленого маркетингу включають: використання екологічно чистих матеріалів (план скоротити викиди від матеріалів на 50% до 2030 року); перехід на відновлювальну енергію та

оптимізацію енергоспоживання; розвиток циркулярної економіки, що передбачає можливість повторного використання продукції; екологізацію логістики, зокрема використання електротранспорту та скорочення викидів у доставках. IKEA не лише адаптується до глобальних екологічних викликів, але й формує довіру споживачів завдяки відкритій комунікації та звітності щодо екологічних досягнень, демонструючи при цьому відповідальність перед суспільством і довкіллям [3].

Актуальність використання зеленого маркетингу постійно зростає, оскільки екологічна відповідальність стає ключовим чинником успішного ведення бізнесу. В умовах глобальних екологічних викликів він стає важливим інструментом для формування довгострокової конкурентоспроможності та зміцнення довіри споживачів.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф., Армстронг Г. Основи маркетингу. Наук. світ, 2020. 880 с.
2. Зіновчук Н. В., Ращенко А. В. Екологічний маркетинг : навч. посіб. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 190 с.
3. Climate footprint across the IKEA value chain – IKEA Global. IKEA. URL: <https://surli.cc/khepni> (дата звернення: 10.01.2025).

СНІСАПЕНКО М. Є.

Науковий керівник: КУСАКОВА Ю. О.,

канд. екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У «ЗЕЛЕНОМУ ПЕРЕХОДІ» Й ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Глобалізація світу це невинний процес, який характеризується розвитком міжнародних відносин у політичних, соціальних, інноваційних, економічних сферах. Вона сприяє розширенню ринків, залученню інвестицій та

обміну технологіями, що створює нові можливості для країн. Однак водночас цей процес загострює питання конкурентоспроможності держав у міжнародному середовищі. І саме інноваційний розвиток є вирішальним у боротьбі за першість, адже чим ближче країна до того, щоб увійти до числа основних інноваторів, або досягти інноваційної стадії розвитку, тим більша перевага в забезпеченні конкурентоспроможності належними інноваціями.

Для аналізу ситуації в Україні було використано такий показник – рейтинг глобальної конкурентоспроможності (GCI). Дані, які аналізуються для розрахунку використовують такі макроекономічні фактори, як: інституційне середовище, розвиненість інфраструктури, технологічний рівень, інноваційний потенціал, ефективність ринків. Так за 2019 р. вона зайняла 56, а за 2020-2021 рр. – 54 місце.

Зважаючи на результати за 2019-2021 рр. було розроблено наступні рекомендації: боротьба з корупцією, шляхом прийняття антикорупційних стратегій; зменшення державного боргу, що підвищить кредитний рейтинг країни, тим самим збільшуючи міжнародні гранти та дотації; посилення трудового потенціалу країни, шляхом перекваліфікації персоналу; створення ефективного механізму для активізації інноваційного розвитку.

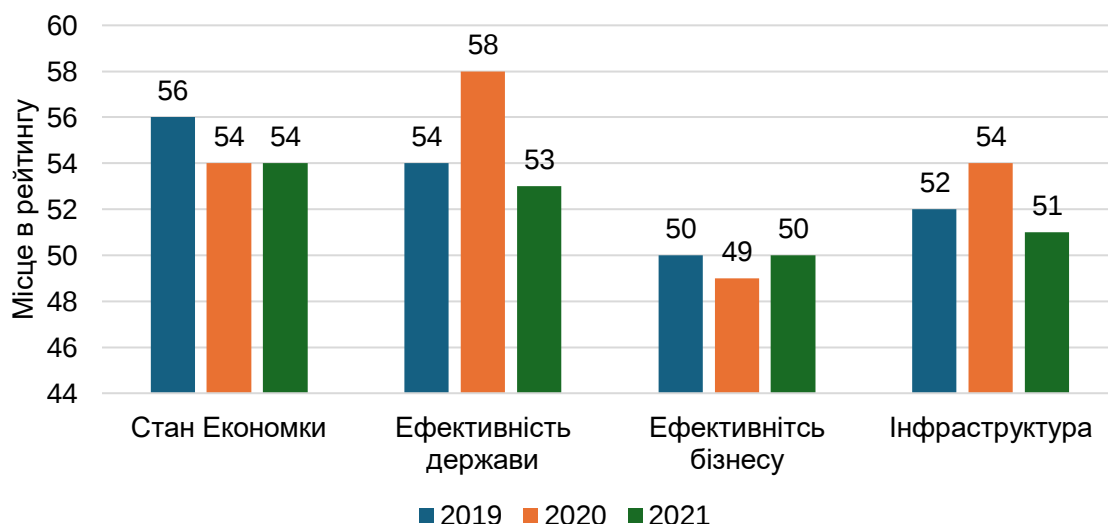

Рисунок 1 – Індекс глобальної конкурентоспроможності України за 2019-2021 рр. [1; 2]

Нагальну ситуацію інноваційної розвитку держави можна зрозуміти проаналізувавши GII глобальний інноваційний індекс (рис. 2).

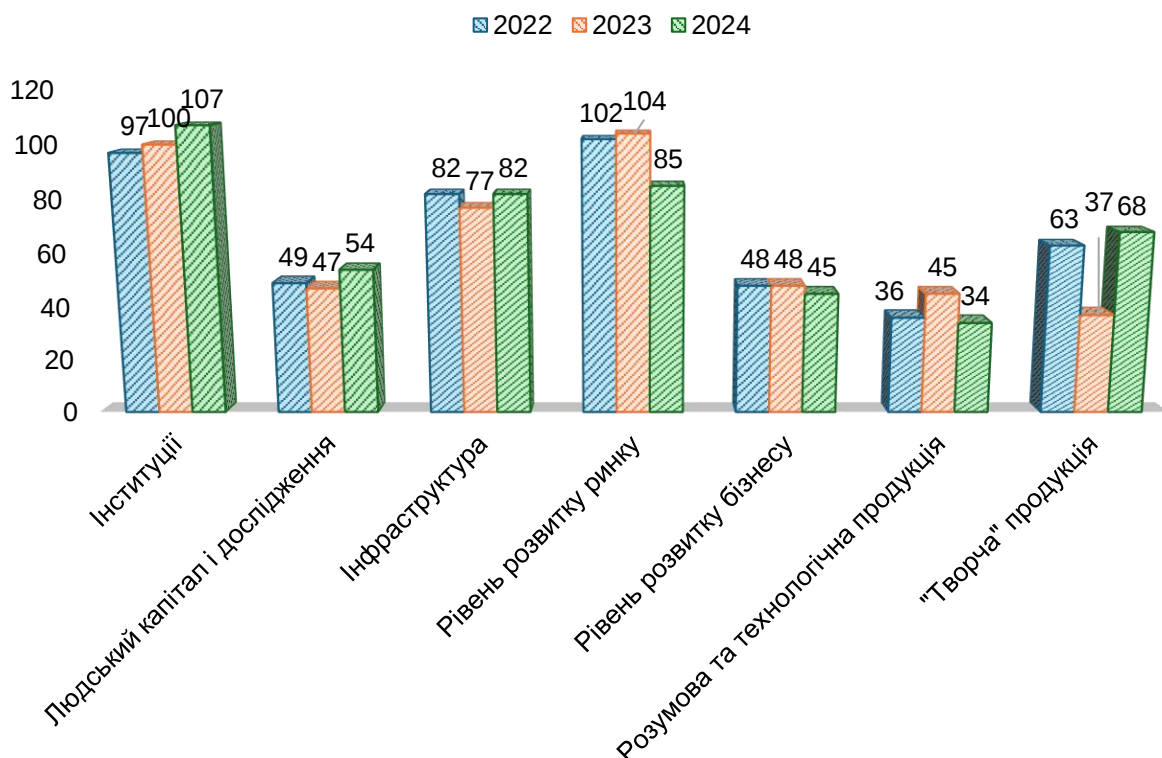

Рисунок 2 – Позиції України за групами інноваційних ресурсів [3]

Дослідивши дані, було зроблено висновок, що найслабшим показником є інституції: протягом зазначеного періоду відбувається поступове зниження рейтингу, внаслідок зниження нормативно-правового середовища з 61,6 до 25,3 балів, однак варто зазначити що стабільність політики для ведення бізнесу показувала стрімкий зріст з 34,1 до 46 балів. Іншими показниками що погіршили свої результати стали людський досвід та капітал, де погіршилися усі складові (освіта, вища освіта, дослідження і розробки), а також «творча» продукція. Однак, варто зазначити, що нематеріальні активи у 2023 р. збільшилися майже вдвоє за рахунок торгових марок, проте, у 2024 р. знову повернулися до нормальних значень.

Найкраще за все себе показали рівень розвитку ринку та бізнесу. Що стосується ринку, то посилення відбулося здебільшого завдяки фінансуванню стартапів і масштабованих компаній, збільшивши показник з 5,3 до 13,8 балів, а також інвестиціям у венчурний капітал. По бізнесу загалом відбулося покращення всіх показників, окрім фактору «поглинання знань», який зменшився майже на 5 балів. Усі інші позиції інноваційних ресурсів протягом

зазначених періодів залишалися на однакових рівнях.

Таким чином, аналіз інноваційної складової показує, що інновації, як чинник розвитку, – є найбільш вирішальними для покращення конкурентоспроможності. Це підтверджується тим, що збільшення фінансування стартапів та масштабованих компаній, а також створення мобільних додатків принесло в Україну більше інвестицій у 2024 р. ніж у 2022-2023 рр.

Відповідно зазначені інвестиції потрібно правильно вкласти і найкращим вибором буде витратити кошти на «зелений» перехід. «Зелений» перехід – це комплексний процес переходу суспільства, економіки та енергетичної системи до більш сталого розвитку, зменшення впливу на довкілля та зниження викидів парникових газів.

Наразі в Україні працює Закон №3220-ІХ [4], який має такі основні позиції: «зелений» тариф, основна ціль якого встановлення обладнання ВДЕ (відновлювальних джерел енергії) та заохочення до вироблення енергії з використанням ВДЕ. На жаль, цей механізм сьогодні не спрацьовує. Тому пропонується створення механізму ринкової премії, який дозволить продавцю надавати свої послуги покупцеві, трейдеру за ринковими цінами, а Гарпок (ДП «Гарантований покупець») буде сплачувати різницю між розміром «зеленого» тарифу або аукціонної ціни та розрахунковою ціною.

Іншими методами стимулювання є контракти на різницю цін. Його основна ідея – страхувати обидві сторони від змін ціни на електроенергію. Якщо ціна на ринку падає нижче узгодженої в договорі, інший учасник доплачує виробнику «зеленої» енергії різницю і навпаки.

Ще одним зі способів мотивації є механізм самовиробництва. Його робота пояснюється наступним чином – підприємство може самостійно виробляти електроенергію і брати участь у ринку як «активний споживач», тобто якщо, наприклад, маєте сонячні панелі і виробляєте «зелену» електроенергію, ви можете використовувати її для власних потреб, а надлишки продавати в мережу. Якщо за місяць ви використали більше електроенергії, ніж виробили і передали в мережу, то доведеться доплатити постачальнику за різницю і навпаки постачальник платить вам, якщо ви передали більше енергії ніж

спожили.

Зазначені методи мають допомогти вийти Україні на ринок ЄС, тим самим розширивши можливості із залучення коштів на розвиток відповідних галузей. Оскільки ЄС один з головних суб'єктів, які надають підтримку Україні в її подальшій відбудові, переробка енергетичної системи шляхом впровадження зеленої енергетики виведе Україну на високий рівень важливості як стратегічного партнера так і встановить нашу країну як сильного конкурентоспроможного гравця на ринку Європи та у світі.

Список використаних джерел

1. 2021 IMD World Competitiveness Yearbook. URL: https://eecd.org/App_Upload/file/20220525/20220525090422_5165.pdf (дата звернення: 06.12.2024).
2. IMD World Competitiveness Booklet 2020 – IMD WORLD COMPETITIVENESS YEARBOOK EXTRACT. June 2020 IMD – Studocu. URL: <https://surli.cc/gfwzjs> (дата звернення: 06.12.2024).
3. Global Innovation Index (GII). URL: <https://www.wipo.int/web/global-innovation-index> (дата звернення: 06.12.2024).
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України : Закон України від 30.06.2023 № 3220-IX. URL: <https://salo.li/465455E> (дата звернення: 09.12.2024).

ЧЕВЕРДА О. С.

Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛОГІСТИЧНИХ МАРШРУТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ БЛОКУВАННЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Логістична система України традиційно була тісно пов'язана з використанням морських портів, через які проходило близько 65% усього зовнішньоторговельного вантажообігу країни. Чорноморські порти, зокрема

Одеса, Чорноморськ, Південний, Миколаїв та Херсон, були ключовими логістичними вузлами, що забезпечували експорт зернових, металургійної продукції, руди та іншої сировини, а також імпорту широкого спектру товарів. Блокування цих портів внаслідок військових дій призвело до необхідності кардинальної трансформації усталених логістичних маршрутів та пошуку альтернативних шляхів здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Логістична система України до початку повномасштабного вторгнення характеризувалася високою залежністю від морських шляхів транспортування. У 2021 році морські порти обробили понад 150 млн тон вантажів, з яких близько 70% становив експорт. Особливо критичною була роль портів для експорту сільськогосподарської продукції, адже понад 90% експортних поставок зерна здійснювалося саме морським транспортом. Блокування основних морських портів призвело до негайного колапсу традиційних логістичних ланцюгів. Експортери зіткнулися з проблемою пошуку альтернативних маршрутів доставки продукції на міжнародні ринки, що спричинило значне зростання логістичних витрат та подовження термінів поставок.

Трансформація логістичних маршрутів розпочалася з переорієнтації вантажопотоків на західний кордон України. Залізниця, автомобільний транспорт та річкові шляхи стали основними альтернативами морським перевезенням. Проте ця переорієнтація виявила низку системних проблем, серед яких недостатня пропускна здатність прикордонних переходів, різниця в ширині залізничної колії між Україною та країнами ЄС (1520 мм проти 1435 мм), обмежена кількість автотранспорту з дозволами для міжнародних перевезень та недостатня розвиненість річкової інфраструктури.

За перші місяці війни відбулася суттєва адаптація логістичної системи України до нових умов. Було запроваджено спрощені процедури митного оформлення вантажів, досягнуто домовленостей з країнами ЄС щодо лібералізації автомобільних перевезень, створено додаткові перевантажувальні потужності на кордоні, а також активізовано використання річкового транспорту, насамперед по Дунаю.

Аналіз процесів трансформації логістичних маршрутів України дозволяє виділити кілька ключових викликів. Перший – це значне зростання логістичних

витрат. Вартість доставки однієї тони вантажу альтернативними наземними маршрутами в середньому на 40-50% вища порівняно з морськими перевезеннями. Другий виклик пов'язаний з обмеженою пропускнуою здатністю альтернативних маршрутів. Максимальна можливість експорту через західні кордони становила близько 1,5-2 млн тон вантажів на місяць, тоді як до війни через морські порти експортувалося 6-7 млн тон щомісяця. Третій виклик – це збільшення тривалості доставки вантажів з 7-10 днів до 14-21 дня. Четвертий стосується посилення конкуренції за транспортні ресурси. П'ятий – це необхідність адаптації логістичної інфраструктури до нових маршрутів. Шостий полягає у забезпеченні безпеки логістичних операцій в умовах військових дій.

Незважаючи на численні виклики, трансформація логістичних маршрутів України відкриває ряд перспективних напрямів для розвитку галузі. Розвиток мультимодальних перевезень є одним з найбільш перспективних. Комбінування різних видів транспорту дозволяє оптимізувати логістичні витрати та скоротити час доставки вантажів. Розширення можливостей річкової логістики, зокрема через порти Дунаю, є важливим напрямом розвитку альтернативних маршрутів. Потенціал річкових перевезень по Дунаю оцінюється експертами в 30-35 млн тонн вантажів на рік. Диверсифікація експортних маршрутів через територію Польщі, Румунії, Угорщини, Словаччини та країн Балтії дозволяє знизити залежність від окремих транспортних коридорів та підвищити стійкість логістичної системи.

Цифровізація логістичних процесів набуває особливого значення в умовах трансформації усталених маршрутів. Впровадження електронного документообігу, систем відстеження вантажів, цифрових платформ для координації різних видів транспорту дозволяє підвищити ефективність логістичних операцій. Розвиток приватної залізничної інфраструктури та локомотивної тяги є важливим чинником підвищення конкурентоспроможності залізничних перевезень. Інтеграція до європейських транспортних мереж стає стратегічним пріоритетом для України.

В умовах значного зростання логістичних витрат особливого значення набуває забезпечення ресурсоефективності трансформованих логістичних маршрутів. Оптимізація вантажопотоків через консолідацію відправлень та

формування збірних партій вантажів дозволяє більш ефективно використовувати наявні транспортні ресурси. Впровадження енергоефективних технологій на транспорті є важливим фактором зниження логістичних витрат. Розвиток зворотної логістики для забезпечення двосторонніх вантажопотоків є критично важливим для підвищення ефективності транспортних операцій.

Цифрові технології відіграють вирішальну роль у процесі трансформації логістичних маршрутів України. Впровадження електронного документообігу суттєво прискорює процеси митного оформлення вантажів. Цифрові платформи для координації різних видів транспорту забезпечують більш ефективну організацію мультимодальних перевезень. Системи відстеження вантажів у режимі реального часу надають можливість контролювати місцезнаходження та стан вантажів. Аналітичні інструменти на основі великих даних дозволяють виявляти закономірності у вантажопотоках та оптимізувати логістичні процеси.

Хоча блокування морських портів призвело до кардинальної трансформації логістичних маршрутів України, питання відновлення та модернізації портової інфраструктури залишається актуальним у перспективі. Розвиток портів Дунаю має стратегічне значення не лише в контексті поточної кризи, а й як важливий елемент диверсифікації логістичних маршрутів України в майбутньому. Впровадження технологій «розумного порту» дозволить підвищити ефективність портових операцій та оптимізувати використання портових ресурсів.

Трансформація логістичних маршрутів України в умовах блокування морських портів є складним процесом, що супроводжується значними викликами для всіх учасників логістичного ринку. Водночас ця трансформація відкриває нові перспективи для розвитку альтернативних транспортних коридорів, впровадження інноваційних технологій та інтеграції України до європейського транспортного простору. Ключовими чинниками успішної трансформації логістичних маршрутів є розвиток мультимодальних перевезень, модернізація транспортної інфраструктури, цифровізація логістичних процесів та забезпечення ресурсоефективності транспортних операцій.

Незважаючи на значні виклики, логістична система України демонструє

високу адаптивність та здатність до трансформації. За умови належної державної підтримки, залучення інвестицій та впровадження інноваційних технологій, трансформовані логістичні маршрути України можуть стати основою для формування нової, більш стійкої та ефективної логістичної системи.

Список використаних джерел

1. Касич А. О., Петрушко А. С. Трансформація логістичної системи України в умовах війни: виклики, можливості та перспективи. *Економіка та управління підприємствами*. 2023. № 2. С. 78–86.

2. Мельник О. В., Ковальчук С. П. Розвиток мультимодальних перевезень як фактор підвищення конкурентоспроможності транспортно-логістичної системи України. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 70. С. 114–121.

3. Михайлова Ю. В., Карпенко О. О., Кондратюк І. В. Стратегічні напрями розвитку транспортних коридорів України в умовах євроінтеграції та глобальних викликів. *Транспортна інфраструктура та логістика*. 2023. Т. 5, № 3. С. 45–59.

ЩЕРБАК Д. Д.

Науковий керівник: ГРИНЬ В. П.,

д-р екон. наук, доц.

Запорізький національний університет,

м. Запоріжжя

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Сільське господарство – найважливіша галузь світового господарства. Її основне призначення полягає в забезпеченні населення продуктами харчування, а легку та харчову промисловість – сировиною. Це галузь матеріального виробництва, яка значно залежить від природних умов.

Сільське господарство України неоднорідне і включає в себе: традиційний сектор (переважно рослинницький напрям із дрібними селянськими господарствами), сучасний сектор (товарне сільське господарство з добре

організованими фермами) і тваринництво, яке, своєю чергою, поділяється на скотарство, свинарство та вівчарство.

Основними екологічними проблемами традиційного сільського господарства є: ерозія землі внаслідок неправильної агротехніки; забруднення ґрунтів через надмірне використання мінеральних добрив і отрутохімікатів; забруднення стічними водами тваринницьких ферм; порушення рослинного покриву ферм; порушення рослинного покриву внаслідок звільнення території під сільгоспугіддя.

Концепція сталого розвитку є однією із сучасних найпоширеніших і підтримуваних світовою спільнотою концепцій взаємодії світовою спільнотою концепцій взаємодії природи і суспільства. Загальноприйнятими складовими сталого розвитку є економічна, соціальна та екологічна. Економічна складова передбачає оптимальне використання обмежених природних ресурсів і створення «зеленої» економіки. Соціальна частина стійкості розвитку спрямована на скорочення кількості руйнівних конфліктів і збереження соціальних і культурних систем. З екологічної точки зору сталий розвиток має забезпечувати цілісність і життєздатність біологічних і фізичних природних систем.

Сталий розвиток аграрного сектору передбачає забезпечення населення продовольством, підвищення рівня та якості життя сільського населення, створення екологічно безпечних умов ведення сільськогосподарського виробництва на основі раціонального використання природного потенціалу, впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Необхідно зазначити, що об'єктивними передумовами формування концепції сталого розвитку сільського господарства є невирішені проблеми глобального характеру. Зокрема, актуальними є проблеми ліквідації голоду та недоїдання, подолання бідності і злиднів сільського населення в окремих слаборозвинених країнах, глобального потепління, деградації земельних ресурсів, забруднення ґрунтових вод у сільській місцевості, руйнування природних екосистем та ін.

Сталий розвиток сільського господарства є обов'язковим для досягнення багатьох цілей у сфері сталого розвитку, і тому важливо посилити участь цього

сектору у національних стратегіях розвитку.

Практична реалізація концепції сталого розвитку аграрного сектора потребує визначення пріоритетів, котрі б враховували економічні інтереси з позицій соціальної та екологічної відповідальності суб'єктів господарської діяльності [1].

Таким чином, успіх у реалізації загальної концепції сталого розвитку значною мірою залежатиме від міжнародного співробітництва країн, виконання державами зобов'язань відповідно до з основними положеннями міжнародних договорів, угод, а також від зацікавленості та активної участі сільського населення.

Список використаних джерел

1. Сідляр О. І. Складові сталого розвитку аграрного сектора економіки.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3561>.

Наукове видання

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

X Всеукраїнської науково-практичної конференції

студентів і молодих вчених

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

НА ЗАСАДАХ РЕСУРСОЕФЕКТИВНОСТІ

Комп'ютерна верстка

Проскура О. Д.

Технічний редактор

Линенко А. В.

Редактор

Череп А. В.

Підп. до друку 25.02.2025. Формат 60х90/16.

Папір офсетний. Друк цифровий.

Тираж: 150 прим.

Запорізький національний університет

69011, Запорізька обл., м. Запоріжжя,

вул. Університетська, 66

